

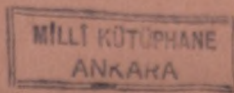
Adliye Ceridesi

T. C.

Adliye Vekilliği tarafından her ay
neşrolunur

Otuzbirinci Sene

9 uncu Sayı

ANKARA
Yeni Cezaevi Matbaası
1940

192

İ Ç İ N D E K İ L E R

<u>No.</u>		<u>Sahife No.</u>
	Adliye Vekâletinden tamim ve tebliğ edilen kanunî mütalâalar	799
41	İcra ve İflâs kanununun yeni tadili etrafında . (Yazan: Pr. S. Şakir Ansay)	835
42	Sulh ve harp zamanlarında casusluk ve hiyanet fiilleri (Yazan: Askerî Temyiz Mahkemesi Baş Müddeiumumişi Rifat Taşkın)	856
	Temyiz Mahkemesi Tevhidi İctihat Heyeti Umumiyesi kararları	873

Mecmuaya bastırılmak istenen her yazı doğrudan doğruya Vekillîğe gönderilir. Mevzuu tamamlanmamış makaleler veya eserlerin neşrine başlanmaz. Her yazı 10 satırı geçmiyecek şekilde bir hülâsayı ihtiva etmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez.

K A R A R N A M E L E R

2

Kararname No : 13870

Memlekette kâğıt stokunun azalması ve hariçten de ithal imkân-
larının daralması karşısında ilk tedbir olmak üzere 2/13468 sayılı ka-
rarname ile mer'iyete konulmuş olan 23 numaralı kararın yerine kaim
olmak üzere hazırlanarak Koordinasyon Heyeti Reisliğinin 27/6/1940
tarih ve 1/159 sayılı tezkeresile gönderilen ilişik 35 numaralı kara-
rın mer'iyete konulması; İcra vekilleri heyetince 4/7/1940 tarihinde
kabul olunmuştur. 1/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAN	Adliye Vekili FETHİ OKYAR	Millî Müdaafa Vekili S. ARIKAN	Dahiliye Vekili FAYIK ÖZTRAK
Hariciye Vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye Vekili F. AĞRALI	Maarif Vekili YÜCEL	Nafia vekili A. F. CEBESÖY
İktisat Vekili H. ÇAKIR	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili R. KARADENİZ	
Ziraat Vekili M. ERKMEN	Münakalât Vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret Vekili N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 35

1—Millî korunma kanununun 21 inci maddesindeki salâhiyete is-
tinaden, Resmî gazete müstesna olmak üzere, günlük gazetelerin say-
fa adetleri berveçhi ati tahdid olunmuştur:

(A) Bir sayfasının eb'adı 0.42×0.58 metre yani sathı 0.2436
murabba metre ve daha düyük olan gazeteler günde dört sayfadan
fazla intişar edemezler.

(B) Bir sayfasının eb'adı (a) pragrafındaki miktarlardan az olan-
lar günde altı sayfadan fazla neşrolunamazlar. Şu kadarki tabı ma-
kineleri altı sayfa basmağa müsait olmayan gazeteler, haftada dört
gün dörder ve üç günde sekizer sayfa intişar edebilirler.

2 — Ulus gazetesi resmî tebligat ve ilânların çok yer işgal eyle-
diği günler sekiz sayfa olarak çıkabilir.

495

3 — Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü bu tahdidin tatbikini kontrol eder.

4 — 14/5/940 tarihli ve 2/13468 numaralı kararname ile mer'iyet mevkiine konulan 23 numaralı Koordinasyon heyeti kararı mülğadır.

5 — İşbu karar neşrinden beş gün sonra mer'iyete girer.

Resmi Gazete No: 4557

No.	Başlığı	Düster tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete No.
2/13468	Memleketimizde kâğıt istoklarının azalması dolayısıyla yevmi gazetelerin sahifelerinin tahdidi hakkında Koordinasyon heyetinin 23 numaralı kararının tasdikına dair kararname				4513

2

Kararname No: 13871

19/3/1940 tarih ve 2/13117 sayılı kararnameye ektir:

Krom işletmeleri müstahselatının memleket dışına ihracı işlerini tedvir etmek üzere Eti bank emrine verilmiş olan 300.000 liralık mütedavil sermayenin ahvali hazıra dolayısıyla kifayet etmediği anlaşıldığından İktisat vekilliğinin isteği veçhile bu sermayenin bir milyon liraya iblagı hakkında Koordinasyon heyeti reisliğinin 27/6/1940 tarih ve 1/160 sayılı tezkeresile teklif edilen ilişik 36 numaralı kararın meriyete konulması; icra vekilleri heyetince 4/ 7/ 1940 tarihinde kabul olunmuştur.

4/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAM	Adliye Vekili FETHİ OKYAR	Millî Müdafaa Vekili S. ARIKAN	Dahiliye Vekili FAYIK ÖZTRAK
Hariciye vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye vekili F. AĞRALI	Maarif vekili YÜCEL	Nafia vekili A. F. CEBESoy
İktisat Vekili H. ÇAKIR	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili R. KARADENİZ	
Ziraat Vekili M. ERKMEN	Münakalât Vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret Vekili N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 36

1 — 2/13117 numaralı ve 19/3/1940 tarihli kararnameye ile mer'iyet mevkiine konulan K /14 numaralı Koordinasyon heyeti kararına

tevfikan, krom işletmeleri müstahsalatının memleket dışına satışı işlerini tedvir etmek üzere Eti bank emrine verilen 300.000 (Üç yüz bin) liralık mütedavil sermaye, bir milyon liraya iblağ olunmuştur.

2 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Resmi gazete No : 4557

No:	Başlığı	Düster Tertip	Cilt	Sahife	Resmî gazete No:
2/13117	Krom satışlarının Eti bank vasıtasile tanzim ve icrasına ve işlerin tedviri için mezkur bankaya 300.000 liralık mütedavil sermaye verilmesi hakkındaki Koordinasyon heyetinin 14 numaralı kararının mer'iyete konulması hakkında kararname				4467

2

Kararname No: 13872

Ziraat Vekâletinin gösterdiği lüzum üzerine 3308 sayılı kanunla kurulmuş olan Devlet Ziraat işletmeleri kurumunun işletmekte olduğu çiftliklerin faaliyetlerinin tevsi ve takviyesi ve aynı zamanda ahval ve şeraiti hazıra dolayısıyla yeni ziraat işletmeler tesisi için adı geçen kuruma 400 bin lira ikraz edilmesine mütedair olup koordinasyon heyeti reisliğinin 27/6/1940 tarih ve 1/161 sayılı tezkeresile teklif edilen ilişik 37 numaralı kararın mer'iyete konulması; İcra vekilleri heyetince 4/7/1940 tarihinde kabul olunmuştur. 4/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAM	Adliye vekili FETHİ OKYAR	Millî müdafaa v. S. ARIKAN	Dahiliye vekili FAYIK ÖZTRAK
Hariciye vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye v. F. AĞRALI	Maarif vekili YÜCEL	Nafia vekili A. F. CEBESÖY
İktisat vekili H. ÇAKIR	Sihhat ve İç. M. V. Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İn. V. R. KARADENİZ	Ziraat V. M. ERKMEN
	Münakalat vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret vekili N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 37

1 — Devlet ziraat işletmeleri kurumuna her türlü inşaat müs-

tesna olmak üzere, işletmekte olduğu çiftliklerdeki faaliyetini tevsi ve takviyesinde ve yeni ziraî işletmeler tesisinde kullanılmak üzere, Millî korunma kanununun 42 inci maddesine tevfi kanun 43 üncü maddesile temin olunan sermayeden 400.000 (Dört yüz bin) lira ikrazına müsaade edilmiştir.

2 — Bu para, istikraz yılını takip eden dört takvim senesi zarfında ve dört müsavi taksitte ödenir.

3 — Bu hususta tediyesi icap eden faiz ve masraflar, devlet ziraat işletmeleri kurumunca tediyeye olunacaktır.

4 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Resmî gazete No. 4557

2

Kararname No: 13873

31/5/1940 tarih ve 2/13628 sayılı kararname ile mer'iyete konulmuş olan 29 numaralı karar mucibince teşkil olunan fiat murakabe komisyonlarına aza olarak mahalli millî banka müdürlerinin de seçilebilmesini teminen hazırlanarak Koordinasyon heyeti reisliğinin 27/6/1940 tarih ve 1/162 sayılı tezkeresile teklif olunan ilişik 38 numaralı kararın meriyete konulması, İcra vekilleri heyetince 4/7/1940 tarihinde kabul olunmuştur. 4/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAM	Adliye Vekili FETHİ OKYAR	Millî Müdafaa Vekili S. ARIKAN	Dahiliye Vekili FAYIK ÖZTRAK
Hariciye Vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye Vekili F. AĞRALI	Marif Vekili YÜCEL	Nafia Vekili A. F. CEBESÖY
İktisat Vekili H. ÇAKIR	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili R. KARADENİZ	
Ziraat Vekili M. ERKMEN	Münakalât Vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret Vekili N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 38

1 — 31/5/1940 tarihli ve 2/13628 numaralı kararname ile mer'iyet mevkiine konulan 29 numaralı Koordinasyon heyeti kararının ikinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Fiat mürakabe komisyonları azalığına lüzumu halinde mahalli millî banka müdürleri de seçilebilir.

2 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Resmî gazete No: 4557

No.	Başlığı	Düster tertip	Cilt	Sahife	Remsi gazete sayı
2/13628	Fiat murakabasının teşkilatlandırılması hakkında Koordinasyon heyetinin 29 sayılı kararının tasdiki hakkında kararname				4530

2

Kararname No : 13874

Siirt merkezinde kâin olup yangın neticesi harap olan (Yeni hayat) un fabrikasının gerek halk ve gerek asker ihtiyacı için ehemmiyetli olduğu ve bu fabrikanın 30 - 35 bin lira ikrazı suretile işler birhale getirildiği takdirde civar un ihtiyacının karşılanacağı bildirildiğinden bu hususun temini için fabrika sahibi yasin Aral'a 35 bin liraya kadar kredi açılmasına mütedair olup koordinasyon heyeti reiliginin 27/6/1940 tarih ve 1/163 sayılı tezkeresile teklif edilen ilişik 39 numaralı kararın mer'iyete konulması ; İcra vekilleri heyetince 4/7/1940 tarihinde kabul olunmuştur. 4/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAM	Adliye Vikili FETHİ OKYAR	Millî Müdafaa Vekili S. ARIKAN	Dahiliye Vekili FAYİK ÖZTRAK
Hariciye Vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye Vekili F. AĞRALI	Maarif Vekili YÜCEL	Nafia Vekili A. F. CEBESÖY
İktisad Vekili H. ÇAKIR	Sihhat ve İctimai Muavenet Vekili Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili R. KARADENİZ	
Ziraat Vekili M. ERKMEN	Münakalât Vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret Vekili N. TOPÇUOĞLU	

Kara sayısı : 39

1 — 3780 sayılı Milli korunma kanununun 12 inci maddesindeki salâhiyete müsteniden Siirt vilayeti merkezinde yangın neticesi hasara uğrayan ve metruk kalmış olan «Yeni hayat» un fabrikası sahibi Yasin Aral'a atideki esaslar dairesinde 35 bin liraya kadar bir kredi verilmiştir.

a) İşbu kredi, yalnız fabrikanın ihyasına ve işler bir hale getirilmesine muktezi sarfiyat için kullanılabilir.

b) İşe başlanması ve ilk tesisatın vücade getirilmesi için fabrika sahibi Yasin Aral'a beş bin liraya kadar nakten tediyatta bulunulabilir. Kredinin mütebaki kısmı Siirt nafia idaresince vize edile-

129

cek inşaat sitüasyonlarının ve satıcılar tarafından ibraz olunacak alet ve edevat faturalarının bankaya ibrazında tediye olunur.

C) İnşaatın hitamında fabrika, borcun ödemesine kadar, bankaya birinci derecede ipotek edilir.

d) İşbu kredi dolayısıyla tediyesi icap eden faiz ve masraflar, namına kredi açılan fabrikatöre aiddir.

e) Bu kararnamenin tatbikine Türkiye cümhuriyeti ziraat bankası memur edilmiştir.

2 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Resmi gazete No. 4557

2

Kararname No : 13875

Zirat vekillığının gösterdiği lüzum üzerine ipek bütceği yetiştirmek, mübayaa, muhafaza ve tevzi eylemek üzere adı geçen vekâlet emrine 50.000 (Elli bin) liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmesine mütedair olup Koordinasyon heyeti reisliğinin 27/6/1940 tarih ve 1/167 sayılı tezkeresile teklif edilen ilişik 40 numaralı kararın mer'iyete konulması ; icra vekilleri heyetince 4/7/1940 tarihinde kabul olunmuştur.

4/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil	Adliye Vekil	Milli müdafaa V.	Dahiliye Vekili
Dr. R. SAYDAM	FETHİ OKYAR	S. ARIKAN	FAYIK ÖZTRAK
Hariciye Vekili	Maliye Vekili	Maarif Vekili	Nafia Vekili
Ş. SARAÇOĞLU	F. AĞRALI	YÜCEL	A. F. CEBESÖY
İktisat Vekili	Sıhhat ve İç. M. V.	Gümrük ve İnhisarlar V.	Ziraat V.
H. ÇAKIR	Dr. H. ALATAŞ	R. KARADENİZ	M. ERKMEN
	Münakalat Vekili	Ticaret Vekili	
	ALİ ÇETİNKAYA	N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 40

1 — İpek böceği tohumu yetiştirmek, mübayaa, muhafaza ve tevzi eylemek üzere, Milli korunma kanununun 42 inci maddesine müsteniden işbu kanunun 43 üncü maddesile temin olunan sermayeden Ziraat Vekâleti emrine 50.000 (Elli bin) liralık bir mütedavil sermaye tahsis olunmuştur.

2 — Faiz ve sair masraflar, bu mütedavil sermayenin tahsis olunduğu teşekkül tarafından ödenir.

3 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.
Resmi gazete No : 4557

2

Kararname No: 13928/2

Ticaret Vekilliğinin gösterdiği lüzum üzerine Romanya hükûmetile yapılan yeni ek ticaret anlaşması hükümlerine göre, bu memleketten ithal edilecek petrol ve benzin mukabilinde ihraç olunacak 3150 ton yapığı ile 1600 ton tiftiğin ihracı için Türkiye satıcıları adına mukavele imzalamaya ve kendisine teslim olunan malları mübayaa eylemeye Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının memur edilmesine mütedair olup Koordinasyon heyeti reisliğinin 3/7/1940 tarih ve 1/173 sayılı tezkeresile teklif edilen ilişik 41 numaralı kararın mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Hetince 17/7/1940 tarihinde kabul olunmuştur. 17/7/1940

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

Başvekil Dr. R. SAYDAM	Adliye Vekili FETHİ OKYAR	Milli Müdafaa Vekili S. ARIKAN	Dahiliye Vekili FAYIK ÖZTRAK
Hariciye Vekili Ş. SARACOĞLU	Maliye Vekili F. AĞRALI	Maarif Vekili YÜCEL	Nafia Vekili A. F. CEBESÖY
İktisat Vekili H. ÇAKIR	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. H. ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili R. KARADENİZ	
Ziraat Vekili M. ERKMEN	Münakalat Vekili A. ÇETİNKAYA	Ticaret Vekili N. TOPÇUOĞLU	

Karar sayısı : 41

1 — Romanya hükûmetile yapılan yeni ek ticaret anlaşması hükümlerine göre, bu memleketten ithal edilecek petrol ve benzin mukabilinde ihraç olunacak 3150 ton yapığı ile 1600 ton tiftik ihracı için Türkiye satıcıları adına mukavele imza etmeye ve Ticaret Vekâletinin talimatı dairesinde tesbit olunan fiatlardan kendisine teslim olunan malları mübayaa eylemeye, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası memur edilmiştir.

2 — Banka tarafından tüccara ödenen bedelle Romanyaya satış fiatları arasındaki fark, faiz ve masraflar düşünüldükten sonra Ticaret Vekâleti emrindeki fona ayrılacaktır.

3 — Bu mumeleden her hangi bir zarar husule geldiği takdirde, bu zarar, Ticaret Vekâleti emrindeki fondan mahsup olunacaktır.

4 — İşbu karar neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Remi gazete No: 4570

Denizde zabt ve Musadere kanunu

Kanun No : 3894

Kabul tarihi: 17/7/1940

BİRİNCİ BAB

Birinci fasıl

Denizde zabt ve müsadere hakkının istimali salâhiyeti

Madde 1 — Denizde zabt ve musadere hakkı, deniz nakil vasıtalarını durdurmak ve aramak ve nakil vasıtaları ile onların içinde bulunan mallar hakkında aşağıdaki hükümlere göre muamele etmek salâhiyetini ihtiva eder.

Harb gemileri ile ticarî maksatlara tahsis veya bu uğurda istimal edilmeyen ve munhasıran amme idaresine tahsis veya bu uğurda istimal edilen deniz nakil vasıtaları denizde zabt ve musadere hakkına tabî değildir.

Madde 2 — Denizde zabt ve musadere hakkını istimale aşağıdaki makamlar salâhiyetlidir :

- 1 - Harb gemileri komutanları ile ordu birlikleri komutanları;
- 2 - Türkiye Cümhuriyeti hâkimiyeti altında olan yerlerde hususî surette bu vazife ile tavsif edilen makamlar.

Madde 3 — Denizde zabt ve musadere hakkının tatbik edileceği zamanın başlangıcını ve sonunu İcra Vekilleri Heyeti tayin eder.

Madde 4 — Zabt ve musadere hakkı :

- 1 - Açık denizlerde,
- 2 - Türkiye Cümhuriyetinin, müttefiklerinin ve düşmanlarının hâkimiyeti altında olan sularda,

3 - Türkiye Cümhuriyetinin, müttefiklerinin ve düşmanlarının seyrüsefere yarayan iç sularında ve tesisatında,
İstimal edilir.

Madde 5 — Denizde zabt ve musadere hakkı bitaraf sularda tatbik edilmez.

İKİNCİ FASIL

Nakil vasıtalarının ve malın düşmanlık ve bitarafılık sıfatı

Madde 6 — Bir deniz nakil vasıtasının düşmanlık veya bitarafılık sıfatı, taşımağa salâhiyetli olduğu bayrakla taayyün eder. Bir bayrak taşımağa salâhiyetli olmayan nakil vasıtaları hakkında sahibinin tabiiyeti esas tutulur.

Nakil vasıtasının sıfatı itiraz edilmeyecek bir şekilde tesbit olunmadığı müddetçe düşman gemisi telâkki olunur.

Madde 7 — Düşman deniz nakil vasıtasının bitaraf bir bayrağa geçişi, düşmanlık sıfatının istilzam ettiği neticelerden kurtulmağa matuf olduğu takdirde, tanınmaz.

Aşağıdaki hallerde bitaraf bayrağa geçiş birinci fıkrada gösterilen maksadla yapılmış sayılır:

1 - Geçiş, denizde zabt ve musadere hakkının tatbika başlandığı andan sonra vukubulmuşsa ;

2 - Geçiş, denizde zabt ve musadere kakının tatbikına takaddüm eden altmış gün zarfında vukubulmakla beraber :

a) Geçiş vesaiki nakil vasıtasında mevcut olmazsa, veya

b) Geçiş, bir şarta muallâk olur veya tam olmazsa, veyahud

c) Nakil vasıtası üzerinde tasarruf hakkı ile, nakil vasıtasının istimalinden mütevellid kazanç geçişten evvelki ellerde kalırsa.

Mal

Madde 8 — Malın düşmanlık veya bitarafılık sıfatı, malikinin tabiiyetine ve eğer maliki tabiiyetsiz ise kanunî ikametgâhına göre taayyün eder. Mal, bir şirkete ait ise sıfatının tayininde şirketin kanunî ikametgâhı esas tutulur.

Malın sıfatı her türlü itirazdan salim bir şekilde sabit olmadıkça düşman malı sayılır.

Madde 9 — Düşman malı yolculuk esnasında malikini değiştirdiği takdirde, bu değişme, zabt ve musadere hakkının tatbika başlandığı andan sonra vukubulmuşsa, varma mahalline vasıl oluncaya kadar düşmanlık sıfatını muhafaza eder.

ÜÇÜNCÜ FASIL

*Nakil vasıtalarının ve malın tâbi olacağı muamele**Düşman nakil vasıtaları ve bunların yükü*

Madde 10 — Düşman nakil vastaları zabt ve musadereye tâbi dirler.

Madde 11 — Düşman nakil vasıtalarındaki düşman malı zabt ve musadereye tâbidir.

Madde 12 — Düşman nakil vasıtasındaki bitaraf mal serbesttir. Şu kadar ki, bu mallar aşağıdaki hallerde zabt ve musadreye tâbi olur :

1 - Harb kaçağı olur veya harb kaçağı olmasa bile harb kaçağı diğer eşyanın sahibine aid bulunursa;

2 - Nakil vasıtası ablukayı yarmak fiilini irtikâb ederse;

3 - Düşman refakatinde giden, kuvvet istimalile mukavemet eden yahut hasmane himaye ve yardımda bulunan bir nakil vasıtasının kaptan veya malikine aid ise.

Madde 13 — Bir düşman nakil vasıtasının gemi adamlarına veya yolcularına aid olup şahsî istimallerine mahsus bulunan eşya serbesttir.

Bitaraf nakil vasıtaları ve bunların yükü

Madde 14 — A) Bitaraf nakil vasıtası aşağıdaki hallerde zabta tâbidir :

1 - Harb kaçağı mal naklediyorsa veya bizzat kendisi harb kaçağı ise;

2 - Düşman refakatinde seyrediyorsa;

3 - Pasif mukavemet gösterirse;

4 - Kuvvet istimaline mukavemet ederse;

5 - Hasmane himaye ve yardımda bulunursa;

6 - Vesaiki muntazam değilse;

7 - Ablukayı yarmak fiilini irtikâb ederse;

8 - Rota emirini tatbik etmezse;

9 - Sahte evrak kullanarak düşmana kaçak mal taşımış ve düşmana bu yardımdan sonra dönüş yolculuğunda yakalanmış ise.

B) Nakil vasıtası aşağıdaki hallerde ayrıca müsadereye de tâbidir:

1 - Yükün yarısından fazlasını harb kaçağı teşkil ediyorsa yahut nakil vasıtası bizzat harb kaçağı ise;

2 - Düşman refakatinde seyrediyorsa;

3 - Kuvvet istimali ile mukavemet gösterirse;

4 - Hasmane himaye ve yardımda bulnursa;

5 - Ablukayı yarmak fiilini irtikâb ederse;

6 - Sahte evrak kullanarak düşmana kaçak eşya taşımış ve düşmana bu yardımdan sonra dönüş yolculuğunda yakalanmış ise.

Madde 15 — Bitaraf nakil vasıtasındaki düşman malı serbesttir.

Şu kadar ki, bu mallar aşağıdaki hallerde zabt ve müsadereye tabi olur :

- 1 - Harb kaçağı ise yahud harb kaçağı olmasa bile harb kaçağı diğer eşyanın sahibine aid ise;
- 2 - Nakil vasıtası düşman refakatinde seyrediyorsa;
- 3 - Nakil vasıtası kuvvet istimali ile mukavemette bulunursa;
- 4 - Nakil vasıtası hasmane himaye ve yardımda bulunursa;
- 5 - Nakil vasıtası ablukayı yarmak fiilini irtikâb ederse.

Madde 16 — Bitaraf nakil vasıtalarındaki bitaraf mal serbesttir. Şu kadarki bu mallar aşağıdaki hallerde zabt ve müsadereye tâbi olur:

- 1 - Harb kaçağı ise veya harb kaçağı olmasa bile harb kaçağı diğer eşya sahibine aid ise;
- 2 - Nakil vasıtası ablukayı yarmak fiilini irtikab ederse;
- 3 - Düşman refakatinde giden, kuvvet istimalile mukavemet eden yahud hasmane himaye ve yardımda bulunan bir nakil vasıtasının kaptan veya malikine aid ise.

Madde 17— Bitaraf nakil vasıtasının gemi adamlarına veya yolcularına aid olup şahsî istimallerine mahsus bulunan eşya serbesttir.

Madde 18 — Askeri hastane gemileriyle hususî şahıslar veya resmen tanınmış yardım cemiyetlerince teçhiz edilmiş olan hastane gemileri, aşağıdaki şartların tahakkuku halinde, zabt ve müsadereye tâbi değildirler:

- 1 - Bu gemilerin hastane gemisi oldukları Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine bildirilmiş;
- 2 - Meriyette bulunan Devletler arası mukaveleler hükümlerine göre hastane gemisi oldukları lâıykı veçhile belli edilmiş ve
- 3 - Tahsis olundukları maksatlara uygun olarak istimal edilmekte bulunmuş iseler.

Madde 19 — A) Aşağıdaki nakil vasıtaları da zabt ve müsadereye tâbi değildirler:

- 1 - Münhasıran sahil balıkçılığına veya mahallî ve küçük seyrüsefere hizmet eden nakil vasıtaları bunların teçhizatı ve yükü;
- 2 - Münhasıran dinî, ilmi veya insanî vazifelerle muvazzaf olan nakil vasıtaları;
- 3 - Münhasıran mükâleme memurlarının nakline veya harb esirlerinin mübadelesine hizmet eden nakil vasıtaları;
- 4 - Türkiye Cümhuriyet Hükûmetinin veya müttefiklerinin bir vesikası ile mücehhez bulunan nakil vasıtası.

B) Bu nakil vasıtaları her hangi bir surette hasmane hareketlerde bulunur veya buna iştirak eder yahud ciheti tahsislerine mugayir hallerde bulunurlarsa zabt ve musadere muafiyet hakkını kaybederler. Bu nakil vasıtaları Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetinin veya

mütteliklerinin salâhiyetli makamları tarafından verilen emirleri riayet etmedikleri takdirde dahi aynı hüküm tatbik olunur.

Madde 20 — Bitaraf veya düşman nakil vasıtalarında bulunan posta mektub irsalâtı tecavüzden masundur. Nakil vasıtası zabtedildiği takdirde bunlar zabteden tarafından mahalline gönderilir.

Şu kadar ki birinci fıkra ahkâmı :

- 1 - Posta paketleriyle harb kaçağı eşyayı ihtiva eden mektuplar ;
- 2 - Ablukanın yarılması halinde abluka edilmiş bir limana giden veya böyle bir limandan gelen mektuplar hakkında tatbik edilmez.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Harb kaçağı

Madde 21 — Doğrudan doğruya kara, hava ve deniz teslihatına yarayan ve düşman ülkesinde veya düşman tarafından işgal olunan araziye veyahut düşman harb kuvvetlerine muhtas olan bilcümle eşya ve maddeler harb kaçağı (Mutlak harb kaçağı) addolunurlar.

Eşyanın muvasalat edeceği mahalle doğrudan doğruya sevkedilmesile aktarmaya veya kara üzerinde diğer bir nakliyata lüzum olması arasında fark yoktur.

Mutlak harb kaçağı eşya ve maddeler İcra Vekilleri Heyeti kararile tayin ve ilân olunur.

Madde 22 — Mutlak surette harb kaçağı eşyanın düşmana muhtas olduğu aşağıdaki hallerde sabit addedilir :

- 1 - Mal ve eşya, vesaikına nazaran, bir düşman limanında boşaltılmak veya düşman harb kuvvetlerine teslim edilmek icab ediyorsa;
- 2 - Nakil vasıtası yalnız düşman limanlarına uğrayacaksa;
- 3 - Vesaikına nazaran mal ve eşyanın ait olduğu bitaraf limana vusulünden evvel nakil vasıtasının düşman limanına uğraması veya düşman harb kuvvetleriyle temas etmesi icab ediyorsa.

Madde 23 — A) 1 - Harp gayeleri için olduğu kadar, müslihane gayeler için de kullanılabilen ve Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti tarafından ilân edilen listeye dahil bulunan ve

2 - Düşman harb kuvvetlerinin veya düşman idare makamlarının istimaline mahsus olan bilcümle eşya ve mevad dahi harb kaçağı (Meşrut harb kaçağı) addolunurlar.

B) A fıkrasında yazılı olan eşya ve mevad bitaraf bir limanda başalmak icab ediyorsa bu takdirde düşmanın da aynı şekilde hareket eylemesi şartile, kaçak eşya addedilmez.

C) Düşman ülkesinde hiç bir deniz hududu bulunmuyorsa (B) fıkrası tatbik edilmez.

Madde 24 — Meşrut harb kaçağı:

1 - Bir düşman makamına;
2 - Düşmanın müstahkem bir mevkiine veya düşman harb kuvvetlerinin harekât mıntakasına veya iâşe üssü hizmetini gören bir mevkie;

3 - Düşman Devletin harb kuvvetlerine veya idare makamlarına bu kabil eşya ve mevad ita ve teslim ettiği sabit olan ve düşman ülkesinde bulunan bir tüccar veya acentaya;

Gönderildiği takdirde düşmana aid sayılır.

Madde 25 — Aşağıdaki eşya ve mevad hiç bir suretle harb kaçağı sayılamaz:

1 - İçinde bulunduğu nakil vasıtasının istimaline veya gemi adamlarile yolcuların zatî istimaline yarayan eşya ve mevad;

2 - Münhasıran hasta ve yaralıların tedavisine yarayan eşya ve mevad;

Şu kadar ki iki numaralı benddeki eşya ve mevad düşman ülkesine veya düşman harb kuvvetlerine mahsus olduğu takdirde, mühim askerî icabların ve ihtiyaçların mevcudiyeti halinde tazminat mukabilinde alınabilir.

Madde 26 — Bir nakil vasıtasının takib edeceği yol ve malın boşaltılacağı mahal hakkında nakil vasıtasında bulunan vesaika doğru nazarile bakılır.

Birinci fıkradaki kaide şu hallerde carî değildir :

1 - Bariz bir surette yolunu değiştiren nakil vasıtası yolundan inhirafı hakkında kâfi derecede muhik sebep gösteremezse;

2 - Seyahat yolu ve boşaltma mahallî hakkındaki vesikaların hakikata uymadığını kabul ettirecek sebep mevcutsa.

Harb kaçağı naklinin neticeleri

Madde 27 — Harb kaçağı taşıyan nakil vasıtaları zabta tabidirler.

Harb kaçağı kıymet, ağırlık, hacim veya navlun itibarile yükün yarısından fazlasına balığ olursa bu gibi nakil vasıtaları musadereye de tâbidir.

Madde 28 — Kendisi harb kaçağı olan nakil vasıtası zabt ve musadereye tabidir.

Madde 29 — Harb kaçağı mal zabt ve musadereye tabidir.

Harb kaçağı mal sahibine aid olan ve aynı nakil vasıtasında bulunan sair mal da aynı suretle zabt ve musadereye tabidir.

Madde 30 — A) Bitaraf bir nakil vasıtasındaki bitaraf harb kaçağı :

1 — Nakil vasıtası durdurulduğu anda denizde zabt ve musadere hakkının başlanmasına dair olan karardan veya bu nevi malın Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti tarafından ilân edilen listeye dahil olduğundan haberdar değilse;

2 - Nakil vasıtası mezkûr hususattan haberdar olmakla beraber harb kaçağı malı boşaltmaya muktedir olamamışsa ;

Ancak bir tazminat mukabilinde musadere olunabilir.

B) Harb kaçağı mal sahibine ait olup böyle bir gemide bulunan mal serbestir.

C) A fıkrasının 1 ve 2 numaralı hallerinde bitaraf nakil vasıtası, yükünün yarısından fazlası harb kaçağı olsa bile, 27 inci maddenin 2 inci fıkrası hükmü tatbik olunmaz.

BEŞİNCİ FASIL

Refakat

Madde 31 — Düşman harb gemilerinin refakatında bulunan nakil vasıtaları harbin her türlü tehlikelerine maruzdurlar.

Bunlar zabt ve musadereye tâbidirler.

Madde 32 — Düşman harb gemileri refakatinde yolculuk etmesi sebebiyle zabt ve musadereye tâbi olan bir nakil vasıtasındaki düşman malı zabt ve musadereye tâbidir.

Nakil vasıtasının kaptan veya sahibine aid mal da aynı suretle zabt ve musadereye tâbidir.

Madde 33 — Kendi harb gemileri refakatinde bulunan bitaraf nakil vasıtaları durdurma ve araştırmağa tâbi değildirler.

Bununla beraber, kafilenin komutanından kafilesine dahil nakil vasıtalarının evsafı ve bunların yükü hakkında malûmat ve teminat istenebilir.

ALTINCI FASIL

Mukavemet

Madde 34 — Bir nakil vasıtası stop ettirildikten sonra kaptan veya gemi adamlarının tarzı hareketleri yüzünden durdurulması veya araştırılması yapılamazsa, pasif mukavemette bulunmuş, sayılarak nakil vasıtası zabta tâbi olur.

Madde 35 — Denizde zabt ve musadere hakkının istimaline karşı kuvvete müracaatla gösterilen mukavemet kuvvet istimalile bertaraf edilebilir.

Mukavemetin bertaraf edilmesinden sonra nakil vasıtası zabt ve musadereye tâbi olur.

Madde 36 — Kuvvete müracaatla mukavemet göstermesi sebe bile zabt ve musadereye tâbi olan bir nakil vasıtasındaki düşman malı zabt ve musadereye tâbidir.

Nakil vasıtasının kaptan veya sahibine aid mal da aynı suretle zabt ve musadereye tâbidir.

YEDİNCİ FASIL

Hasmane himaye ve yardım

Madde 37 — Hasmane himaye ve yardım aşağıdaki hallerde mevcuttur. Nakil vasıtası :

- 1 - Harb hareketlerine iştirâk ederse;
- 2 - Düşmanın denizde bulunan harb kuvvetlerinin harekâtını sair surette doğrudan doğruya himaye veya buna yardım ederse;
- 3 - Düşman hükûmeti tarafından kiralanmış olur veya onun emri veya kontrolü altında bulunursa;
- 4 - Düşman menfaatine haber götürmeğe veya düşman harb kuvvetleri mensublarını nakle devamlı surette tahsis edilmiş ise;
- 5 - Yolculuğu, sureti mahsusada, düşman menfaatine bir haber götürme veya düşman harb kuvvetleri mensublarını yahut düşman kuvvetleri hizmetine girmek isteyen şahısları nakil için yapmakta ise;
- 6 - Malikinin kiracısının veya kaptanının malûmatile bir düşman kıtasını havi olur yahud yolculuk esnasında düşman harekâtını doğrudan doğruya himaye ve buna yardım eden eşhası taşırsa;

Madde 38 — Hasmane himaye ve yardım şu hallerde dahi mevcuttur.

- 1 - Telsizle mücehhez bir nakil vasıtası harb kuvvetleri veya askerî harekât hakkında düşmana faydalı olacak haberler gönderirse;
- 2 - Emri altında harekâтта bulunan birliğe yaklaşmaması için bir askerî komutandan emir alan telsizle mücehhez bir nakil vasıtası bu emre muhalif hareket ederse;
- 3 - Emri altında harekâтта bulunan birliğin doğrudan doğruya civar ve yakınlarında telsiz tesisatını istimal etmemesi için bir askerî komutandan emir alan telsizle mücehhez bir nakil vasıtası bu emre muhalif hareket ederse.

Madde 39 — Hasmane himaye ve yardımda bulunan nakil vası taları zabt ve musadereye tâbidir. Böyle bir halde beynelmilel harb hukukuna nazaran caiz olduğu nisbette, bunlara karşı silâh kuvvetile de harekete geçilebilir.

38 inci maddenin birinci numarasındaki halde bir nakil vasıtası hasmane himaye ve yardımdan dolayı haber irsali anından itibaren harb sonuna kadar zabt ve musadere olunabilir.

Madde 40 — Durdurulduğu anda denizde zabt ve musadere hakkının tatbikına başlanması kararından haberdar olmadığı yahud haberdar olmakla beraber taşıdığı şahısları henüz çıkarımadığı takdirde bitaraf bir nakil vasıtası 37 inci maddenin 5 ve 6 ıncı numaralarındaki hallerde zabt ve musadereye tabi olmaz.

Madde 41 -- Hasmane himaye ve yardım dolaysile zabt ve musadereye tâbi bir nakil vasıtasındaki düşmana aid mal zabt ve musadereye tâbi olur.

Bu nakil vasıtasında kaptan veya malikine aid olan mal da aynı suretle zabt ve musadereye tâbidir.

SEKİZİNCİ FASIL

Sakte ve noksan evrak

Madde 42 — Evrakı muntazam olmayan nakil vassıtaları zabda tâbidir.

Aşağıdaki hallerde bir nakil vasıtasının evrakı muntazam değildir:

1 - Nakil vasıtasında birden fazla veya musanna veya muharref evrak bulunursa;

2 - Esaslı vesaik noksan olur, imha edilmiş veya ortadan kaldırılmış bulunursa.

DOKUZUNCU FASIL

Abluka

Madde 43 — Abluka, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti veya onun namına hareket eden askerî komutanlar tarafından ilân edilir.

Abluka ilân olunurken şunlar tesbit olunur ;

1 - Ablukanın başlama zamanı;

2 - Abluka edilen sahillerin coğrafi hududu;

3 - Bitaraf gemilerin çıkıp gitmeleri için bırakılan müddet.

Madde 44 — Ablukanın ilânı ile bunun tevsi ve tahdidi aşağıdaki makamlara bildirilir:

1 - Hükûmet tarafından bitaraf devletlere;

2 - Ablukayı yapan harp kuvvetleri komutanı tarafından abluka edilen sahildeki liman makamlarına veya salâhiyeti sair mahallî makamlara.

Madde 45 — Abluka düşman sahillerine inhisar eder.

Ablukayı yapan harb kuvvetleri bitaraf sahillere girişe mâni olamazlar.

Madde 46 — Ablukanın hukukan hüküm ifade etmesi için, filen müessir olması lâzımdır.

Düşman sahillerile olan muvasalaya filen mâni olmağa kâfi miktarda harb kuvvetleri tarafından idame ettirildiği takdirde abluka filen müessirdir.

Madde 47 — Abluka eden harb kuvvetleri fena hava yüzünden muvakkaten uzaklaştıkları takdirde abluka refedilmiş sayılmaz.

Madde 48 — Abluka bilcümle devletlerin nakil vasıtalarına karşı bitarafane yapılmak icab eder.

Madde 49 — Abluka olduğunu bildiği halde abluka edilen sahile varmağa veya o sahili terke teşebüs eden bir nakil vasıtası ablukeyi ihlâlden dolayı zabt ve musadereye tâbi olur.

Madde 50 — Bir bitaraf Devletin limanını bu devlete ablukeyin tebliğinden sonra terkeden nakil vasıtası ablukadan haberdar sayılır.

Madde 51 — Ablukayı ihlâl eden nakil vasıtasında bulunan mal zabt ve musadereye tâbidir.

Kiracı yükleme anında, ablukeyin ihlâli kasd ve niyetinden haberdar olmadığını ve haberdar olmasına imkân da bulunmadığını isbat edese, ablukeyi ihlâlden dolayı mal musadere olunmayabilir.

ONUNCU FASIL

İstirdad

Madde 52 — Düşman tarafından zabt ve fakat henüz musadere veya harb uğurunda istimal edilmeden geri alınan bir nakil vasıtası istirdad edilmiş sayılır.

Böyle bir nakil vasıtası, zabtı için bir sebep olmadığı takdirde serbest bırakılır.

ON BİRİNCİ FASIL

Denizde zabt ve musadere hakkının istimalinde riayet edilecek usul

Madde 53 — Denizlerde musadere hakkının tatbikında yapılan aramalarda ve itihaz olunan bütün tedbirlerde mümkün olduğu kadar nezakete riayet edilir.

Durdurma ve arama

Madde 54 — Durdurma ve arama nakil vasıtası hakkında bilinmesi lâzım gelen hususları tesbit için yapılır.

Neticede nakil vasıtası ya serbest bırakılır veya zabtolunur.

Madde 55 — Durdurma, nakil vasıtasının stop etmesi için vaki

davetten gemi evrakının muayenesinin hitamına kadar olan muameleleri ihtivaeder.

Madde 56 — Durdurmada aşağıdaki usul caridir:

1 - Durdurulacak nakil vasıtası bir işaret veya ihtar ateşile durmağa davet edilir. En geç bu davete kadar harb gemisi bayrağını çekmiş olmalıdır.

Nakil vasıtası durmazsa bu halde nakil vasıtasının gidiş yolu istikametine veya aşırma suretile bir mermi atılır. Nakil vasıtası yine durmaz veya mukavemet ederse kuvvetle durmağa icbar edilir.

2 - Nakil vasıtası durunca bir müfreze gönderilir. Müfrezenin komutanı geminin vesaikini muayene eder.

Hususi haller dolayısıyla bir müfrezenin gönderilmesi imkânsızsa bu halde istisnaî olarak, gemi vesaikının harb gemisine getirilerek orada muayenesi istenebilir.

Madde 57 — Yalnız nakil vasıtasının vesaikının tetkikile, vaziyet kâfi derecede tenevvür etmezse nakil vasıtasında arama yapılır.

Arama kaptan, gemi adamları ve yolcuların sorguya çekimesile vesikaların ve münderecatının tam ve hakikate uygun olup olmadıklarının tedkik ve tesbiti maksadile nakil vasıtası ve yükün muanesinden ibarettir.

Madde 58 — Bitaraf posta gemilerinde ararama ancak zaruret halinde mümkün olan nezaket ve süratle yapılır.

Rota emri

Madd 59 — Rota emri, durdurma veya arama yapılabilmesi için muayyen bir mahalde gitmesi hususunda bir nakil vasıtasına verilen emirdir.

Madde 60 — Durdurma maksadile olan rota emri aşağıdaki hallerde caizdir:

1 - Şüpheyi mucib esaslı sebebler mevcut olur ve

2 - Denizin vaziyetinden, düşmanın müdahale etmesi tehlikesinden veya durduran yahud durdurulan nakil vasıtasının hal ve vaziyetinden dolayı durdurma derhal yapılamazsa.

Madde 61 — Arama maksadile olan rota emri aşağıdaki hallerde caizdir:

1 - Durdurmadan sonra şüpheyi mucib esaslı sebebler mevcut olursa ve

2 - Nakil vasıtasının bulunduğu yerde arama yapılması mümkün olmaz veya maslahata uygun bulunmazsa.

Madde 62 — Rota emrine itaat etmiyen nakil vasıtası kuvvet istimali ile buna icbar olunabilir.

Bu nakil vasıtası zabta tâbidir.

Nakil vasıtasının zabtı

Madde 63 — Zabt, nakil vasıtası üzerindeki emir ve kumanda salâhiyetini ele almak suretile olur.

Madde 64 — Nakil vasıtası bir musadere müfrezesi ile işgal edilir.

Musadere müfrezesinin amiri bu gemiye Türk bayrağını çekmeğe salâhiyetlidir.

Madde 65 — Nakil vasıtalarının bir musadere müfrezesiyle işgali kabil olmadığı takdirde nakil vasıtası bayrağını indirmeğe ve sürat ve rotasını harb gemisinin emirlerine göre tanzim etmiye davet olunur.

Madde 66 — Nakil vasıtasında bulunan vesaik hıfzedilir ve bunun bir listesi yapılır.

Nakil vasıtasının teçhizat ve yükü emniyet altına alınır.

Mümkün olursa nakil vasıtası kaptanına zabt hakkında bir vesika verilir.

Malın zabtı

Madde 67 — Malın zabtı, nakil vasıtasının zabtı suretile olur.

Bununla beraber aşağıdaki hallerde mal müstakillen zabt olunabilir.

1 - Kaptan malı teslim hazır olursa;

2 - Nakil vasıtasının sevki mümkün olmaz ve tahribi de caiz bulunmazsa;

3 - Nakil vasıtası tahrib edilecek olursa.

Sevk

Madde 68 — Zabtolunan nakil vasıtası veya mal mümkün olan süratle Türkiye veya müttefiklerinin bir limanına sevk ve oradaki devlet ajanın emrine teslim edilir.

Bitaraf bir devlet limanına sevk ancak deniz musadere mahkemesinin kararına intizaren zabtolunan nakil vasıtası veya malın orada muhafaza edilmesine bitaraf devlet müsaade ettiği takdirde yapılır.

Sevkten evvel nakil vasıtalarının, malların ve malzemenin kullanılması

Madde 69 — Zabtolunan düşman nakil vasıtaları icab ettiği takdirde sevklerinden evvel ordunun hizmetinde kullanılabilirler.

Aynı hüküm, bir düşman gemisi refakatinde yolculuk, kuvvet istimali ile mukavemet veya harb hareketlerine iştirâk ettiğinden dolayı musadereye tâbi bulunan ve zabtolunan bitaraf bir nakil vasıtası hakkında da caridir.

Sair sebebler dolayısıyla musadereye tâbi olup zabtolunan bitaraf nakil vasıtaları da sevklerinden önce insanî vazifelerin ifası için ordu hizmetinde kullanılabilirler.

Madde 70 — Zabtolunan düşman veya bitaraf nakil vasıtalarındaki müsadereye tabi mallar ve malzeme lüzumu halinde sevklerinden önce ordunun ve hassatan zabteden nakil vasıtasının ihtiyacı için kullanılabilir.

Nakil vasıtalarının ve malların tahribi

Madde 71 — Sevkleri maslahata uygun veya emin görünmediği takdirde zabtolunan düşman nakil vasıtalarının tahribi caizdir.

Madde 72 — Zabtolunan bitaraf nakil vasıtalarının aşağıdaki hallerde tahribi caizdir:

1 - Düşman refakatinde yolculuk, kuvvet istimali ile mukavemet veya hasmane himaye ve yardımda bulunduklarından dolayı zabt-edilmiş ve

2 - Sevkleri maslahata uygun veya emin görülmemişse.

Birinci fıkranın bir numarasında yazıl olanlardan gayri sebeblerle zabtedilmiş olan bitaraf nakil vasıtalarının da aşağıdaki hallerde istisnaen tahribi caizdir:

1 - Müsadere olunacakları kuvvetle muntazar ve

2 - Sevkleri zabteden nakil vasıtasını tehlikeye maruz veya bunun girişmiş olduğu teşebbüsleri akim bırakabilecek ise.

Madde 73 — 71 ve 72 inci maddelere göre nakil vasıtalarının tahribi yolcuların, gemi adamlarının ve nakil vasıtasına aid evrakın emin bir yere getirilmiş olması şartile caizdir.

Gemi filikaları emin bir yer sayılmazlar. Meğer ki yolcuların ve gemi adamlarının selâmeti mevcud deniz ve hava vaziyetine nazaran karanın yakın olması veya kendilerini alabilecek mevkide diğer bir nakil vasıtasının mevcudiyeti dolayısıyla temin edilmiş bulunsun.

Madde 74 — 67 inci madde mucibince yalnız başına zabtolunan mal başka bir şart aranmaksızın tahrib olunabilir.

Gemi adamlarile yolculara yapılacak muamale

Madde 75 — Zabtolunan düşman nakil vasıtalarının kaptan, doktor ve çarkçıları:

1 - Bitaraf bir Devlet tabiiyetinde olduklarını isbat ettikleri ve

2 - Harbin devamı müddetince hiç bir düşman nakil vasıtasında hizmet deruhde etmeyeceklerine dair yazılı şekilde söz verdikleri takdirde serbest bırakılırlar.

Zabtolunan düşman nakil vasıtalarının diğer gemi adamları bita-

raf bir Devlet tabiiyetinde olduklarını isbat ettikleri takdirde serbest bırakılırlar.

Zabtolunan bitaraf nakil vasıtalarının kaptan, çarkçı, doktor ve diğer gemi adamları bitaraf bir Devlet tabiiyetinde olduklarını isbat ettikleri takdirde serbest bırakılırlar.

Zabtolunan nakil vasıtası kuvvet istimalile mukavemet veya harb hareketlerine iştirak ettiği takdirde yukarıki fıkralar ahkâmı tatbik edilmez.

Madde 76 — Zabtolunan nakil vasıtalarının yolcuları serbest bırakılırlar. Aşağıdaki şahıslar bundan müstesnadır:

- 1 - Düşman harb kuvvetleri mensubları;
- 2 - Düşman harb kuvvetlerinin hizmetine girmek maksadile yolculuk edenler;
- 3 - Düşman ajanları.

Madde 77 — Deniz musadere mahkemesi huzurunda cereyan edecek muhakeme için lüzumlu olan şahitler 75 ve 76 ıncı maddelere göre serbest bırakılmaları icab eden kimselerden olsalar bile mümkün olduğu nisbette alakonulurlar.

Madde 78 — Zabtolunan nakil vasıtasının yolcu, kaptan çarkçılar ve doktor ile diğer gemi adamlarından serbest bırakılmıyacak olanlar mümkün olduğu nisbette bir Türk veya müttefik bir Devlet li-manına getirilirler.

Müsadere

Madde 79 — Zabtolunan nakil vasıtasının ve malın müsaderesi Deniz Müsadere Mahkemesinin hükmü ile olur.

Hükmün kat'iyet kesbetmesi ile teçhizatı da dahil olmak üzere nakil vasıtası ve zabtedilen mal Türk Deletin malı olur.

ON İKİNCİ FASIL

Tazminat

Madde 80 — Bir nakil vasıtasının veya malın zabtı muhakeme tarikına gidilmeksizin kadirıldığı veya deniz musadere mahkemesince tasdik edilmediği takdirde alâkadarlar tazminat talep edebilirler;

Şu kadar ki nakil vasıtasının ve malın zabtı için kâfi sebebler mevcut olursa bu hüküm tatbik olunmaz.

Madde 81 — 72 inci maddenin birinci fıkrasının bir numarasında yazılı olanlardan gayri sebebler dolayısıyla zabtolunan bitaraf nakil vasıtaları tahrib edildiği takdirde:

- 1 - Tahrib edilen nakil vasıtasının malikleri nakil vasıtası musadereye tâbi olmadığı veya 72 inci maddenin ikinci fıkrasının ikinci

numarasında yazılı hususî haller mevcut bulunmadığı takdirde nakil vasıtasının kıymetine tekabül eden bir tazminat talep edebilirler.

2 - Nakil vasıtası ile birlikte tahrib edilen malın malikleri mal musadereye tabi olmadığı veya 72 inci maddenin ikinci fıkrasının ikinci numarasında yazılı hususî haller mevcut bulunmadığı takdirde malın kıymetine tekabül eden bir tazminat talep edebilirler.

3 - Zatî istimallerine mahsus ve kendilerine aid olup nakil vasıtası ile tahrib edilmiş olan eşyaları için kaptan, çarkçı, doktor ve diğer gemi adamları ve yolcular bu eşyanın kıymetine tekabül eden bir tazminat talep edebilirler.

80 inci maddeye istinat eden talebler mahfuzdur.

Madde 82 — 67 inci maddeye tevfikân zabdedilen mal tahrib edildiği ve musadereye tâbi maldan olmadığı takdirde sahibleri malın değerine tekabül eden bir tazminat talep edebilirler.

80 inci maddeye istinad eden talebler mahfuzdur.

Madde 83 — 70 inci maddede gösterildiği veçhile ordunun ihtiyacı için kullanılan mal ve levazım musadereye tâbi tutulmadığı takdirde malikleri değerine tekabül eden bir tazminat talep edebilirler.

80 inci maddeye istinad eden talebler mahfuzdur.

Madde 84 — Rota emrinin verilmesi caiz olmadığı takdirde alâkadarlar tazminat talebinde bulunabilirler. Meğerki zabt için kâfi sebebler mevcut olsun.

Madde 85 — Alâkadarlar tazminat taleplerini Deniz Müsadere Mahkemesinde dermayen ederler.

Zabt ile neticelenmiyen bir rota emrinde veyud sevkedilmeden evvel serbest bırakılan nakil vasıtası veya malın zabtından mütevellid tazminat hakları bunların serbest bırakıldıklarından itibaren altı ay zarfında dermayen edilmezlerse sakıt olur.

Madde 86 — Düşman bir devlet tebaasının bu fasıl hükümlerine göre taleplerde bulunabilmesi ancak müteakabiliyet esasının temin edilmiş olmasına bağlıdır.

İKİNCİ BAB

BİRİNCİ FASIL

1 - Dentz musadere mahkemelerinin kaza salâhiyeti ve bu salâhiyetin mevzuu

Madde 87 — Deniz müsadere mahkemelerinin kaza mevzuu, denizde zabt ve müsadere hukukuna taallûk eden muamele ve tedbirlerin kanuna muvafık olup olmadığını tedkik etmektir.

Madde 88 — Deniz müsadere mahkemelerinin kaza salâhiyeti ve denizde zabt ve müsadere hukukunu tatbika memur makamların faaliyetine geçecekleri zamanın başlangıcı Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından denizde zabt ve musadere hakkının kullanılmasına dair ittihaz olunan kararın neşri tarihinden başlar.

Madde 89 — denizde zabt ve müsadere hakkının tatbikı suretile zabtolunan deniz nakil vasıtaları ve malları deniz müsadere mahkemelerinde görülecek işlerin mevzuunu teşkil eder.

II - Deniz müsadere mahkemelerinin teşkâtı

1 . Mahkemeler

Madde 90 — Davaları birinci derecede rüyet etmek üzere deniz müsadere mahkemeleri ve ikinci derecede rüyet etmek üzere bir Yüksek deniz müsadere mahkemesi teşkil olunur.

Madde 91 — Deniz musadere mahkemelerinin toplanacağı yerleri Başkomutan tayin eder.

Madde 92 — Deniz müsadere mahkemeleri ikisi adliye hâkimlerinden, birisi askerî adlî hakimlerden olmak üzere üç meslekî hâkimden ve iki deniz subayından tereküb eder. Reislik vazifesi en kıdemli adliye hâkimi tarafından görülür.

Madde 93 — Yüksek Deniz Müsadere Mahkemesi, ikisi Temyiz Mahemesi azasından ve birisi Askerî Temyiz Mahkemesi askerî adlî hâkimlerinden olmak üzere üç meslekî hâkimden ve iki deniz üst subayından tereküb eder. Reislik vazifesi adliye hâkimlerinden kıdemlisine aiddir.

Madde 94 — Deniz müsadere mahkemelerine, icabı kadar, yedek hâkimi de tayin olunur.

Reise vekâlet edecek yedek hâkimi adliye vekili, diğer hâkimlere vekâlet edecek yedek hâkimleri mahkemenin reisi tayin eder

Madde 95 — Deniz musadere mahkemelerinin reisleri ve adlî hâkimleri ve yedekleri adliye vekili, askerî adlî hâkim ile subay hâkimler yedekleri millî müdafaa vekili tarafından intihab ve Millî iradeye arz olunur.

Madde 96 — Deniz müsadere mahkemelerinin adlî ve askerî ve subay hâkimleri vazifeleri devam ettiği müddetçe hâkimlerin haiz olduğu bütün hak ve salâhiyetlere sahibdirler. Bunlar hakimlik vazifelerinden ancak Hâkimler Kanunu hükümlerine göre çıkarılabilirler.

2. Deniz musadere mahkemelerinde Devlet ajanı

Madde 97 — Her deniz musadere mahkemesine, Devlet ajanı olarak, bir deniz subayı tayin olunur. Ajana muavin de verilebilir.

Devlet ajanı ve muavinleri Millî Müdafaa Vekilinin inbası üzerine kararname ile tayin olunur.

Yüksek deniz musadere mahkemesi nezdindeki Devlet ajanı Başkomutanın ve deniz müsadere mahkemelerindeki Devlet ajanları da başajanın emri altında bulunurlar.

3. Yardım

Madde 98 — Bütün mahkemeler ve Devlet makamları salâhiyetleri dahilinde deniz musadere mahkemelerinin ve ajanlarının adli taleblerini yerine getirmekle mükelleftirler.

İKİNCİ FASIL

Deniz musadere mahkemelerinin ve Devlet ajanlarının vazifeleri

1. Deniz musadere mahkemeleri

Madde 99 — A) Deniz musadere mahkemeleri aşağıdaki hususlara hüküm verir:

1 - Denizde zabt ve musadere hakkının tatbıkında tevessül olunau tedbirlerin kanuna muvafık olup olmadığına;

2 - Zabtolunan nakil vasıtası veya malın musaderesine veya serbest bırakılmasına;

3 - Zabt ve imha muamelelerinin haksız olarak yapılmış veya haksız surette rota emri verilmiş olmasından dolayı zarar ve ziyan tediyesine;

4 - 30 uncu maddenin (A) fıkrası mucibince tazminat tediyesine;

5 - Zabtolunan nakil vasıtası veya malın kullanılması veya iadesi hakkında birinci derece muhakemenin devamı sırasında ve hitamından önce vaki olan iddialara.

B) Yüksek deniz musadere mahkemesi aşağıdaki hususlara hüküm verir:

1 - Deniz musadere mahkemeleri hükümlerine karşı vaki olan istinaf davaları üzerine;

2 - Deniz musadere mahkemeleri kararları ve aleyhindeki itirazlar üzerine;

3 - Zabtolunan nakil vasıtasının veya malın kullanılması veya iadesi hakkında ikinci derece muhakemenin devamı sırasında ve hitamından önce vaki olan iddialara.

Madde 100 — Deniz musadere mahkemelerinin kaza salâhiyeti tamamen istisnaf bir salâhiyettir. Diğer mahkemeler ve Devlet idare makamları deniz musadere mahkemelerinin katiyet halini almış olan hükümleri ile bağlıdır.

II. Devlet ajanı

Madde 101 — Deniz musadere mahkemelerindeki Devlet ajanlarının vazifeleri şunlardır:

- 1 - Hazırlık tahkikatı yapmak;
- 2 - Zabtolunan nakil vasıtasını ve yükü ve tevkif edilecek eşhası muhafaza ettirmek;
- 3 - Mahkemede davayı açmak;
- 4 - Mahkemede Devleti temsil etmek;
- 5 - Hükümleri, icra ettirmek.

Devlet ajanı muhakeme neticeleninceye kadar zabtolunan nakil vasıtasını ve yükünü serbest bırakabilir veya alâkalılar ile sulh yapabilir.

Madde 102 — Yüksek deniz musadere mahkemesi nezdindeki ajan bu mahkeme huzurunda Devleti temsil eder.

Bu ajan muhakemenin hitamından önce zabtolunan nakil vasıtasını ve yükünü serbest bırakabileceği gibi alâkalılar ile sulh da yapabilir.

Bu ajan Yüksek Deniz Musadere Mahkemesinin hükümlerini, deniz musadere mahkemesi ajanlarının yerine bizzat icra ettirebilir.

Madde 103 — Deniz musadere mahkemelerinin Devlet ajanları, vazifelerinin icrasında deniz ordusu hizmet makamlarını davet edebilecekleri gibi onlara talimat da verebilirler.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Muhakeme usulü

1. Hazırlık tahkikatı

Madde 104 — Deniz musadere hukukunun tatbikında kullanılan tedbirlerden olmak üzere, bir nakil vasıtası ve hamulesi bir yere sevk edilmişse, bu nakil vasıtası ve hamulesi ve nakil vasıtasında bulunan vesikalar yesair evrak ile zabt raporu ve diğer subut vasıtaları hemen deniz ordusunun salâhiyetli hizmet makamlarına tevdi olunur.

Deniz ordusu hizmet makamı, Devlet ajanının hiç bir talimatı olmasa bile:

- 1 - Zabtolunan nakil vasıtası ve eşyanın muhafazası ve nezaret altına alınan eşhasın iâşe ve muhafazaları için;
- 2 - Subut vasıtalarının muhafazası için;

İcab eden tedbirleri alır ve bu tedbirler hakkında, Devlet ajanına hemen malûmat verir.

Madde 105 — Devlet ajanı, deniz musadere mahkemesinin hükmüne esas teşkil edebilecek sübut delillerini toplar ve lüzumu halinde ehlihibre dahi celb ve istima eder.

Devlet ajanı:

I - Evrak ve vesikaları açarken mümkün olan hallerde zabtolunan nakil vasıtasını sevkeden komutan veya kaptanı da celbederek hazır bulundurur;

II - 66 ıncı maddenin birinci fıkrası mucibince tanzim edilmiş olan müfredat listesile nakil vasıtasının vesikalarını karşılaştırarak vaziyeti tesbit eder;

III - Nakil vasıtasının hamulesi ve teçhizatı hakkında bir liste tanzim ve zabtolunan nakil vasıtasını ve hamulesini tetkik ve muayene eder;

IV - Kaptanı ve nezaret altına alınan kimseleri ve icab eden şahitleri dinler.

Şahitlerle ehlihibreye yemin ettirilebilir.

Madde 106 — Zabtolunan nakil vasıtası ve hamulesi, bir müttefik veya bir bitaraf limana sevk edilmişse, deniz ordusu hizmet makamlarına aid olan vazifeler, mahallî kanunlar mâni olmadıkça, orada bulunan salâhiyetli Türk konsolosu tarafından ifa olunur.

Madde 107 — Deniz musadere hukukunun tatbiki dolayısıyla nakil vasıtası ve hamulesi bir yere sevk edilmişse, komutan, zabt raporu, musadere mahkemesi ajanına tevdi edilmek üzere başkomutana takdim eder.

Zabtedilen nakil vasıtası ve mal ve eşya 69 ve 70 inci maddeler hükmü dahilinde bir yere sevk edilmeden önce kullanılmaya başlanmış ise yine aynı hüküm tatbik olunur.

Madde 108 — Hazırlık tahkikatı sırasında, tarafların yapacakları müracaatlar ve dermeyan edecekleri iddialar Devlet ajanına karşı yapılır.

Madde 109 — Ördunun sair birlikleri veyahud salâhiyetli hizmet makamları tarafından yapılan zabt muameleleri hakkında dahi 104 108 inci maddelerin hükümleri tatbik olunur.

II. Deniz musadere mahkemesinde muhakeme usulü

Madde 110 — Devlet ajanı, işin maddi ve hukukî vaziyetinin kâfi derecede aydınlanmış olduğuna kanaat getirdikten sonra muhakemeye başlanılmak üzere dava dosyasını deniz musadere mahkemesine gönderir.

Dedizde zabt ve musadere hakkının tatbikında zabtolunan nakil vasıtasını ve hamulesinin bir yere sevk edilmediği veya bunlar bir

yere sevk olunduktan sonra serbest bırakıldığı hallerde kendisine bir zarar ve ziyan iddiası dermeyeran edilmemiş veya bir uzlaşma ile iş halledilmiş veyahud iddiadan vazgeçilmiş ise, Devlet ajanı işi mahkemeye sevkten sarfınazar edebilir.

Madde 111 — Deniz musadere mahkemelerinin reisi mahkemeyi idare eder.

Reis, her iş için mahkemenin meslekî hâkimlerinden birisini rapor-tör tayin eder.

Madde 112 — Deniz musadere mahkemesinin reisi, mahkemenin başlayacağını, Türk gazetelerinden birisile ilân eder. Reis bu ilân-da bir de mehil tayin eder. Alâkalılar iddialarını bu mehil içinde mahkemeye dermeyeran etmeğe mecburdurlar. Mehil bittikten sonra müracaat eden alâkalı mahkemeye kabul edilmez.

İddialarını evvelce hazırlık tahkikatı sırasında Devlet ajansına dermeyeran etmiş olan alâkalılar hakkında dahi bu mehil ceridir.

Mehil bir aydan az ve üç aydan çok olamaz. Mahil ilân tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Malûm olan alâkalıya keyfiyet ayrıca tebliğ edilir.

Madde 113 - Zabt için olmayıp da bir rota emri dolayısıyla cereyan eden mahkemelerde ve keza bir yere sevk edilmeden önce serbest bırakılan nakil vasıtasının ve hamulesinin zabtı doyasile cereyan eden mahkemelerde 112 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen ilân yapılmaz.

Birinci fıkrada gösterilen haller dışında kalan ve 85 inci maddede gösterilen altı aylık mehil içinde Devlet ajanına yapılan zarar ve ziyan iddiaları için mahkeme reisi tarafından alâkalıya bir mehil tayin olunur. Alâkalının bu mehil içinde zarar ve ziyan iddiasını mahkemeye dermeyeran etmesi iktiza eder. Bu mehil bittikten sonra alâkalı mahkemeye kabul edilmez. Mehil tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Devlet ajanına yapılan zarar ve ziyan iddiaları 85 inci madde de gösterilen mehil bitiminden sonra dermeyeran edilmişse, Deniz musadere mahkemesi, davanın reddine karar verir. Bu karara karşı itiraz caizdir.

Madde 114 - Alâkalılar ancak, zabtolunan nakil vasıtasının veya hamulesinin serbest bırakılmasını veyahud zarar ve ziyan verilmesini istiyebilirler.

Dava, istinad ettiği sebepleri ve subut vasıtalarını muhtevi olmak lâzımdır.

Madde 115 - Dava arzuhallerinin bir Türk avukatı tarafından tazim ve imza edilmesi şarttır.

Muhakeme alâkalıyı temsil eden bir Türk avukatı huzurile cereyan eder.

Yukarıda gösterilen avukat, yerine diğer bir avukatın tayin edildiği, mahkemeye isbat edilinceye kadar, temsil salâhiyetini muhafaza eder.

Madde 116 - Mücbir sebebler dolayısıyla davasını müddeti içinde ikame edemiyen alâkalının eski hale getirme talebi kabul olunur.

Eski hale getirme talebi 112 inci maddede gösterilen mehlin hitamından itibaren bir sene içinde dermeyeran olunabilir.

Eski hale getirme talebinin reddine dair olan kararlar aleyhine itiraz caizdir.

Madde 117 - Düşman devlet tabaası, ancak mütekabiliyet temin edilmiş ise, dava ikame edebilir. Bu hususta mahkeme bir karar verir.

Karar aleyhine itiraz caizdir.

Madde 118 - İlânda gösterilen mehlin hitamından sonra mahkeme reisi dava dosyasını iddialarını dermeyeran etmek üzere Devlet ajanına tevdi eder.

Devlet ajanı, bir ay içinde dava dosyasını iddiaları ile birlikte mahkemeye tevdi eder. Taleb halinde bu müddet uzatılabilir.

Madde 119 - Nakil vasıtası vea hamulesi bir yere sevkedilmiş veya edildikten sonra serbest bırakılmış olan hallerde, alâkalılar tarafından müddet ve şekle müteallik hükümlere muvafık bir dava açılmamış veya açılan dava uzlaşma veya feragat suretile neticelenmiş ise. Devlet ajanı muhakemenin yapılmasına mahal olmadığına karar verilmesini talep edebilir.

Bu talep üzerine verilecek karara itiraz caizdir.

Madde 120 - 119 uncu maddeye nazaran muhakemenin yapılmasına mahal olmadığına karar verilmeyecek olırsa mahkeme reisi duruşma için bir gün tayin eder.

Devlet ajanı ve alâkalıların vekili muhakeme günü için resen mahkemeye davet olunur.

Madde 121 - Devlet ajanı dava dosyasını her zaman tedkik edebilir.

Alâkalının avukatı tarafından dava dosyasının tetkikine, Devlet ajanının muvafakatile müsaade olunur. Devlet ajanı, ancak askeri zaruretler icab ettirdiği takdirde bu muvafakattan imtina edebilir. Mahkeme, dava dosyasının alâkalının avukatına gösterilmeyen kısımlarından istihraç etmiş olduğu vakıaları, hükümde alâkalılar aleyhine bir delil olarak kullanamaz.

Madne 122 - Muhakeme alenidir.

Mahkeme Devletin emniyeti bakımından lüzum görürse, muhahinin gizli olarak cereyanına karar verebilir.

Madde 123 — Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun (150-158) inci maddeleri hükümleri Deniz Musadere Mahkemelerinde dahi caridir.

Madde 124 — Duruşmada raportör aza vakıaları ve münazaah olan vaziyeti izah eder.

Bundan sonra Devlet ajanı ve alâkalılar dinlenir. Karşılıklı iddialar da caizdir. Yeni vakıalar ve yeni delillerin de iradına müsaade olunur.

Alâkalılar duruşmada temsil edilmiyorsa, mahkeme, 114 üncü maddede gösterilen iddialar hakkında elde bulunan sübut delilleri üzerine hükmünü verir.

Madde 125 — Resen veya alâkalıların talebi üzerine muhakeme ve duruşma talik veya tehir olunabilir.

Madde 126 — Mahkeme, hazırlık tahkikatında irad ve ikame olunan delillerden başka diğer sübut delillerinin de iradını lüzumlu görürse bunları tayin veya istinabe edeceği bir hâkim vasıtasile temin eder.

Devlet ajanı ve alâkalının vekili bu delillerin ikame olunacağı günden haberdar edilir.

Delillerin irad ve ikamesi hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Madde 127 — Müzakere sonunda raportör aza birinci ve mahkemenin reisi sonuncu olarak reylerini verirler. Diğer azalardan yaşları sırasile genç olanlar önce rey verirler.

Madde 128 — Kararlar, reylerin, mutlak ekseriyetile verilir.

Madde 129—Hüküm alenî celsede tefhim olunur. Tefhim, hüküm fıkrasının okunması suretile icra olunur.

Hükümün esbabı mucibeyi muhtevi olması iktiza eder.

Hükümün esbabı mucibesinin de tefhimi muvafık görülürse, esbabı mucibenin okunması veyhut muhtevasının esash kısımlarının şifahen bildirilmesi suretile icra olunur.

Hüküm ve kararlar buna iştirak eden hâkimler tarafından imza olunur. Hükümün beyaz edilmesinde, hâkimlerden biri imza edemeyecek halde ise maninin sebebi reis tarafından ve bunun da bulunmaması halinde hükümde hazır bulunan hâkimlerden en yaşlısı tarafından hükümün altına yazılır.

Madde 130 — Ara kararları, duruşma yapılmadan da verilebilir.

Hükümler ve tefhim edilmeyen kararlar Devlet ajanına ve alâkalıların avukatlarına resen tebliğ olunur.

Madde 131 — Deniz musadere mahkemelerinin hükümleri kat'ileştikten sonra icra olunur.

Hükmün kat'ileştettiği mahkeme reisi tarafından tevsik olunduktan sonra Devlet ajanile alâkahların avukatlarına tebliğ olunur.

Madde 132 — Musadere Mahkemelerinin hükümleri Devlet Ajansı tarafından icra edilir

Madde 133 — Tebliğ işleri hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun tebliğata dair olan hükümleri tatbik olunur.

Devlet ajanına tebliğat imza mukabilinde yapılır.

III. Yüksek deniz musadere mahkemesinde muhakeme usulü

I. İstinaf

Madde 134 — Deniz musadere mahkemelerinin hükümlerine karşı bu mahkemeler nezdindeki Devlet ajansı veya alâkahlılar tarafından istinaf talep edilebilir.

İstinaf, yeni vakialara ve yeni delillere de istinaden istenebilir.

Madde 135 — İstinaf, hükmün tebliğinden itibaren bir ay içinde ve yazılı şekilde Deniz musadere mahkemesinde yapılır.

İstinaf arzuhalı verildiğini müteakib, Deniz musadere mahkemesi reisi arzuhal ile birlikte dava dosyasını hemen Yüksek Deniz Musadere Mahkemesine gönderir.

Madde 136 — İstinaf talebi esbabı mucibeye müstenid olmak icabeder.

İstinaf sebepleri, istinaf arzuhalinde dermeyan edilmemiş ise, bir istinaf lâyihası ile Yüksek Deniz Musadere Mahkemesine arz olunur.

İstinaf lâyihası, istinaf olunan hükmün tebliği tarihinden itibaren iki ay zarfında verilir. Bu müddet Yüksek Deniz Musadere Mahkemesi tarafından uzatılabilir.

Madde 137 — İstinaf sebeplerinde:

Hükmün hangi noktalarının değiştirilmesi icabettiği açıkça izah edilir.

İstinafın kabulü için serdolan istinaf sebebi ve yeni vakialar ve deliller açıkça gösterilir.

Madde 138 — Yüksek Musadere Mahkemesinde duruşmadan önce istinaf talebinin geri alınması caizdir. Bu takdirde istinaf hakkı sakıt olur.

Madde 139 — Alâkahlının istinaf arzuhalı ve lâyihası bir avukat tarafından da imza edilmek icap eder.

Madde 140 — İstinaf arzuhalı ve lâyihası kanunî mehil içinde ve kanunun gösterdiği şekilde verilmemiş ise istinaf talebi reddolunur. Red kararı aleyhine itiraz caizdir.

Karar esbabı mucibeye müstenid olmak icap eder.

Madde 141 — İstinaf arzuhalı ve istinaf lâvıhası Yüksek Musadere Mahkemesi tarafından resen hasım tarafa tebliğ olunur. Alakalarına yapılacak tebligat başka bir vekil tayin edilmemişse, birici derecede muhakemede bulunan vekil vasıtasile yapılır.

Yüksek Musadere Mahkemesinin Reisi, hasım tarafa cevap vermek üzere münasib bir mehil tayin ve duruşma gününü teslit eder.

Madde 142— Yüksek müsadere Mahkemesinde cereyan eden muhakeme hakkında bu kanunun 111, 144 üncü maddeleri ve 115 inci maddenin 2 inci fıkrası ve 116 ve 117 inci maddelerin birinci fıkraları, ve 120 inci maddenin ikinci fıkrası, ve 121 - 127 inci maddelerle 128, 129, 130, 133 üncü maddeleri hükümleri aynen caridir. Eski hale getirme talebi istinaf müddetinin hitamından itibaren bir sene içinde dermeyan edilmek lâzımdır.

Madde — 143 Yüksek Musadere Mahkemesi, deniz musadere mahkemesinin hükmünü tamamen veya kısmen feshederse, davayı yeniden rüyet etmek üzere deniz musadere mahkemesine iade edebilir.

Madde 144 — Yüksek deniz musadere mahkemesinin hükümleri tefhim veya tebliğ ile kat'ileşir.

Madde 145 — Yüksek deniz müsadere mahkemelerinin hükümlerini deniz musadere mahkemesi nezdindeki Devlet ajanı icra ettirir.

Şu kadarki, Yüksek Deniz Musadere Mahkemesi ajanı bu salâhiyeti kendisi için muhafaza edebilir.

2 İtiraz.

Madde 146 — İtiraz yoluna ancak bu kanunda yazılı hallerde müracaat olunabilir.

İtiraz, kararın tebliğ veya tefhim tarihinden itibaren on beş gün içinde deniz musadere mahkemesine yazılı şekilde yapılır.

İtiraz istidasının, bir avukat tarafından imza edilmiş olması şarttır. İtiraz üzerine duruşma yapılmadan karar verilir.

1 V. Mahkeme masrafları

Madde 147 — Deniz musadere mahkemelerinde görülen işler harç ve resme tâbi değildir.

Zabtinin doğruluğu kabul edilen bir nakil vasıtası serbest bırakılmış ise, nakil vasıtasının ve hamulesinin muhafaza masrafları nakil vasıtasına tahmil olunur.

Serbet bırakılmak veya zarar ziyan iddialarının kabulü halinde, muhafaza masrafları Devlete tahmil olunur. Şu kadar ki zabt muamelesi kâfi sebeblere müstenid bulunmuş ise bu hüküm tatbik olunmaz.

Masrafların mıkdarı mahkeme tarafından tesbit olunur Bu husustaki krara karşı itiraz caizdir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Zabtolunan nakil vasıtasının veya malların muhakeme sırasında kullanılması veyahut iadesi

Madde 148 — Deniz musadere mahkemesinde cereyan etmekte olan muhakeme esnasında Devlet ajanı, zabtolunan nakil vasıtasının veya malın kullanılmasına müsaade edilmesini talep edebilir,

Nakil vasıtasının veya malın kıymetine ehemmiyetli bir noksan arız olmakta veyahut bunların muhafazası mühim bir masrafa ihtiyaç göstermekte ise, istenilen müsaade verilir. Muhkeme bu husus hakkında bir karar vermeden önce malûm olan alâkalıları mümkünse dinler. Nakil vasıtası veya malın vaziyeti acele bir karar verilmesini zarurî kılmış ise bu dinlenmeden sarfınazar olunur.

Nakil vasıtasının veya malın musaderesine karar verileceği kuvvetle melhuz ise yine istenilen müsaade verilebilir. Mahkeme karar vermeden önce malum olan alâkahları mümkünse dinler. Ahval ve şerait bunların musaderesine karar verileceğine hiç şüphe bırakmıyorsa bu dinlemeden sarfınazar olunur.

Madde 149 — Yüksek musadere mahkemesinde kullanılamak ve iade edilmek hususlarına dair olan talebler bu mahkeme nezdindeki ajan tarafından dermeyan olunur.

Madde 150 — Mahkeme 148, 149 uncu maddeler mucibince kullanılmasına müsaade edilen nakil vasıtası veya malların serbest bırakılmasına karar verdiği hallerde, alâkahların, bu yüzden marûz kaldıkları zarar ve ziyana mukabil bir tazminat takdir ve hükmeder.

Madde 151 — Alâkahlar muhakemenin her halinde nakil vasıtasının veya malın, kıymetlerine muadil, bir teminat mukabilinde, kendilerine iadesini talep edebilirler. Bu talebler ancak Devlet ajanının muvafakatile kabul oldunabilir. Teminatın nevi ve mikdarı mahkeme tarafından tesbit olunur.

Teminat nakil vasıtasının veya malın yerine kaim olur.

Bu hususlar hakkında deniz musadere mahkemeleri ve eğer iş Yüksek Deniz Musadere mahkemessinde görülmekte ise bu mahkeme karar verir Bu kararlara karşı itiraz caizdir.

BEŞİNCİ FASIL

Muhakemenin iadesi

Madde 152— Kat'ileşmiş bir hüküm aleyhine aşağıdaki hallerde muhakemenin iadesi talep edilebilir.

1 — Hükümde ihticac olunan bir vesikanın sahteligi sabit olursa;

2 — Yemin verilerek dinlenmiş olan bir şahid veya ehli hibrenin hükme müessir olacak surette kasd veya ihmali ile hakikat hilâfında şahitlikte bulunmuş veya rey verdiği sabit olursa.

Muhakemenin iadesi talebi iade talebine sebep teşkil eden suçtan dolayı kat'ileşmiş bir hüküm bulunduğu veya delillerin yokluğundan başka sebepler yüzünden takibat ve tahkikatın icra ve devamı mümkün olmadığı takdirde kabul olunur.

Muhakemenin iadesine dair olan arzbhallerin bir avukat tarafından imzası şarttır.

Muhakemenin iadesine dair olan talebeler, hükmün kat'ileştiğinden itibaren üç sene sonra kabul olunmaz.

Madde 153 — Muhakemenin iadesine dair olan talebler hakkında hükmü vermiş olan mahkeme karar verir. Bu mahkeme lağvedilmişse salâhtiyetli mahkemeyi Adliye Vekili tayin eder.

Taleb kabul olunursa, muhakeme, serdolan iade sebeplerine münhasır olarak rüyet olunur.

Yeniden yapılacak muhakemede ikinci babın üçüncü fırlarının II — IV Kısımlarında yazılı hükümler ceridir.

ALTINCI FASIL

Müteferrik hükümler

Madde 154 — 18 Kânunusani 1327 ve 11 sefer 1330 tarih ve 34 numaralı Ganaimi Bahriye Kanunu muvakkati hükümleri ile 6/8/1331 tarihli musadereleri Ganaimi Bahriye Mahkemelerince tasdik edilen sefain ve merakibi bahriye hakkındaki kanunu muvakkat ilga edilmiştir.

Madde 155 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 156 — Bu kanun hükümlerini yürütmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur. 13/7/1940

No:	Başlığı	Düstut Tertib	Cild	Sahife	Resmî Gazete Sayı
	Bu kanunla ilga edilen :				T. V.
	Ganaimi Bahriye Kanunu muvakkati	2	6	59	1051
	Musadereleri ganimi bahriye mehakimince tasdik edilen sefain ve merakibi bahriye hakkında kanunumuvakkat	2	7	700	2268
	Bu kanunda ismi geçen :				623
	1086 Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu	1086	8	1559	624
	2556 Hâkimler Kanun	3	15	1859	2751

**Özü: Tab ve tevzi edilmiş formüllerin istimali
tarzı hakkında**

Hu. İş. U. Direktörlüğü

Sayı Genel : 184
Özel : 87

..... C. M. U. İlğine

2004 Sayılı icra ve iflâs kanununun bazı maddelerinin tadiline dair 3890 sayılı kanun 9/9/940 tarihinde mer'iyet mevkiine girmiş bulunacaktır. Muaddel kanun hükümleri, bilâhère tevzi edilecek örneklerin tab'ı sırasında bittabi nazara alınacaktır. Ancak evvelce hazırlanarak tab ve tevzi edilmiş ve ekseriya zahrında yazılı metinlerde bazı değişiklikler göstermiş olan formüllerin; yenisinin tab ve tevziine değin istimali zarurî bulunmuştur. Bu itibarla:

1 - Menkul ve çocuk teslimine, gayri menkulün tahliye ve teslimine müteallik icra emrinde ifa müddeti beş günden yedi güne çıkarılmış olduğundan 3,4,5 sayılı örneklerin metin ve zahrında yazılı (beş) kelimesinin çizilerek üzerine (yedi) kelimesinin ilâvesi;

2 - Mukavele ile kiralanan gayri menkulün tahliyesine müteallik tahliye emri müddeti yedi güne iblâğ edildiğinden keza 36 sayılı örnek metin ve zahrında yazılı (beş) kelimesinin çizilerek (yedi) kelimesinin ilâvesi;

3 - İlâmsız icra, rehnin paraya çevrilmesi, iflâs yoluyla yapılacak takipler üzerine tanzim edilecek ödeme emrinde irae edilecek ödeme müddeti on günden yedi güne indirilmiş olduğundan 9,23 ve 26 sayılı örneklerin metin ve zahrındaki (on) kelimesinin çizilerek yerine (yedi) kelimesinin yazılması;

4 - Tebliğ edilen hacze karşı üçüncü şahıslar tarafından yapılacak itiraz müddeti on günden yedi güne indirilmiş olduğundan 14 sayılı örnek metin ve zahrındaki yazılı (on) kelimesinin kaldırılarak (yedi) kelimesinin ilâvesi;

5 - Ödeme emrine itiraz edildiğine dair alacaklıya vesika verilmesine muaddel şekle göre lüzum kalmamış olduğundan 11 sayılı örneğin serlavhasındaki (alacaklı) kelimesinin çizilmesi;

6 — İcra ve iflâs kanununun 262 inci maddesinin ikinci fıkrasında zikrolunan (ihtiyati haciz kararnamesi) (ihtiyati haciz zabıt varakası) şeklinde tadil edilmiş olduğundan 34 sayılı örneğin serlavhasile zahirındaki (kararname) tabirinin çizilerek yerine (zabıt varakası) kelimesinin ilâvesi;

7 — İcra ve iflâs kanununun 337 inci maddesi tadil edilmiş olmak itibarile 9 sayılı örneğin zahrında yazılı 8,26 sayılı örnek zahrında yazılı 5,27 sayılı örnek zahrında yazılı 4,28 sayılı örnek zahrında yazılı 3 üncü bendlerin bu maddeye tekabül eden hükmü değiştirilmek lâzım gelmiş ve muaddel yazıların el ile ilâvesi bittabi mümkün görülememiş olduğundan sadece «kanunun 337 inci maddesi tadil edilmiştir» kaydının ilâvesi;

8 — Tahliye işlerinde itiraz ve şeklini gösteren 274 üncü madde yeni kanunla değiştirilmiş muaddel yazının el ile ilâvesi imkân haricinde görülmüş olduğundan 36 sayılı örnek zahrında yazılı 1,2 inci bendlerin bu madde hükümlerini ihtiva eden yazıları çizilerek sadece maddenin tadil edilmiş olduğunu işaret edilmesi;

9 — Adî kira ve hasilat kiralari için ödeme emri ve itiraz müddetini ihtiva eden 269 uncu madde tadil edildiğinden 35 sayılı örnek zahrındaki yazılar çizilerek bu yazılara tekabül eden 269 uncu maddenin tadil edilmiş olduğunun ilâvesi;

10 — Çekler ve poliçeler ve emre muharrer sentlerle yapılacak takibde alacaklıya verilecek vasıkayı gösteren 170 inci madde tadil edilmiş olduğundan 27,28 sayılı örnek zahrında yazılı ikinci bendin çizilerek yerine (bu madde tadil edilmiştir) kaydının ilâvesi;

11 — İcra ve iflâs kanununun 156 inci maddesinin ikinci fıkrasile 158 inci maddesinde değişiklik mevcut olduğundan 26 sayılı örneğin üçüncü bendinin ikinci fıkrasında yazılı (dair icra dairesinden alınacak vesika) kelimeleri çizilerek (mübyyin ödeme emri nushasının) ve 4 üncü bendinde yazılı (defileri varit) tabiri yerine (defileri umumî hükümler dairesinde varit) kelimelerinin ilâvesi;

12 — İcra ve iflâs kanununun 129 uncu maddesi tadil edilmiş olduğundan 21 sayılı örneğin beşinci bendinde yazılı (temin edilmiş alacakları) kelimesinden sonra (ve bundan başka paraların paylaştırılması masrafları) kelimelerile 18 sayılı örneğin zahrında yazılı (B) bendinin son satırındaki (fazla) kelimesinden sonra yukarıdaki muaddel şeklinin ilâvesi suratile istimali lâzımdır;

13 — İcra ve iflâs kanununun 97 inci maddesi değiştirilmiş ve

muaddel hükme göre üçüncü şahsın mahkemeye gitmesinin tenbihine mahal kalmamış olduğundan 17 sayılı örneğin kullanılmasına ihtiyac kalmamıştır.

14 — Bu tamim hükmü yukarıdada zikiredildiği gibi 3890 sayılı kanununun mer'iyete girmesinden sonra ve eskiden tab ve tavzi edilmiş olan formüller üzerinde tatbik olunacaktır.

Keyfiyetin bilumum tetkik mercileri ile icra memurluklarına tamimen tebliği temenni olunur.

İcra ve iflâs kanunundaki son tadil etrafında

Yazan :

Profesör Sabri Şakir ANSAY

2004 numaralı icra ve iflâs kanununun doğumu tarihinden itibaren uğradığı şikâyetler bize 3/7/940 tarihli ve 3890 numaralı kanunda [1] gördüğümüz tadilleri getirdi. Nasılki 1424 numaralı kanun da çıkar çıkmaz tenkidlerle karşılaşmış ve 2004 numaralı kanunu doğurmuştu.

2004 numaralı kanun selefinden daha uzun ömürlü olmuştur ve şeklen yeni ve müstakil bir kanun olarak çıkmıştır. Son kanun şeklin bir tadil mahiyetindedir. Ömrünün ne kadar olacağı kestirilemez.

Adliye Vekâletinin esbabı mucibesinde (s.2) denildiği üzere icra, iflâs işlerinin ıslahı düşünceleri sırasında «İcra ve iflâs kanunumuzun ana vatani olan İsviçrede hakim ilmi cereyanlara ve mahallindeki tatbikatın neticelerine ve kanunda yapılan muhtelif tadillere vakıf bir mutahassis marifetiyle kanunun teknik bakımından tadili ve icra dairelerinin tanzim ve tensiki düşünülmüştür». Adliye vekâleti tarafından «Zürih kantonu icra ve iflâs daireleri müfettişi umumiğini yapan ve zürih de bulunan profesör Leemann davet edilmiş, bu kanunun muhtaçı tadil noktaları hakkında daha evvel icra dairelerinin icra hakimlerinin, baroların, bankaların, ticaret odalarının ve profesörlerin, vekâletçe esaslı mütalaaları alınmıştır. Profesör bu şahıs ve müesseselerin gönderdikleri mutalaaları tedkik ettikten ve bir çok icra memur ve hakimleriyle mahallinde temas ve münakaşa edildikten sonra raporunu vermiş ve vekâlet bu raporların suretlerini yine mezkûr müessese ve şahıslara göndermiş ve her bir müesseseden aldığı cevapları tasnif ettikten sonra Temyiz reislerinden ve icra hakimlerinden müteşekkil bir komisiyon tarafından tedkik ettirmiştir. Komisyon rapor ve mutalaalar üzerindeki noktai nazarını ve kabulü icap eden maddelerini tesbit eylemiş, vekâlet bu muhtelif mutalaa ve teklifleri mukayese ederek bugünkü icra teşkilatımıza en uygun ve vekâlete vaki şikâyet ve istizahlara cevap teşkil edebilecek olan ahkâmı toplamış ve müstacelen tadilat projesini takdim eylemiştir.»

Filhakika profesör Leemann İsviçre icra ve iflâs kanununa yab-

[1] Resmî gazete, 11 Temmuz 1940, sayı : 4558 . Kanunun 2 inci maddesi mucibince «Neşri tarihinden 60 gün sonra muteberdir».

ancı olmadığı kadar bizim icra ve iflâs kanunumuza da aşına sayılmak lâzım gelirdi. Mumaileyh vaktile bu satırların muharririnden 1932 tarihli icra ve iflâs kanunumuzun Fransızca «Rizzonin» tercümesini istemiş ve pek az sonra kendisine gönderilen bu kanunu tettebbua başladığını da 29 Mayıs 1933 tarihli cevabı mektubunda bildirilmişti. Ancak profesör, aynı mektubunda muharriri bulunduğu İsviçre hukuk mecmuasında yazacağını vad ettiği yazıyı vefatına kadar yazmamış ve sesini ancak raporunda eşittirmiştir [2].

Herr Leemann raporuna şöyle başlar: « Türkiye İcra ve iflâs dairelerinin yeniden tanzimi ve tensikini mahallinde tetkik ve mutalaa etmek üzere kabul ettiğim vazifeye bilittiba bu hususdaki raporumu nazarı tasvibinize arz etmekle mübahiyim». Bu satırlar Adliye Vekâletinin esbabı mucibe lâyihasından yukarıya naklettığımız satırlarla karşılaştırılırsa profesörün davetindeki maksadın esas itibarıyla teşkilat hakkında tedkikat icrasıyla bir rapor vermekten ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

Profesör böyle yapmamıştır: 80 Madde tutan raporunda teşkilat hakkında değil, umumiyetle kanunun esas hükümlerine müteallik bazı tadilat teklif etmiştir. Bu itibarla profesör Leemann'ın yalnız icra ve iflâs dairelerinin tanzim ve tensiki ile mükellef tutulduğundan kanunun esas maddeleri ile ciddi surette meşgul olmağı vazifesi haricinde gördüğü zan edilemez. Böyle olmakla beraber acaba profesör yeni bir teşkilatı masraflı ve üzücü bulduğundan veya mevcut kanun üzerinde tam ve hakikî bir tadilatı imkânsız gördüğünden ve yeni baştan bir kanun ihzarı için de oldukça ciddi ve yorucu bir say'e ihtiyac his ettiğinden mi bu yolda hareket etmiştir? Şüphesiz bilmiyoruz.

[2] Profesör Hans Leemann 27 Temmuz 1939 gecesi 59 yaşında kalb sektesinden vefat etmiştir. Zürih gölü kenarında Mecilen de doğan Leemann orada ilk tahsilini bitirmiş ve vakitsiz ebeveynini kayıp ettiğinden orta tahsilini yapmak imkânını bulamamıştır. Fakat mütemadi ve hararetli çalışmalarıyla temayüz eden mumaileyh doktorada muvaffak olmuştur. Tezi İsviçre iflâs hukukunun iflâs sebepleri üzerinedir.

Leemann genç yaşından beri Noter ve Kadastro işleriyle meşgul olmuş, uzun zaman Zürih Noter işleri müfettişliğinde bulunmuştur. Ölünceye kadar Zürih Noterleri imtihan hey'etine dahil bulunmak suretiyle tapu ve iflâs memurlarının yetiştirilmesinde büyük bir hizmet ifa etmiştir.

Profesör Leemann 1918 den beri Zürihde mühendis ve mimarî mektebi alisinde (Teknik mektebi âlide) profesör idi. Kendisi esasen İsviçre madenî kanununun yeşil (gmür) serisinde aynı hakların bir kısmının şerhini yazmakla tanınmıştır.

30 Senedenberi İsviçre hukuk mecmuasının (Schw.Y.Z.) muharrirlerinden olan mumaileyh orada muhtelif tarihlerde yazılar yazmıştır. Bunlar arasında icra ve iflâs hukukuna dair olanlar da vardır.

İlk defa 1929 da evkaf ıslahatı dolayısıyla memleketimize davet edilmiş ve Başvekâlette mün'akid bir komisyonda bulunmuştur. Orada devam eden celselerde kendisiyle tanışmış idim. Vefatı İsviçreliiler kadar şüphesiz bizi de müteessir etmiştir. 1 Eylül 1939 tarihli İsviçre hukuk mecmuasında tercümesi hali yazılıdır.

Profesör Leemann'ın davetine saik olan esas fikir icra teşkilatının tensiki olduğuna göre haddi zatında kanunun esası, tadilden hariç tutuluyordu demektir. Fakat mütehasssın raporundan sonra icra ve iflâs kanunu hakkındaki düşünce tamamen başka istikamette tezahür etmiştir: Leemann kendisinin bahs ettiği maksad ve gayeyi bir tarafa bırakınca kanunu hazırlayan komisyon da mesaisini ona göre teksif etmiş olacaktır. Gerek hazırladığı layihanın ve gerek kanun halini alan tadilin metinleri bunu göstermektedir.

Profesör Leemann'ın raporu o vakit hukuk mensuplarımız tarafından hakkile tenkid edilmiş idi. Bu itibarla bunun kanunun tadilinde aynen esas ittihaz edilmesi beklenemezdi. Bununla beraber Adliye vekâleti lâyihası bu raporla kendisini bağlamış gibi görünmektedir [3]. Diğer taraftanda lâyihada rapora tamamen yer verilmemiş olduğu gibi rapor harici bir çok maddeler de tadil edilmiştir.

Kanaatimce gerek rapordaki maddeler ve gerek orada bahis mevzuu edilmemiş bir çok maddeler kanunun heyeti umumiyesi nazara alınarak tedkik ve tadil edilmek lâzım gelirdi. Buna rağmen gerek rapordaki ve gerek rapor haricindeki tadiller denebilir ki temamen tesadüfî bir temas mahiyetinde kalmıştır.

Buna sebep belki Adliye vekâleti esbabı mucibesinde işaret edilen sūr'at olmuştur. Her halde yeni tadilin hazırlanışında gerek İsviçre icra ve iflâs kanununu ve hukukun ve gerek 2004 numaralı kanunu ve bunlar etrafında yazılan yazıları ve son tadil cereyanları üzerine ortaya atılan tenkid ve fikirleri etraflıca mütalaadan geçirmeğe vakit bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bundan elli bu kadar yıl önce büyük bir muhalefetle kabul edilen İsviçre İcra ve iflâs kanunu zan edildiği gibi ilmin en modern esaslarına istinad eden bir kanun değildir. Ve bundan dolayı hariçde olduğu kadar İsviçrede de en çok tenkide uğrayan bir kanun olmuştur [4]. Muhtelif 25 kantonda cari başka başka sistemleri te'lif ve kontonların siyasî arzu ve emellerini tatmin endişeleri altında tam surette ilmi ve amelî olamamış, usulü muhakeme, salâhiyet meselelerinde tam bir boşluk bırakmağa mecbur kalmıştır. Bu hususda Fransız hukukcularından Taller ve Lyon- Caen'in tarizlerine ve bir çok İsviçre hukukcularının tenkidlerine işaret edebiliriz.

İsviçre icra ve iflâs kanununun bu boşlukları bir taraftan her kantonun çıkardığı icra ve iflâs kanunu tatbik kanunları ve usulü

[3] Adliye vekâleti esbabı mucibesinde bahs edilen komisyonun hazırladığı lâyiha maalesef elimizde olmadığından vekâletin Büyük millet meclisine tevdi ettiği lâyiha komisyonun lâyihasıdır, yoksa vekâletçe bu lâyiha üzerinde değişiklikler yapılmış mıdır ? Malum değildir.

[4] Sabri Şakir Ansay, Hukuk İcra usulleri § 4.

mahkeme ve mehakim teşkilat kanunlariyle doldurulurken o bir taraftan da bilhassa federal mahkemeye verilen salâhiyet mucibince mezkûr mahkemenin muhtelif tarihlerde çıkarıldığı nizamname ve talimatlarla ikmal edilmiştir [5].

Filhakika bu nizamname ve talimatların asıl kanunun iki mislin-den fazla olduğu kitabımda ve evvelce Adliye vekâletine takdim edilen raporunda da yazılıdır. Bu keyfiyet Adliye encümeni mazbatasında da nakıl ve tekrar edilmiştir. Kanunumuz bir çok kısım ve hükümlerinde o kanundan ayrılmamış olmasına göre bu 50- senelik tecrübelerin yine niçin ihmal edildiğini izah ve müdafaa etmek güçdür. Gönül ve memleket istedikî bunların muhteviyatından istifade edilsin ve lüzumlu olan kanuna girsin. Bu hükümlerin bir çokları bizim için de lüzumlu ve faydalı hükümlerdi. Bunlarsız icra ve iflâs kanunumuzun işlenmesine ve iyi tatbikine heman heman imkân yoktu.

İsviçre icra ve iflâs kanununda kalan derin boşlukların orada ayrı nizamnamelerle doldurulmuş olması bizde de aynı yolda hareket edilmesine hiç bir veçhile sebep teşkil edemezdi. Bir kere o nizamnameler orada kanundan sonra his edilen zaruretlerin bir mahsûldür. Bizde ise bilhassa son tadilden çok önce tahakkuk etmiş ihtiyaçları karşılayacak mahiyette idi. Bu ihtiyaç gerek Adliye vekâleti esbabı mucibesinde ve kerek Büyük millet meclisi adliye encümeni mazbatasında tamamen itiraf edilmektedir. Profesör Leemann'da bu nizamnamelerden istifade ederek raporunda bazı maddeler vermiştir [6].

Kanunun bir çok eksiklerini ve boşluklarını tamamlayacak olan bu hükümlerin ayrı bir kitaba alınması evvel ve ahir zan ettiğim üzere bizim için doğru değildir. Bunlar icra ve iflâs memurlarının dahilî vazifelerine taalluk eden resmî evamir ve talimat değil, bil'akis kısmı azamî doğrudan doğruya hak sahiplerini alakalandıran ve onların hak ve mükellefiyetlerini tesbit ve tanzim eden hükümlerdir. Bu itibarla bunların kanuna girmesi teşri tekniği noktasından da doğru idi. Aynı mesele hakkında muhtelif neviden mevzuata müracaat sadeliğe ve sür'ate de uygun olmaz sanırım [7].

Kanunumuzdaki bir buçuk sahifelik uzun maddelere ve kanun usulü ve çerçevesine girmesi mutad olmayan itnaplara bakılınca son tadilatın bıraktığı boşlukları mazur gösterecek hiç bir yol bulunamayacağı kanaatindeyim. Bir de kanun tadil edilirken bu nizamnameler

[5] İsviçrede icra ve iflâs kanununun tatbikine nezaret federal meclise aid iken 1896 da federal mahkemeye verilmiş ve nizamnamelerin idarî salâhiyeti de bu mahkemeye tevdi edilmiştir.

[6] Bilhassa m. 23, 57 bakınız.

[7] Sabri Şakir Ansay, Hukuk İcra usulleri § 5 s. 17.

tedkik edilseydi kanun daha iyi anlaşılır ve lüzumsuz değiştirmelerden tevakki edilebilir ve tadilde isabet imkânları elde edilirdi.

Yeni tadil, İsviçre icra ve iflâs kanununda yapılan son değişmelere de yabancı kalmış görünmektedir. Bu değişme 17 Teşrinievvel 1939 tarihlidir. Bunu Adliye Ceridesinin 1940 yılı 3 üncü sayısında Konkordato hakkındaki yazımda bahis mevzuu etmişdim [8].

Bu yeni tadilatla bizi tenvir edecek noktalar ve hükümler bulunabilirdi. Aşağıda bunlardan bir kısmını daha nakledeceğim.

Bu kısa umumî mülâhazadan sonra tadil edilen maddelere geçmek isterim:

Adliye vekâletinin teklifinde görüldüğü üzere tadil edilen maddelerin adedi 76 dır. Adliye encümeninde bu miktar 72 ye inmiştir (Lee-mann' ın raporunda 80 maddedir); kabul ve neşredilen kanunda bu maddeler 73 dür. Bu fazlalık, 18 inci maddede veya «Ticaret mahkemesi» sözünün çıkarılması suretiyle sonradan yapılan ilâve tadilden ileri gelmiştir. Hakikatta da Büyük millet meclisi heyeti umumiyesi adliye encümeninin teklif ettiği şekli hemen hemen aynen kabul etmiş ve yalnız bahs ettiğimiz 18 inci maddedeki tashihden başka bir de 228 inci madde birinci fıkrasında mevcut «İflâs dairesinin muvafakati ile» sözünü tay edilmiştir.

Tadil edilen maddelerin bir kısmının tamamen 2004 numaralı kanunun tekrarından ibaret olduğu ve yalnız bazı müddetlerin ve bilhassa beş veya on günlük müddetlerin yedi gün olarak değiştirildiği nazara alınırsa tadilin hacmine rağmen geniş bir yenilik getirmediğini kabul etmek lâzımdır. 16, 24, 25, 26, 31, 106, 123, 148, 155, 158, 206, 225, 235, 272, 274, 299, 301, ve 302 inci maddelerde sadece bu yolda bir müddet değişikliği yapılmıştır. Bunlardan başka 228 ve 299 uncu maddeler eski metne nazaran hiç bir değişiklik görmediği halde acele veya sehiv neticesi olarak aynıyle tekrar edilmiştir. Birinci maddede sayılan 73 üncü maddeden bütün bunlar çıkarılırsa tadil edilen maddeler 53 e inecektir.

Tadil edilen maddelerden bazısı kelime ve tabir değişikliklerine taalluk eder, meselâ 262 inci maddedeki «Kararname» sözü «Zabit varakası» sözüle tebdil edilmiştir. 13 üncü maddenin «İnzibati cezalar adli takiplere mani değildir» fıkrası adli takipler inzibati cezalara mani degildir» şekline çevrilmiştir. Kanunun şurasında burasinda mevcut, temyiz kabiliyetine dair olan hükümleri 363 üncü madde de toplama yolunda yapılan bir takım (Meselâ m. 50, 71) tadiller de bu cümleden sayılabilir.

[8] Konkordato hakkındaki yazımda yalnız konkordatoya dair olan tadiller nakil edilmiştir.

Acaba tadillerin hepsi lüzumlu, değerli ve isabetli tadiller midir?

Her şeyden evvel şunu söyleyebilirizki yeni kanunda da tabir ve ifadelere ehemiyet verilmemiştir. İcra ve iflâs kanunu İsviçrede olduğu gibi şikâyet ve itiraz sıkı surette birbirinden ayrı tutmuştur. Bizzat tadil edilen bazı maddelerde de görüldüğü üzere bu yollar tamamen ayrıdır (m. 235 f. son). Bununla beraber 223 üncü madde 1 inci numarasında iflâs idaresinin, alacaklılar toplanmasının kararlarına karşı tetkik merciiine itiraz edeceğinden ve 225 inci maddede aynı mevzu hakkında her alacaklı tarafından tetkik merciiine şikâyet edileceğinden bahs edilmiştir. Zan ediyorumki bu iki müracaatda şikâyet yolu ile olabilecektir. Adliye encümeni mazbatasında da (s. 1 f. 3) «İcra ve iflâs dairelerinin muamelelerine karşı yapılan şikâyet ve itirazların» demek suretiyle bu iki yol tamamen birbirine karıştırılmıştır.

İcra ve iflâs kanunu icra teşkilatı meyanında tetkik mercii adile bir merci tanımaktadır. Şikâyetlerin ve esas itibariyle itirazların tetkik mercii olan bu merci 97 inci maddede (f.1) icra mercii adını almıştır. Ben bu maddedeki icra mercii tabirini görünce kanunu yeni baştan aradım ve acaba tetkik merciiinden başka icra mercii adile yeni bir mercimi ihdas edilmiştir diye düşündüm. Filhakika aynı maddenin aşağıdaki fıkralarında tetkik merciiinden bahs edilmesi okuyanda tabii surette bir tereddüd uyandırmaktadır.

97 inci maddede icra merciiinden bahs edildiği halde 99 uncu maddede de merci hakimliği denilmiştir.

Yine bu 97 inci maddede (f.3) davacıdan «Kavî teminat» alınacağı yazılıdır. Bu «Kavî teminat» dan maksad nedir? Tadiller meyanında ki 33 ve 36 inci maddelerde teminat hakkında bir tafsilat vardır. Kavî teminat bunlarmıdır? Bunlarsa burada niçin bu tabir kullanılmışdır? Değilse nedir? Tadilden önceki metinde «Kavî teminat» yerine «Kâfi teminat» sözü varidi. Bu yerinde bir söz idi. Fakat «Kavî teminat» suretinde yapılan tadilin ve bilhassa 33 ve 36 inci maddeler karşısında bu yeni ifadenin şumul ve manası aranacaktır. Diğer taraftan 259 uncu madde 1 inci fıkrasında alınacak teminat sayılmıyarak hukuk usulü muhakemeleri kanununun 96 inci maddesine atıf ile iktifa edilmiştir. Bu 96 inci maddede ise «Kâtibi adilden musaddak senedle kefil iraesı» de vardır. Ve yine 228 inci maddede sadece «Teminat» tabiri kullanılmışdır.

33 üncü maddedeki teminat nevlere Leemann'ın raporunda kısmen da sayılmaktadır. Leemann'ın 97 inci maddedeki tadilinde de böyle bir tadat vardır. Fakat profesör bizim hukuk usulü muhakemeleri kanunumuzla meşgul olmamıştır. Teminatın nelerden ibaret olduğu hak-

kinda orada mevcut hükmü bilmemiş olabilir. Profesör belki 124 uncu maddede yazılı teminat nevilerini nümune ittihaz etmiştir. 259 uncu madde ise raporda hiç bahis mevzuu edilmemiştir. Görüldüğüne göre her iki madde arasındaki fark bundan ileri gelmiş olacaktır, yani Leemann'ın teklif ettiği maddenin üzerinde durulmuş olması bu tadada sebep olmuş, 228 ve 259 uncu maddeler ise eski kanun metninden aynen nakil edildiğinden teminatın nevileri sayılmamıştır.

Teminatın nevilerininin tadad edildiği maddelerde de kanunun 266 inci maddesi ile bir ahenk ve vahdet temin etmek istenmiş olsa gerekdir.

78 inci maddenin «haciz istemek hakkı ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir seneyi geçmekle düşer» suretindeki 2 inci fıkrasından sonra eski 3 üncü fıkra «alacaklı isterse haciz talebinin vukuuna dair bir vesika verilir...» tarzında tavzih edilerek tekrar edilmiş ve buna 4 üncü fıkra olarak «haciz talebi kanunî müddet içinde yapılmaz veya geri alındıktan sonra bu müddet içinde yenilenmezse dosya muameleden kaldırılır» hükmü ilâve edilmiştir. Normal bir ifadeye göre bu 4 üncü fıkra 2 inci fıkrayı takip etmek lâzım gelirdi. İkinci fıkranın bir izahı gibi görülen 4 üncü fıkranın ondan tamamiyle ayrılması anlayışı güçleştirmektedir. «Haciz istemek hakkı düşer» sözü «dosya muameleden kaldırılır» demekse bu maksat bir cümlede doğrudan doğruya ifade edilmeli idi. Bununla beraber fikrimce hüküm yine vazih değildir. Muameleden kaldırılan dosya üzerine 5 inci fıkra mucibince yeniden haciz isteyen alacaklının bu talebi borçluya tebliğ edilecekse de bu tebliğin ne için yapılacağı anlaşılamamaktadır. Öyle görünüyorki alacaklı yeniden bir takipde bulunmağa ve yeniden bir ödeme emri kesdirmeğe mecbur değildir ve borçlu yeniden bir itirazda bulunamayacaktır. Şu halde bu tebliğ sırf borçluyu, yapılacak hacizden haberdar etmek içinmidir?

Eski 97 inci madde «koca aleyhine yapılmış bir hacizde» diye hususî bir hükümle nihayet bulmakta idi. Tadil bu fıkradan sonra istihkak davalarına ait umumî mahiyette yeni bir takım hükümler daha ilâve etmiştir. Kanunu bilen bunların koca aleyhine yapılmış bir hacze münhasır olmadığını şüphesiz anlar; fakat kanun bilhassa bu 97 inci maddedeki itnabı ile okuyucularına pek açık olmak istiyor idise tadilden evvelki son fıkranın yerini güzel tayin edebilirdi.

101 inci maddede yapılan müddet değişikliklerinden başka bazı kelime ve ifadelerde de tebeddüller görülmektedir: «borçlunun karısı veya kocası» «borçlunun eşi» olmuştur.

Medenî kanunumuzda böyle bir tabir ve ıstılah yoktur. Karı

koca tabiri adeta kanunî bir ıstılah halini almıştır. Ve bunlar türkçedir. Belki eşi sözünden de bunlar anlaşılabilir; fakat kanunun ifadesindeki yeknesaklığı bozacak bu gibi çeşit tabirler kanuna ne bir zenginlik ve nede bir zinet verebilir. Diğer taraftan bizzat icra ve iflâs kanununun meselâ 297 inci maddesinde «borçlunun karısı kocası» tabirleri aynen bırakılmıştır.

Aynı maddenin birinci fıkrasında boçlunun «vasi veya kayımından» bahs edildiği ve tadilden önceki metinde «şu kadarki bu iştirak . . . »evlilik, vesayet, velâyet ve kayımlığın devamı . . . »denildiği halde tadilde «şu kadarki.. . » diye devam eden cümleden kayımlık sözü çıkarılmıştır. Gerçi İsviçre kanunu burada «Vormundschaftlichen Verhältnisse» tabirini kullanırsa da bu, eski metnintashihi mucib bir yanlışlığını ifade etmez.

82 inci madde 4 üncü numarasına konulan «arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçinmelerini temin için nakil vasıtaları» sözleri de fikrimce tatbikatta tereddüt ve güçlükler çıkarabilecek lüzumsuz bir ilavedir. San'at ve meslek için lüzumlu olan alât ve edevat tabirleri kanunî ve hukukî şümulü haiz tabirlerdir. Bundan sonra müfredata geçmek pek çok defa olduğu üzere yarım ve eksik kalmağa mahkûm hatta zararlı bir teşebbüsdür. Acaba bir gazete müvezzilinin müşterilerine bir an önce gazetelerini ve abonelelerini yetiştirmek için kullandığı bisiklet burada dahil değildir?

Yine aynı maddeye 7 inci numara olarak ilâve edilen hüküm de bana kapalı görünmektedir. Bundan maksad borçlunun sanat ve mesleğine lüzumlu olan hayvanlar ise 4 üncü numaraya ve kendisinin ve ailesinin maişetleri için zarurî olan hayvanlar ise yine aynı numaraya girebilirdi. Bu hayvanlar hangileridir?

Kanunun şurasına burasına ilave edilen ve bir hususî hüküm zannını verecek olan bu gibi ilâveler okuyucuyu tereddüde düşürebilir.

78 inci madde son fıkrasının 2 inci cümlesinde ilâmsız takiplere karşı bir hoşnudsuzluk sezilmektedir. 67 inci madde 3 üncü fıkrasına ilâve edilen 2 inci cümle de böyle bir antipati mahsulü gibi görünmektedir.

Ödeme emrine itiraz edilmesi üzerine alacaklı mahkemeye veya tedkik merciine gidebilir (m. 67 f. 1). Alacaklının mahkemeye müracaat etmesi için bir müddet yoktur. Fakat alacaklı ödeme emrine itirazı öğrendiği tarihten itibaren altı ay içinde refi talebi ile tedkik merciine müracaat etmediği takdirde artık bir daha ilâmsız takip talebinde bulunamayacaktır, yani mahkemeye gitmek mecburiyetindedir. Gerçi tadilden önceki hükme göre de alacaklı tedkik merciine gidecek yerde daima mahkemeye gitmeği tercih edecek vaziyette

idi; çünkü orada % ondan aşağı olmamak üzere çok defa bedava bir kazanç elde edebilecektir. Mercide ise bu yoktur. Fakat kanun bu hükümlerle böyle yakından meşgul olduğuna göre kendisinden daha esaslı bir tedkik ve tadil beklenebilirdi.

Zan ediyorumki 2004 numaralı kanunun ihtiyatî haciz imkânlarını pek kolaylaştırması üzerine ödeme emrine itiraza karşı açık olan bilhassa muvakkat refi yolu ehemmiyetini kayıp etmiş gibidir. İhtiyatî haciz yolunda muvakkat haciz daima mümkündür; burada yalnız bir teminat bahis mevzuu olabilecektir (m. 259, f. 1). Bütün bu hükümler karşılaştırılarak zait ve lüzumsuzları ayıklanabilir ve kanuna daha doğru ve sade bir şekil verilebilirdi.

78 inci maddeye ilâve edilen son fıkranın 2 inci cümlesi 43 üncü maddeyi hatırlatmaktadır. Acaba bir yolu bırakıp o bir yola giden alacaklı ikinci yolun masraflarını borçlusuna tahmil edebilir mi ? etmiyeceği tasrih edilebilirdi.

83 üncü maddeye ilâve edilen «ilâma müstenid olmayan» fıkrasından maksad ne olduğu anlaşılmıyor. Bu Adliye encümenî mazbatasında: «ilâma müstenid olan nafakalar esasen lehine hüküm olunan tarafın geçinmesi için hakim tarafından zarurî ad edilen miktara tekabül ettiğine göre 83 üncü madde hükmünün ilâma müstenid olan nafakalara tatbik edilmemesi icap eder» diye izah edilmiştir. Demekki meselâ medenî kanunun 162 inci maddesi mucibince ilâma müstenid bir nafaka alacağı hiç haciz edilemeyecektir. Her halde kanunun maksadı bunları maddenin son fıkrasından istisna değildir; yani böyle bir nafakanın dörtte birinden aşağı kaydile mukayyed olmayarak geçim için lüzumlu olan miktardan fazlası haciz olunabilir demek olmalıyacaktır. Böyle olunca bu acaba sui istimale yol vermez mi ? Diğer taraftan birrıza taahhüt edilen veya verilen bir nafakanın geçim için zarurî olan miktardan fazla olduğu ne ile müsbettir. Burada da pek alâ aynı sebep mefruzdur ; fakat kanun en aşağı dörtte birin haczini emretmektedir. Şu halde nafaka alacaklısı ile borçlusu mutlaka mahkemeye gitmelidirler. Acaba mahkemede mefruz miktarda fazla nafaka tesbit edilemez mi ? Veya nafakanın takdirinden sonra hal ve vaziyet değişmiş olamaz mı ?

Tadilin en alakayı celb eden hükmü istihkak davalarına taalluk edenidir.

İlk bakışta görüldüğü üzere bundan bahs eden 97 inci madde tahrir itibariyle de pek karışıktır: Eski metindede mevcut olan ve tadilde «kiralanan yerlerdeki hapis hakkına. » diye devam eden 7 inci fıkra şimdiki bulunduğu yere yakışmamaktadır; çünkü tadilde bu fıkradan önce bir takım fıkralar ilâve edilmiştir. Ve yine

bu maddede istihkak davalarının basit usulü muhakeme ile olacağı 11 inci ve bu davaların sür'atle ve diğer davalara takdimen rü'yet ve intaç edileceği de 18 inci fıkra olarak yazılmıştır. Bu suretle maddede bir incisam ve tertip ve hükümler arasında irtibat gözedilmiştir.

Maddenin istihkak davasından önce icra merciiince (yukarıda işaret edilen tetkik merciiince olacak) takibin talikine karar verilebileceğine dair olan 3 üncü fıkrasında «haksız çıktığı takdirde alacaklının muhtemel zararına karşı davacıdan kavî teminat alınacağını» söyleyen hüküm vardır. Fakat bu fıkralar henüz dava safhasından önceki muameleler hakkındadır. Dava, merci kararının tefhim veya tebliğinden sonra açılacaktır (f. 6). Bu teminat mercice takibin taliki içindir, yoksa açılacak davada alınacak teminat mıdır? Gerçi birinci fıkroda «istihkak iddiasından» ve ikinci fıkroda da «istihkak davasından» bahis vardır ve 9 uncu fıkradan da anlaşıldığı üzere bu teminat takibin taliki hakkındadır.

Alınacak teminatın cins ve miktarının mevcut delillerin mahiyetine göre takdir olunacağına dair olan ilâve dördüncü fıkrayı da anlayamıyorum. Bir yukarıki fıkroda kavî teminat alınacağı emredildikten sonra bu fıkra zait gibi kalmaktadır. Bilhssa teminatın cinsinin mevcut delillere göre takdiri okuyanları ve tatbikatçıları şaşırtacak bir hüküm gibi görünmektedir. Merci iddiayı kuvvetsiz görürse sağlam, daha fazla muhtemel görürse zayıf bir teminat mı isteyecektir? Ve bunlar hangileridir.

97 inci maddede yapılan değişikliğe göre istihkak davaları tedkik merciiinde basit muhakeme usulü ile görülecektir, yani bir duruşma yapılmaksızın dahi bir istihkak davası hal edilebilecektir (m. 18, 97 f. 1 ve 9). Bu, Adliye vekâletinin esbabı mucibesinde beyan edildiği üzere tehlikeli olsa gerektir. Bu hususda yalnız ona işaret ederek bu bahiste göze çarpan diğer noktaları kayıt etmek isterim:

Üçüncü şahsın elinde bulunan male istihkak iddiasından bahs eden 99 uncu maddede 97 inci maddede olduğu gibi izahât yoktur; bu belki hayırlı olmuştur. Bu maddede istihkak davasının basit muhakeme ile olacağına dair de bir hüküm konmamıştır. Fakat merci hakimliğinden (yukarıda işaret edildiği üzere tedkik mercii olacak) bahs edilmesine göre bunun da aynı muhakeme usulü altında tedkik ve hal edileceği zan edilebilir. Belkide hâkim denilmesine istinatla bunun alelade veya seri muhakeme usulü ile olacağı söylenecektir. Bununla beraber Adliye encümeni mazbatasında (s. 22) burada da basit muhakeme usulünün tatbiki istendiği anlaşılmaktadır. Merci hâkimliği tekik mercii olacağına ve bu mercideki muhakemenin u-

mumiyetle basit muhakeme usulü ile görüleceğine göre de böyle olmak iktiza edecektir.

Diğer tarafda iflâsdaki istihkak davalarına tetkik merciinde bakılmayacaktır ; çünkü 228 inci madde, tadil edilen maddeler arasında olduğu halde burada eski metinde olduğu gibi istihkak davasının mahkemede görüleceği (f.3) tekrar ve te'yit edilmiştir.

Şu halde iflâsa tabi bir borçlu hakkında alacaklı haciz yolu ile takibde bulunupda üçüncü bir şahsa ait mal haciz edilirse bu üçüncü şahsın istihkak davası tetkik merciinde basit muhakeme usulü ile ve iflâs yolu ile takip isterde aynı mal masaya ithal edilmek istenirse aynı şahsın istihkak davası mahkemede görülecektir ; fakat hangi muhakeme usulü altında olacağı da belli değildir.

97 inci madde mucibince istihkak iddiasını evveliemirde tedkik edecek olan tedkik mercii bu tedkikâtı her halde yine basit muhakeme usulü ile yapacaktır. Sonradan açılacak istihkak davası da yine aynı mercide ve aynı muhakeme usulü ile hal edileceğine göre işde lüzumsuz bir uzamadan başka bir netice elde edilmeycek gibi görünmektedir. Esasen maddenin 9 uncu fıkrasında da istihkak iddiasının ve davasının birden tedkik edileceği anlaşılmaktadır.

Ve yine istihkak davası basit muhakeme usulü ile hal edileceğine göre acaba davayı kayıp eden ve malı satılıp bedeli alacaklıya verilen istihkak müddeisi 72 inci maddede olduğu gibi bir istirdat davası yapılabilecektir ?

97 inci maddenin tadilden önceki metninde : «istihkak davası üzerine mahkemece takibin talikine karar verilipde neticede dava red olunursa alacaklının alacağından bu dava dolayısıyla istifası geciken miktarının yüzde onundan aşağı olmamak üzere davacıdan tazminat alınmasına asıl dava ile birlikte hükmolunur» diye bir fıkra (f.7) vardı. Bu fıkra tadilde (f.13) «asıl dava ile birlikte» sözü çıkarılarak aynen ipka edilmiştir. Acaba bu niçin çıkarılmıştır. Bu tazminat davası mercide görülmeyecek, ayrıca müstakil bir dava olarak ve alel'ade muhakeme usulü altında vazifeli bir mahkemede mi açılacaktır. Fakat yine eski metinde 9 uncu fıkrayı teşkil eden ve alacaklı ile borçludan aynı nisbette tazminat istenebileceğine dair olan hüküm tadilde 15 inci fıkra olarak tekrar edilirken «asıl dava ile birlikte hükmolunur» sözü bırakılmıştır. Kanunu okuyan ve tefsir eden 13 üncü fıkranın eski metninde yapılan bu değişikliğin sebebini arayacaktır.

Gerek tadilden önceki ve gerek bugünkü kanunda ödeme emrine itiraz üzerine tetkik merciinde yapılacak tedkikat neticesinde borçlunun itirazı red edilse dahi 67 inci madde mucibince mahkeme-

de hükmolunacak tazminat gibi bir tazminatın hükmedilebileceği kabul edilmemiştir (m. 68 bakınız). Filhakika basit muhakeme usulü altında ve sathî bir tedkikat neticesinde borçlu aleyhine verilecek bir hüküm zımında böyle bir tazminat büsbütün tahammül edilemez bir şey olurdu. 97 inci maddenin eski metninde gerçi en aşağı % on bir tazminat bahis mevzuu idisede dava seri muhakeme usulü altında olacaktı.

Burada bir istitrad olarak bu % 10 tazminat hükmü gibi bir hükme belki hiç bir kanunda tesadüf edilemeyeceğini de ilâve ve tekrar edebiliriz. Böyle olduğu halde profesör raporunda, 87 inci maddede, bu miktarın % 20 ye çıkarılmasını teklif cesaretini göstermiş idi. Mumailleyh kanunumuza mahsus olduğunu zan ettiğim bu tazminat hükmü dolayısıyla icra ve iflâs kanunumuzun, kaynağı olan İsviçre kanununa mütefevvik olduğunu ve ğaliba memleketinde de böyle bir hüküm kabulü için gayret edeceğini söylemiş idi [9]. Fakat profesörün raporu tarihinden (29 Temmuz 1938) epey sonra çıkarılan Teşrinievvel 1939 tarihli İsviçre icra ve iflâs kanunu tadillerinde de böyle bir hüküm bulmak mümkün değildir. Profesörün muharriri bulunduğu mecmuada da bu senasını ve hayranlığını gösteren hiç bir yazısı çıkmamıştır.

Böyle olduğu halde sırf kendine ait bir malı iddia eden bir kimse aleyhine bu iddiasının esası hakkında bir tahkikat ve hatta duruşma yapılmaksızın verilecek red kararı üzerine % de ondan aşağı olmamak şartile bir tazminat hükmetmek pek şiddetli olduğu gibi 68 inci maddedeki düşünceye ve hükme de aykırı düşmektedir.

97 inci maddeye 17 inci fıkra olarak ilâve edilen hükme göre istihkak davasına karşı müteakabilen bir iptal davası açılabilir, yani bu dava dahi basit muhakeme usulü altında görülecektir. Halbuki 281 inci madde mucibince iptal davaları seri muhakeme usulüne tabidir. Tadil edilen maddeler arasında bulunan bu 281 inci madde bunu teyid etmektedir. Acaba bu müteakabil dava üzerine iş mahkemeye tevdi edilerek gerek istihkak davası ve gerek iptal davası orada bu muhakeme usulü ile mi hal edilecektir?

Müteakabil dava zımında açılacak iptal davasından maksat bir muvazaa iddiası olduğu hatıra gelebilir. Fakat muvazaa iddialarında esasen aciz vesikasına lüzum yoktur; çünkü muvazaa iddiası bir iptal bavası değildir. Hükümetin esbabı mucibesinden (s. 9) da anlaşıldığına göre bu, hakikî manasiyle bir iptal davası olacaktır. Demekki istihkak müddeisinin mülkiyet iddiası haddizatında mevcuttur; çünkü bu mülkiyet mevcut değilse iptaline mahal yoktur. Böyle

olduğu halde mütekabil dava müddeisinden, yani alacaklıdan aciz vesikası aranmayacaktır. Binnetice menkuller hakkındaki iptal davalarında 77 inci maddenin 1 inci numarasında mevcut şart ortadan kaldırılabilir.

115, 116 ve 129 uncu maddelere ilâve edilen fıkralara göre mahcuz mal satılabilmek için artırma bedelinin, paraya çevirme ve paraları paylaşırma masraflarını da tecavüz etmesi şarttır.

Bu şarta göre derece de mukaddem rehin alacaklısı bulunmayan bir mal birinci artırmada % 75 i bulmadığından dolayı satılmamış ise ikinci arttırmada alacaklının paraya çevirme ve paraların paylaşılması masraflarından fazla bir bedel verilmediği surette mal yine satılmayacaktır.

Her halde paraların paylaşılması masrafları satışdan sonra bahis mevzuu edilebileceğinden tahmini surette tayin edilebilir.

Şimdi satış için hiç masraf etmemiş bir alacaklı farz edelim ve meselâ acîl müzaherete nail bir alacaklı var diyelim. Bu alacaklı 105 liralık menkul bir mal haciz ettirmiştir ve hazinenin masrafı 20 liradır. Male ikinci artırmada verilen son bedel 18 liradır. Maddeye göre mal satılamamak icap eder. Ve yine esas alacağından başka birde cebinden peşin olarak 20 lira masraf yapmış olan bir alacaklıyı düşünelim. Bu alacaklı da masraflarını alamıyacak ve hiç ol mazsa masraflarını kurtarayım, satın, dese mal yine satılmayacaktır.

85 madde ilâvesi mucibince de (f. 5): Hasilatı paraya çevirme masraflarını ve icabında muhafazaya ve idare masraflarını tecavüz etmeyeceği muhakkak olan şeyler haciz edilemez.

Profesör Leemann'ın raporundaki tekliflerden alınan bu tadiller hakkında Adliye vekâleti esbabı mucibesinde şu izahat verilmiştir: «Profesör Leemann 85 inci maddeye son fıkradan evvel bir hüküm ilâvesini teklif etmişti ki kabul edilen diğer maddelerle mütenazır bir hüküm teşkil eder. Filhakika ileride menkul ve gayri menkullerin paraya çevrilmelerine dair olan 115, 116 inci maddelerde beyan edileceği veçhile arttırma bedelinin ayrıca paraya çevirme ve paylaşırma masraflarını tecvüz etmesi şarttır. Binaenaleyh satışdan evvel bunu karşılamak için hasilatı, paraya çevirme ve paylaşırma masraflarını ve icabında muhafaza ve idare masraflarını tecavüz etmeyeceği muhakkak olan şeylerin de haciz olunamayacağı tabii görülmüştür. Filhakika modeli çok eskimiş, makineleri yıpranmış ve satılığa çıkarıldığı takdirde hiç bir müşteri bulamayacağı muhakkak

olan bir otomobili haciz ederek ayda on beş yirmi lira garaj kirası vermek yahut borçlunun sergide bir çuvalı geçmiyen üzümünün kurumasına intizaren sergi yerinde elli kuruş ücretle bekci koymak ne borçlunun ve nede alacaklının menfaatine uygun değildir.»

Şüphesiz hiç bir müşteri bulamıyacağı muhakkak olan bir otomobilin haciz edilmemesi tabii görülür; fakat böyle bir otomobile 15 liraya müşteri bulunursa ona 20 lira garaj masrafı yapmak gayri tabii bir şey olur. Bunları icra memuru 113 üncü madde 2 inci fıkrası ve 119 uncu maddenin 4 üncü numarası mucibince derhal elden satar. Esasen bu malların kıymeti 100 liradan her halde aşağı olacağından 119 uncu madde 5 inci numarası mucibince de pazarlıkla satılabilecektir. Bunun içindirki biz yukarıki misalimizde 105 liralık bir menkul maldan bahs ettik.

Burada hatıra gelen daha başka bir noktayıda kayıt edelim: Aca-ba pazarlık suretiyle satılabilen 100 liralık bir malde de % 75 den veya alacaklının yaptığı masraflardan fazla bir bedel aranmak şart mıdır?

Şimdi yukardaki vaziyete dönelim ve satılan malın gayri menkul olduğunu düşünelim : kıymeti 50 lira tahmin edilen bir tarla haciz edilmiştir. Birinci artırma masrafı olarak alacaklı 10 lira masraf yapmıştır; birinci artırma da 12 liraya müşteri de çıkmıştır. Fakat bu bedel malın muhammen kıymetinin % 75 şini bulmadığından dolayı mal satılamamıştır. İkinci artırma da hiç müşteri çıkmamış ve alacaklının ikinci artırma dolayısıyla yaptığı masrafların mecmuu bu defa 15 liraya çıkmıştır. Gayri menkul bu halde ne olacaktır? Maddenin sarahatine göre satılmamak icap eder. Hakikaten birinci artırmada 12 lira veren müşterinin taahhüdü baki kalmasına rağmen mal satılamıyacak ve alacaklı hiç bir kabahatı olmadığı halde ve üste verdiği ikinci artırma masrafları da dahil olduğu halde alacağını alamıyacak mıdır?

Şu cihette var : «satış talebi düşer» ne demektir? O mal bir daha haciz edilemez, satılamaz demektir? İsviçre hukukuna göre bu halde o gayri menkul üzerindeki takip düşer, yani alacaklı alacağı aciz vesikası üzerine evvelce bir takip yaptırmaksızın doğrudan doğruya o gayri menkulu tekrar haczettiremezse yeni başdan yapacağı bir takib neticesinde aynı gayri menkulü yine haciz ettirebilir [10].

Satış talebi düşer tabirinden o malın bir daha haciz edilemeyeceği ve satılamıyacağı manası çıkarılamaz; alacaklı her halde bizim

[10] Sabri Şakir Ansay, Hukuk İcra Usulleri s. 204 ve not 12 ye bakınız.

kanunumuza göre de o malı yine haciz ettirebilmeli ve sattırabilme-
lidir. Binaenaleyh alacaklı o malı yeniden haciz ettirir ve mal satı-
lğa çıkarılırsa ihale için hangi masraflara bakılacaktır, yani aynı
mal satılabilmek için evelki haczin sebebiyet verdiği artırma mas-
raflarını da mütecaviz bir bedel aranacak mıdır ? aranmayacaksa ni-
çin ? Aranacaksa alacaklı için o malı sattırmak adeta imkânsız ola-
cak ve her defasında daha fazla zarara uğrayacaktır. Alacaklı o malı
değilde başka bir malı haciz ettirirse evvelki masrafları doğrudan
doğruya alacağına zam edilerek ihale haddinde satış masrafı olarak
nazara alınmayacak ve fakat o mal için yapılan satış masraf-
ları yine ihalede esas ittihaz edilecektir. Bütün bunlar gösteriyorki
Leemann'ın bize teklif ettiği usul çürüktür ve aşağıda görüleceği
üzere kendi memleketinde de böyle bir şey kabul edilmiş değildir.
Profesörün fikrine göre bu şart «borçluya ait malların alacaklı için
hiç bir fayda temin etmeden satılmasına mani olacaktır» (rapor mad-
desi 33).

Burada şu mulahaza hatıra gelebilir: Acaba Profesörün teklifi,
aşağıda göreceğimiz İsviçre kanununun tadilde aldığı şekil dairesin-
de olduğu halde raporun Türkceye tercümesinde bir yanlışlık mı ya-
pılmış ve kanun layası hazırlanırken raporun aslı değil de tercüme-
si esas ittihaz edilerek bu sakatlığa sebebiyet verilmiştir. Raporun
Fransızca aslı elimizde olmadığından bu bapda katî bir şey söyle-
mek mümkün değildir.

Filhakika bir mukayeseye de esas olmak ve yukardaki vadimi-
ze de sadık kalmak üzere İsviçre kanununun son 1939 tarihli tadilin-
de kabul edilen bu bahse müteallik hükümleri buraya nakletmek
muvafık olur:

Bu tadilatın 17 inci maddesi mucibince icra ve iflâs kanunu 92
inci maddesi 1,2 ve 5 numaraları - ki bizim kanunun 82 inci maddesi
2, 3, ve 6 inci numaralarına tekabüleder - şu şekli almıştır:

«1. Borçlunun ve ailesinin şahsî istimallerine yarayan elbiseler,
eşyalar yataklar, mutfak edevatı ve ev eşyası, borçlu ve ailesi için
lüzumlu ise veya bunların satışından elde edilecek bedelin borçlu
ve ailesi için haiz oldukları istimal kıymetinden çok aşağı olacağını
daha ilkinden kabule mahal var ise.

Son halde bu şeyler tahmin edilecek kıymetleri ile haciz zabıt
varakasına işaret edilir.

2 — Dinî ibadet kitapları ve eşyası .

3 — Borçlu ve ailesine iki ay için zarurî olan yeyecek ve yaka-
cakları, yahut bunların bu müddet için tedarik edilmelerine muktazi
nakit ve alacaklar. »

Diğer taraftan İsviçrenin 939 tadilinde (m. 20):

«f. 1. İcra ve iflâs muamelesinde yalnız bir müzayedenin yapılacağı,

f. 2. Gerek haciz ve gerek rehinin paraya çevrilmesi suretile takipde son teklif edilen bedelin takipde bulunan alacaklılara derece de mukaddem rehin alacaklılarının alacağı miktarı tecavüz ettiği takdirde ihalenin yapılabileceği ve böyle bir bedel verilmediği takdirde haciz edilen bu şey hakkında takibin düşeceği» tasrih edilmiştir.

Bu 20 inci maddenin 3 üncü fıkrasına göre de 2 inci fıkra mucibince haciz edilen menkul malın veya alacağın ihalesi mümkün olmayacağını daha ilkinden kabule mahal bulunduğu takdirde icra memuru kendiliğinden veya takipde bulunan alacaklının telebi üzerine satışdan sarfı nazar edebilecek ve bir ödemeden aciz vesikası verebilecektir.

Şu vaziyete göre kanunumuz bir çok hükümlerinde alacaklıyı fazla himaye ettiği ve alacaklı lehine borçluyu ve hatta üçüncü şahısları ihmal eder gibi görüldüğü halde naklettığımız tadiller de borçluyu tutmuştur.

Ve yine yukarıdaki izahattan anlaşıldığı üzere profesör Leemann'ın İsviçre kanunu projesinden alarak raporunda teklif ettiği zan edilen 82 inci madde 1 inci numarasındaki veya ile başlayan fıkra ile 6 inci numarasındaki veya ile başlayan fıkradan birincisi Adliye vekâleti projesinde 82 inci madde 2 inci numarasına ilâve suretiyle teklif edilmiş ve ikincisi hiç nazara alınmamıştır.

Tadil edilen 116 inci maddede ikinci artırma için kabul edilen beş günlük müddetten yeni bir talibin çıkacağını zan ve ümit etmek güçtür. Bu, kaideten fazla masraflar ihtiyarından başka bir netice vermeyecektir.

İsviçre tadili yukarıda görüldüğü üzere artırmayı bir defaya indirmiştir. İsviçre icra dairelerinin artırma istatistikleri zan ediyorum ki bu tadili haklı gösterecek mahiyettedir. Bizdede bu hususta şüphesiz istinad edebilecek ihşaf malumat üzerine mutalaa beyanı daha doğru olabilecektir.

111 inci maddeye ait olarak Adliye vekâletinin Leemann'ın raporundan naklen teklif ettiği tadil zan ediyorum ki sebebsiz red edilmiştir. Bu, hem alacaklının hem de borçlunun menfeatine, isabetli bir tadil olurdu. İsviçre kanununun 939 tadilinde icracı gösterilen makul kolaylıklardan biri de budur. Leemann'da raporunda bu madde dolayısıyla bir yıl için tehir teklif etmiştir.

İsviçre tadil kanununun 19 uncu maddesinde «borçlu kusuru olmaksızın malî müşkilata uğradığı hakkında kanaat verirse menkul

ve gayrı menkul malların 7 aya kadar ve istisnâî surette zaruret hallerinde bir seneye kadar satışın tehirini isteyebileceği, şu kadarki muntazam taksitlerle borcunu ödeyeceğini taahhüt etmesi ve birinci taksiti derhal ödemesi şart olduğu» kabul edilmiştir. «Bu halde icra memuru taksitlerin verileceği zamanı ve miktarı borçlunun ve alacaklının vaziyetlerini nazara alarak tayin eder».

« 219 (bizim 206) ıncı maddenin birinci sırasında yazılı alacaklar ve devre devre ödenen nafaka miktarları hakkındaki takiplerde ise satış nihayet üç aya kadar tehir edilebilir.

«Taksitler tam zamanında ödenmediği takdirde tehir sakit olur. Alacaklının şikâyeti üzerine tedkik mercii tarafından borçlu dinlendikten sonra eğer alacaklı borçlunun derhal bütün taksitleri veya daha yüksek taksitleri ödeyecek vaziyette olduğu hakkında kanaat verirse tehir ref ve yahut daha yüksek taksit miktarlarına rapt edilebilir» diye hükümler konmuştur.

Görülüyorki Leemann'ın teklifi İsviçre tadil kanunu projesinden alınmıştır.

130 uncu maddede yapılan müddet tadili ne normal haller için ve ne de buhranlı zamanlar için kâfi bir müddet olmasa gerektir. Gerçi tadilden evvelki 7 günlük müddete nazaran bu 20 günlük mühlet uzundur. Fakat İsviçrede altı aylık müddet kadul edilmiş olduğu ve esasen icra dairelerindeki satışarağbeti artırmak hususunda uzunca bir ihmalin şüphesiz müessir olacağı düşünülürse 20 günlük müddetin kafi olmayacağı teslim edilir sanırım. Menkul mallardaki 7 günlük müddet ise (m.118) tadilde de değişmemiştir.

142 inci maddeye göre cetvele itiraz basit muhakeme usulü ile olacaktır. Fakat bu itiraz tedkik merciine değil, mahkemeye arz edilecektir. Cetvele karşı şikâyet ise eskisi gibi tedkik merciinde görülecektir.

Diğer taraftan iflâsdaki sıra cetveline dair olan 235 inci madde tadilinde sıra cetveline karşı şikâyet eskisi gibi tedkik merciine bırakılmış ve itiraz ise iflâsa karar veren mahkemeye ait olarak teyit edilmiş ve davanın seri muhakeme usulu ile görüleceği hakkın. daki hüküm de değiştirilmiyerek tekrar olunmuştur. Hacıde alacağın esası noktasından cetvele itiraz üzerine yapılacak tedkikatın da basit muhakeme usulü ile icrası tecviz edilmiş olduğu halde iflâsda bu tedkikatın seri muhakeme ile olmasındaki maksada esbabı mucibelerde tesadüf edilememektedir.

Tadilde hakikaten tasbihi lazım gelen bir çok hükümlerden biri olduğu halde onlar gibi düzeltilmiyen ve olduğu gibi bırakılan bir

hüküm de 206 ıncı maddenin 6 ıncı sırasına ait fıkrasındaki «alacakları» sözüdür. Bu kelime «alacakları» değil «alacaklar» olacaktır. 206 ıncı madde tadil edildiğine göre bu pek yanlış olan kelime tasahh edilmeğe lâzım gelirdi.

223 üncü maddede Leemann'ın raporundaki (m.59) teklife imtisal yolunda bir tadil görülmekdedi. Fakat bu tadil ile mütenazır olarak zan ediyorumki 226 ve 228 ınci maddelerde de bir değişiklik yapılmak lâzım gelirdi. Profesör 228 ınci maddeye bir kayıt koymuştur; buna benzer bir değişiklik tadile girmemiş ve bu madde yukarıda işaret ettiğimiz üzere aynen taddilde tekrar edilmiştir. 226 ınci madde ise raporda da bahis mevzuu olmamıştır. Gerçi 226 ınci maddenin «ıflâs dairesinin üç yüz liraya kadar olan alacaklardan doğrudan doğruya, daha ziyade alacaklarda alacaklılar toplanmasının vereceği salâhiyetle sulh olabileceği ve tahkim yapabileceği» ne dair olan hükmü 223 üncü maddenin «alacaklıların menfaatine uygun görmediği bütün tedbirler» meyanına dahil sayılabilecektir. Ve yine meselâ 241 ınci madde mucibince alacaklılara pazarlık suretile satışa karar verebilmek hususunda tanıyan salâhiyetde de böyle olacaktır. Ancak bunlar dediğimiz gibi kanunda daha vazih ve tam olarak tesbit edilebilir ve edilmeli idi.

265 ınci maddenin tavrı yerindedir; fakat eski metinde görülen «dava seri muhakeme usulüne tabidir» sözü taddilde çıkarılmıştır. Bunun niçin çıkarıldığı hakkında ne Adliye vekâleti esbabı mucibesinde vene de Büyük millet meclisi Adliye encümeni mazbatasında bir kayıt ve işaret yoktur.

363 üncü madde taddilden önceki kanunun şurasında burasında temyiz kabiliyetine dair olan hükümleri bir araya toplamak istemiş isede bunu başaramamıştır. Filhakika 97 ınci madde beşinci fıkrasında «takibin talikına dair verilen kararın temyizi kabildir»denmiştir. Şunu da kayıd edelimki bu beşinci fıkrada temyiz müddetinin ne olduğu söylenmemiştir. Ve yine 363 üncü madde 9 uncu numarasında 134 üncü maddeye dair yapılan taddile rağmen mezkur 134 üncü madde olduğu gibi kalmıştır. Halbuki kanunun tuttuğu yola ve maksadına göre 363 üncü maddedeki taddiller dairesinde ait oldukları maddelerden temyize dair olan fıkralar çıkarılmıştır. Gerçi 134 üncü madde 3 fıkrasının 363 üncü madde 9 uncu numarası ile taddil edildiğinde hiç şüphe yoksa da bu gibi tenevvüller okuyanlara taddilde bir incisam ve esas muhafaza edilmediği yolunda bir fikir telkin etmekten geri kalmamaktadır.

Konkordato hakkında verilen hükmün tefhiminden itibaren on gün içinde borçlu ve alacaklılar tarafından temyiz edilebileceğini

natık olan 299 uncu madde olduğu gibi bırakılmışdır. Bu maddenin hiç bir tebdil görmediği halde tadil edilen maddeler meyanına girmesi yukarda işaret ettiğimiz üzere bir zühul olacaktır; belkide adliye encümeni tarafından kabul edilen projede bu maddedeki temyiz müddeti 7 gün olarak tadil ve böyle kabul edildiği halde kanunun neşrinde 10 gön olarak çıkmış ve bu suretle eski metin aynile kalmıştır. Fakat her ne olursa olsun temyiz hakkındaki hükmün burada ayrıca tasrih edilmesi acaba kararın merciden değil mahkeme tarafından verilmiş olmasından mıdır? Diğer taraftan meselâ yine 363 üncü madde 10 numarasında sıraya taalluk eden itirazın red veya kabulüne dair olan kararlardan bahs edilmiştir. Halbuki bu kararlar da mahkemece verilecektir 265 inci maddede dahi ihtiyati haciz kararının temyiz edilemeyeceği yazılıdır.

363 üncü maddenin 8 inci numarasında iştirak talabının red veya kabulüne dair olan kararların temyizi için bir fıkra konmuştur. Bu hüküm tadilden önce mevcut değildi. Sıra cetveline şikâyet halinde merciin vereceği kararın temyizi kabil olmıyorda iştirak talebi üzerine verilen karar niçin temyiz edilebiliyor? Denecektirki kanun böyle istemiştir. Fakat yine sorulabilecektir: İştirak suretile değil de iptidaen haciz talebi ile vukubulan bir müracaat red edilirse alacaklı neye temyiz edemiyor? Diğer taraftan imtiyazlı iştirak talebinin kabulü halinde 101 inci maddede ayrıca bir prosedur derpiş ve tasrih edilmiştir.

363 üncü maddenin 9 uncu numarası mucibince 134 üncü maddede yapılan tadilin isabetinde de mütereddidim.

İhalenin feshi veya fesih telebinin reddi hakkındaki merci kararlarının temyiz kabiliyeti yalnız menkullere hasredilmiştir. Bu hasrın sebebi nedir? Adliye vekaleti projesinde teklif edilen (m. 4 No. 11) bu tadil hakkında esbabı mucibe layihasında hiç bir şey söylenmediği gibi Büyük millet meclisi adliye encümeni esbabı mucibesinde de bir izah görülmemekdedir. Adliye encümenince yalnız tadilin yeri değiştirilmiştir. Evvelce adliye vekâletine takdim ettiğim raporda bu madde dolayısıyla yapılabilecek tadil ve tavzih hakkında bazı şeyler nakletmiştim: 134 üncü madde gayri menkulden bahs ettiği halde tatbikatta menkul mallara da tatbik edilmekte idi ve bu doğru olmak lâzım gelirdi. İsviçredeki doktrin ve tatbikatta böyledir. Profesör Leemann raporunda bu maddeye dellaliye resminin kime ait olacağı hakkında bir fıkra teklif ettiğinden böyle zaten hal edilmiş bir meselenin kanuna ilavesi güya 134 üncü maddede yapılacak hiç bir şey yokmuş fikrini vereceği ve halbuki böyle noktalara girişince maddenin menkullere şamil olduğu hakkında bir sarahate de intizar edilebileceğini söylemiştim. Bundan başka 134 üncü maddenin artırma suretile ihaleleremi munhasır olduğu yoksa pazarlık suretile yapılan satışlaradamı şamil bulunduğu tasrih edilebi-

leceğini ve filhakıka İsviçrede bu noktada epeyi ihtilaflar bulunduğunu yazmıştım [11]. Bunlar kanuna girmeyebilir ve İsviçrede olduğu gibi yine Jurisprudansa bırakılabilir. Fakat yapılan tadilin, menkullerin ihalesi hakkındaki merci kararlarının temyiz kabiliyetini selb etmek yolunda olması isabetli olmamıştır sanırım. 100 liralık bir tarlanın ihalesinde ne kadar kanuna muhalif muameleler mutasavver ise 1000 liralık bir menkulün ihalesinde de o kadar yolsuzluklar olabilir. Aralarında temyiz kabiliyeti noktasından bir tefrik yapmak için bir sebep yoktur. Netekim kanun istihkak davalarında da temyiz kabiliyeti noktasından menkul ile gayri menkul arasında bir fark yapmadığı gibi 363 üncü madde 4 üncü numarasında da böyle bir tefrike lüzum görmemiştir.

363 üncü madde 11 inci numarasında ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararlarından bahs edilmiştir: Adliye vekâleti projesinde (m.4. No. 14) bu fıkra için 264 üncü maddeye bir atıf yapılmıştır. 264 üncü madde ihtiyatî hacizden bahs eder. İhtiyatî tedbir diye orada bir şey yoktur. Esasen ihtiyatî tedbir icra ve iflâs kanunumuzun mevzuu haricindedir. Acaba bundan maksad nedir?

Yine 363 üncü madde 12 inci numarasındaki konkordato talebi üzerine verilecek mühlete karşı alacaklılar tarafından vukubulan itirazla konkordato talebinin muvafık olup olmadığına dair verile karara karşı temyiz ayrı ayrı şeyler olmasa gerektir. Tadilden önceki kanunun 288 inci maddesi son fıkrasında da yalnız konkordato talebinin muvafık olmadığına dair olan kararlardan bahs edilmiştir [12].

Yukarıki satırlarda yalnız tadilin teşmil edildiği maddeler bahis mevzuu edilmiştir. Bu tadilatın muvaffak ve muvafık olup olmadığını okuyucular daha iyi takdir edeceği gibi tatbikat da bunu pek yakın zamanda gösterecektir. Tadilin şumulü icine alınmayan maddelerdeki bir çok yanlışlıklar maalesef olduğu gibi kalmıştır. Bunlar meselâ 149 ve 220 inci maddelerde yapıldığı gibi pek alâ tashih edilebilirdi. Üçüncü defa gözden geçirilen bir kanunda bir çok eksik ve yanlışlar bırakılması ve yeni yeni karışıklıklar ihdası hiç de hoş ve mazur görülebilecek bir şey değildir.

Kanun senelerdenberi mer'iyette olduğu ve son tadilden de iki aya yakın bir zaman geçtiği halde henüz vadedilen nizamnameler çıkarılamamıştır. İsviçre nizamnameleri bugün bizim için aynen tercüme ile alınabilecek kıymet ve mahiyeti haiz olmayacaklardır. Kanunumuz bir çok hükümlerinde İsviçre kanunundan ayrılmış ve kendi hükümleri noktasından da oldukça karışmıştır. Son tadil, bu

[11] Hukuk Gazetesi 14 Temmuz 939, s. 5, No. 10; Sabri Şakir Ansay Hukuk icra usulleri s. 233-237

[12] Sabri Şakir Ansay, Konkordato, Adliye Ceridesi, 1940 sayı 3 bakınız.

yazımda izah ve iraeve çalışdığım üzere kanunu islah dan ziyade bir takım hükümlerinde daha çok bozmuştur denebilir. Hazırlanacak nizamnamelerde ihtiyat lâzımdır.

Burada büyük âlim v. Tuhr'un bazı fikirlerini yine tekrarla sözlerime nihayet vereceğim:

Bir kanun gelişi güzel eklemelere ve parçalamalara, mihâniki ameliyelere tahammülü olmıyan ince bir kül ve teşekküldür. Bir maddeye bir fıkra ilavesi veya bir fıkranın başka yere nakli onun bozulmasını, hatta yıkılmasını mucip olabilir. Bunlar çok nazik ameliyelerdir. Teşri san'atı bu hususda bizi ikaz etmektedir.

Yine v. Tuhr'un dediği gibi bir kanunun doğru ve tam olarak yazılması okuyanların ve bilhassa hukukcuların makul ve mantikî düşüncelerinde, fikir ve muhakemelerinin olgunluğunda ve tekemmülünde büyük bir âmil olacaktır. Kanun bu hususda yüksek bir meşk, mürebbi vazifesini görecektir. Fena yazılmış kanunlar bir memlekette hukukun inkişafına, terakkisine mani olduğu gibi hukukçu yetişmesine de başlıca engel olabilir.

Bütün bunlarla beraber hak sahiplerinin, hukukcuların, icra dairelerinin ve mahkemelerin lüzumsuz ve beyhude olarak sarfına mecbur olacakları emek, vakit ve paranın bizim için nekadar büyük bir kıymeti olduğunu da burada düşünmemek kabil değildir.

Sulh ve harp zamanlarında casusluk ve hiyanet fiilleri

Yazan :

Askerî Temyiz Mahkemesi Baş
Müddeiumumisi Rifat TAŞKIN

Devletlerin ceza kanunları tetkik edilecek olursa görülürki, casusluk ve hiyanet fiilleri arasında şimdiye kadar esaslı bir fark tesis edilmemiş, gerek fiil ve gerek fâil itibarile yekdiğerinden tamamen müstakil birer mana ifade eden bu iki suçta verilen isimlerden her birisi, her zaman ve kolayca, diğèrinin yerinde kullanılmıştır.

Bu ihtilâtın şimdiye kadar tasfiye edilmemiş olması ceza hukukunda büyük bir boşluk teşkil etmektedir.

Luğat kitaplarına nazaran : Hiyanet, emanete gadretmek, sadakatsizlik etmek,

Casusluk ise : Sır araştırmak ve yahut bir kimsenin hareketlerini, sözlerini gözetmek, tarassut etmektir.

Eski müelliflerden bazıları, bu fiillerin ifade ettikleri hakikî manayı ve adalet ve nasafet düşüncelerini nazara alarak, vatanına karşı borçlu olduğu vazifelerinden, en yükseğine sadakatsizlik eden bir vatandaşın bu hareketi ile, casusluk kelimesinin ifade ettiği manaya göre, kendi memleketi lehine ve yabancı bir millet aleyhine bir yabancının yaptığı araştırmaları ve tecessüsleri ayırmak icap edeceğini ve bunlardan vatandaş olan kimse, sulh zamanında olsun, harp zamanında olsun, büyük bir alçaklık irtikâp ettiği halde yabancının, hiç şüphesiz beynelmilel mütekâbil muaşeret ve nezaket icaplarını sui istimal etmiş olmakla beraber, hain sıfatını ihraza ve bunun icap ettirdiği akibetlere lâayık olamayacağını ileri sürmüşlerdir.

Bu tefrikin müstenit olduğu fikirden şimdiye kadar ilmi münakaşalar ve mübahaselerde pek çok bahsedilmiş isede, kanunların hiç birisinde yer alamamış ve hiç bir proje, bir Devletin harici emniyetini ihlâl eden fiil ve hareketleri tasnif ederken, failin tabiiyeti itibarile bir tefrik yapmamışdır.

Casusluk ile hiyanet fiilleri arsında bir tefrik yapılmak istenilirken, Fransız Askerî Ceza hukuku müelliflerinden Kaymakam Augièr meşhur eserinde (Traité téhorique et pratique de droit penal milita-

ire S 513): Casusluk yalnız yabancının fiili olmayıp, vatandaş tarafından da yapılabileceğini ileri sürmüş ve bu tezini isbat için casusluk ile hiyanet fiilleri arasındaki farkı şu suretle tasvir etmiştir: «Casusluk iki fiili ihtiva eder: Bunlardan birisi Millî emniyet için gizli tutulan vesaik ve malûmatı toplamak ve yahut toplamak için araştırmalar yapmak suretile ihzari hareketler; ikincisi de bu malûmat ve vesikaları gerek bir menfaat mukabilinde olarak ve gerek menfaat mukabilinde olmayarak diğer bir Devlete tevdi etmek suretile icraî hareketlerdir » .

« İhzarî hareketler sırasında vatandaş hukukan ancak bir casus vaziyetindedir; bir hain suretile tavsif olunamaz. Ne vakitki icraî hareketler ikmal, yani, kendi vatanından çalınan vesikalar ve malûmat yabancı Devlete teslim ve tevdi edilirse o vakit bu vatandaş bir hain olabilir. Fakat şu da muhakkaktırki, casus bir vatandaş ise ve kendi vatani aleyhine ve yabancı bir devlet lehine bir zarar yapmış ise bu vatandaş casus değil, ancak bir haindir. Diğer bir ifade ile, kendi vatani hesabına ve lehine harekâtta bulunan casus hiyanet fiilinden dolayı mes'ul değildir. »

Bu mütaleanın bize ifade ettiği manaya göre, hiyanet ancak bir vatandaşın fiili olabilir ve kendi vatani hesabına hareket eden casusun fiili de hiç bir vakit hiyanet fiili olamaz.

Şimdi M. Augier nin mütaleasını daha derinleştirelim : bu mütaleaya göre casusluk iki hareketten tekevvün ediyor: 1. İhzarî hareketler; ihzarî hareket sırasında vatandaş hukukan ancak bir casus olabiliyor; 2. İcarî hareketler ikmal edildikten sonradırki, bu vatandaş bir hain oluyor. Bu nokta üzerinde M. Augier nin tezini münakaşa edelim : İhzarî hareketler sırasında, bu fiillere tasaddî eden kimse bir suçlu olamaz. Çünkü ihzarî hareketler zararlı ve tehlikeli bir mahiyet almadıkça başlı başına bir suç teşkil etmez ve bu hareketleri kanun meselâ memnu silahları taşımak, kapalı ve mühürlü bir şeyi açmak, meskene taarruz . . . İlh. gibi başka noktalardan cezalandırır.

Casusluk ise, bütün kanunlarda bu nevi suçlardan telakki edilmemiştir. İhzarî hareketler başlı başına bir suç teşkil etmediğine nazaran, suça teşebbüs suretile de tavsif edilemez. Çünkü, teşebbüs hali tahakkuk edebilmek için, icraî hareketlere başlanılmış olmak iktiza eder; teşebbüs hali icraya taallûk eden birinci fiilin işlenmesi ile doğmaya başlar. Eğer icraî hareketler başlamış ise, ihzarî hareketler bitmiş olmak ve bu halde vatandaş da bir hain olmak icap eder. İşte bundan dolayıdırki bütün kanunlar bu fiilin teşebbüs halini, suçun ikmali suretile göstermeğe mecbur olmuşlardır. Binaenaleyh casusluk suçunu bu tarzda iki kısma ayırmak ve ihzarî ha-

reketter sırasında vatandaşı casus ve icraf hareketler sırasında hain addetmek mümkün değildir.

Garraut [1] Casusluğu daha mühemmel bir tarzda şöyle tarif etmiştir: «Casusluk, yabancı Devletlerin tecavüzü veya tedafüi teşkilâtları, Askerî menbaları, siyasetleri üzerinde az çok gizli tutulan malûmatı toplamak veya elde etmek, ve bu malumatı, ister bir menfaat mukabilinde olsun, ister olmasın diğer bir Devlete teslim eylemekden ibarettir».

Bu büyük kriminalist, bu tarifi yaptıktan sonra karakteristik bir casusluk fiili vücuda gelebilmek için istihsal olunan malumatın hemen teslim edilmiş olmasını da ileri sürmektedir. Fakat bunun zarurî bir şart olduğu iddia olunamaz; mesela bir casus istihsal etmiş olduğu malumatı daha çok pahalı satabileceğini düşünerek, münasip zamanın hulûlüne kadar intizar edebilir.

Casusluk fiili hakkında en kısa ve her türlü halleri cami olmak üzere M. Detourbet [2] nin tarifinden mükemmel bir tarif olamaz: «Casusluk, yabancı bir Devlete tebliğ etmek kestile, ve gizlice diğer bir Devlet nezdinde kendisine zarar verecek mahiyette her nevi malûmat araştırmak ve toplamaktır».

Bu tarifde hiç bir şey eksik değildir. Çünkü müellif, 1874 Brüksel konferansının 19 uncu maddesi ile 18 — Teşrinevvel — 1907 dördüncü Lahey mukavelenamesine merbut nizamnamede yazılı olan ve casusluk fiili için meşrut tutulan (gizlilik) şartını da unutmamıştır.

Hıyanete gelince; bu fiil için şimdiye kadar iyi bir tarif yapılmamıştır. Ve buna sebep de casusluk ile tefrik edilememesi olmuştur. Fakat denlebilirki, hıyanet «bir vatandaşın, isteyerek, istemiyerek yabancı bir milletin, kendi vatanına karşı zararlı neticeler verecek mahiyette olan, fiil ve hareketlerini kolaylaştırmasıdır». M. Detourbet, nin [1] tarifine nazaran: «hıyanet, kendi devleti zararına yabancı bir devlete yardım etmektir». Fakat bu tarife «isteyerek, istemiyerek» kelimelerinin de ilâvesi zarurîdir. Bu cinayeti velev istemiyerek de irtikâp edenler cezasız kalmamalıdır.

Hıyanet ve casusluk fiillerinin mahiyetlerini böylece tahlil ettikten ve bunların en doğru bir tarifini araştırdıktan sonra şimdi de ahlâkî ve manevî cihetlerini tetkik edelim.

Diyebilirizki, eski müellifler casusluk fiilini ancak harp zamanları için düşünmüşler ve sulh zamanındaki casusluk fiillerini tema-

[1] Traité de droit pénal Français (cilt. II. S. 535)

[2] Detourbet: L, espionnage et la trahison (P. 18)

[1] Detourbet (P. 21)

men unutmuşlardır. Halbuki, sulh zamanındaki casusluklar da bu gün harp zamanındaki casusluklar kadar ve belki de daha fazla ehemmiyet arzirmektedir.

Eğer sulh zamanında, daha müsait şartlar altında mükemmel bir istihbarat teşkilâtı vücuda getirilmemiş ise, harp zamanında hakiki bir teşkilâta sahip olmak çok müşkül olur.

Burada bu mevzuu tetkik eden müelliflerin söylediklerini tafsil ve tetkik etmek istemiyoruz. Yalnız buna muvafık ve muhalif olanları zikretmekle iktifa edeceğiz:

Muhalif olanlar arasında şunları zikrederim: Pasquale Fiore, Ferraria, Vattel, Montesquieu. «L, Esprit de lois» müellifi şöyle diyor: «Casusluk, eğer namuslu insanlar tarafından yapılmış olsaydı belki tahammül olunabilirdi, fakat failin alçaklığı, fiilin de alçaklığına hükmettirebilir. [2] Bu mütalea ne kadar doğrudur. Ordu mensupları tarafından yapılan casusluk, bir zaruret olarak, her zaman kabul olunabilir.

Muvafık olanlar arasında şunları buluruz: Funk, Martens, Holtzendorf. Bu müellifler casusluğun meşruiyetine kâildirler. Bunlara nazaran Orduların şefi için düşmanın kuvvetini öğrenmek bir zarurettir. Casusluk artık bir harp vasıtası olmuştur. Her millet, meşru bir müdâfaa silâhı telakki ederek, casusluğa karşı casusluk silâhı ile mukabele etmektedir.

Şimdi biraz da casusluk suçları hakkında muhtelif Hükümetlerin kanunî mevzuatını tetkik edelim :

A) Fransada :

Fransa Hükümeti yurda hiyanet suçları ile bunların cezaları hakkındaki kanunî mevzuatını nisbeten kısa bir zaman zarfında dördüncü defa olmak üzere değiştirmiştir. 20 — Kânunusâni — 1934 tarihinde (casusluğun men'i hakkında) mufassal ve müstakil bir kanun neşredilmişti. 30 — Teşrinievvel — 1935 tarihli Decret ile casusluk kanununda mevzu cezalar şiddetlendirildi. 17 — Haziran — 1938 tarihli Decret ile bu cezalar daha ağırlaştırıldı. Ve bilhassa ehemmiyetli bir nisbette ölüm cezaları vaz edildi. Bundan sonra, devletin haricî emniyetine karşı cinayet ve cünhalara müteallik olan hükümlerin taknini hakkındaki 29 - Haziran — 1939 tarihli Decret (Journal officiel 1939, sahife 9627 ve müteakip) ile de bazı değişiklikler yapıldı ve bazı noksanlar ikmal edildi. Bu son Decret, casusluk fiili hakkında şimdiye kadar dağınık bir halde bulunan hükümleri toplayarak ceza kanununa ithal etti; ve bu surele bu suçların maddî unsurlarını teşkil eden bütün fiiller sistematik bir şekilde tanzim olundu; dikka-

te şayan olan bir noktada şudur : 1939 tarihinden evvel vaz edilmiş olan kanunî hükümler casusluk ve hiyanet fiillerini ölüm cezası ile tehdit etmiş olmasına rağmen, bu fiiller 1830 senesinden beri siyâsî cürümlerden ad edilmiş ve siyasî cürümler hakkında ise 1848 Teşkilâtı esasiyesinden beri ölüm cezası Tetbik edilmemiştir. Yeni Decret bu fiilleri umûmî suçlardan telakki ve ölüm cezası ile Tehdit etmektedir. Bu son Decret de, casusluğa, taallûk eden fiiller üç gruba ayrılmıştır :

1 — Bu cinayetler eğer bir Fransız tarafından işlenilmiş ise, bir hiyanet suçu teşkil eder ; 2 — Bu cinayetler eğer bir yabancı tarafından işlenilmiş ise bir casusluk suçu olur. 3 — Üçüncü gurubu daha az vahim mahiyette olan cezayı müstelzim fiiller teşkil etmektedir ; bunların bir Fransız veya bir yabancı tarafından işlenmiş olması halleri arasında hiç bir fark gözetilmemiştir. Sulh zamanında bu üçüncü gurubu teşkil eden fiiller devletin emniyeti aleyhinde bir cünha ve harp halinde bir cinayet olarak gösterilmiştir. 29— Haziran—1939 tarihli Decret Mahkemelerinin salâhiyeti ile muhakeme usulüne taallûk eden bir çok hükümleri de ayrıca ihtiva etmektedir.

Bu son Decret nin esbabı mucibesinde görülen dikkate şayan bazı noktaları aşağıda yazıyorum :

«1934 tarihli kanun, failin bir vatandaş veya bir yabancı olup olmaması arasında hiç bir fark gözetmiyerek Millî müdafaaya taallûk eden sırlara tecavüzü tazammun eden bütün fiilleri mutlak surette casusluk ile tavsif etmiştir.»

«Suçların tavsifindeki bu Tereddüt şimdiye kadar pek çok defalar tenkit edilmişti. Uzun zamanlardan beri Devletin haricî emniyetine karşı olan suçlar eğer bir Fransız tarafından işlenilmiş ise bu fiilin hiyanet kelimesi ile ve eğer bir yabancı tarafından işlenilmiş ise casus kelimesiyle tevsimi teklif edilmete idi.»

«Bu reform, şimdi size takdim edilen proje ile tahakkuk ettirilmiştir : Devletin haricî emniyetine karşı olan cinayet ve cünha fiilleri üç sınıfa ayrılmıştır :

- 1°. Bir Fransız tarafından işlenilen bazı cinayetlerdirki, hiyanet fiillini teşkil eder ;
- 2°. Bir yabancı taraftan işlenilen bazı cinayetlerdirki, casusluk fiilini teşkil eder ;
- 3°. Gerek bir Fransız tarafından ve gerek bir yabancı tarafından işlenilmiş olsun, daha hafif derecede vehameti haiz olan diğer suçlardırki, bunlar sulh zamanında işlenilmiş ise Devletin haricî emniyetine karşı bir cünha ve eğer harp zamanında işlenilmiş ise bir cinayet fiili teşkil eder.»

« Milli Müdafaanın emniyetini ihlâl eden suçlara gelince: Bu suçların vehametleri itibarile iki guruba tasnifinde gözetilen esas 1934 tarihli kanun ile 17 — Haziran — 1938 tarihli Decret de olduğu gibi aynen ipka edilmiştir. »

« Bu metinlerde gösterilen suçlar, iki muhtelif şekilde görülebilir:

1° Suç Fransaya karşı yabancı bir Devletin mevcut veya muhtemel bir teşebbüsünü kolaylaştırmak maksadına matuf ve böyle netice de vermeğe müsait olabilir ;

2° Ve yahut böyle bir maksat yoktur. Fakat bu neticeyi verebilir;

« Her iki halde de hasıl olacak zarar aynı olabilir. »

« Meselâ bir kimse dikkatsizlik ve basiretsizlik ile ve yahut herkese karşı malûmatlı görünmek arzusu ile Millî Müdafaayı alâkadar eden bir malûmatı neşir ve işaa ederse, memleketine karşı sebep olacağı zarar bu sırrı elde eden yabancı bir casusdan ve yahut bir menfaat mukabilinde bu sırrı bir yabancıya tevdi eden bir Fransızdan daha aşağı olmayacağı aşîkârdır. »

« Fakat, suçun tevliit ettiği zarar aynı olursa bu kimsenin mücrimiyeti 1934 vaznı kanununa daha hafif görünmüştür. »

« Birinci şekilde, filhakika mücrim Fransanın zararına yabancı bir Devletin menfaatlerine hizmet etmiş ve böyle hareket etmiştir. »

« Fakat ikinci şekilde, bil'akis, fail dikkatsizlikle ve yahut bir merak ilcasile hareket etmiştir. »

« İşte bundan dolayıdırki, 26 — Kânunsani — 1934 tarihli kanun ve 17 — Haziran — 1938 tarihli Decret, tatbik olunacak cezanın tesbitinde bu noktaları düşünmüş ve casusluk maksadile yapılan fiili cinayet ; ve bu maksatla yapılmamış olan fiili de cunha addetmişti »

« Bu tefrik, Milli Müdafaaya taallûk eden sırları ihlâl fiiline ait olan metinlerin tanziminde esas ittihaz edilmiş ve bu suçların teşekkül unsurlarının te'sisinde de bu fikir hâkim olmuşdu. »

« Fransız Ceza Kanununun bu Decret ile yeniden tanzim olunan 75, 76 ncı maddeleri hiyanet fiilinin tarifini sarahatla ihtiva etmektedirki, bu fiillerde Fransızlık sıfatı suçun birinci teşekkül unsurunu teşkil eder. »

« Yeni 76 ncı madde, hiyanet fiilleri arasında yeni iki suç te'sis etmiştir : Bunlardan birincisi, eski kanunlarda (casusluk maksadile işlenilen fiil ve hareketler) suretile tavsif olunan fiillerin bir Fransız tarafından işlenilmiş olması halidirki, bu hareket bir hiyanet (Trahison) suretile tavsif olunmuştur. »

« Bu suçun teşekkül unsurları üçtür: »

a) Milli Müdafaaya taallûk eden bir sırrın istihsal (prise de possession) yahut tevdi (Livrasion) edilmiş olması ;

b) Tevdi veya teslim keyfiyetinin bir yabancı Hükûmete ve yahut bir ajanına vuku bulması ve yahut sırrın yabancı hukumete ve ya bir ajanına tevdi edilmek maksadile istihsal edilmiş olması ;

c) Fiilin bir Fransız tarafından işlenilmiş olması »

« Tevdi veya istihsal hareketlerinin temini için kullanılan mad-di vasıtaların bir ehemmiyeti yoktur; bu hususa dair olan metin çok geniş ve umumîdir ; maksadı tahakkuk ettirmeğe yarayan her türlü fiil ve hareketleri şûmulû içine alır. Vasıtaya değil, takip olunan maksada ehemmiyet atfedilmiştir. Tevdi ve teslim kelimeleri en geniş manada anlaşılacak icap eder. »

« Yeni 76 ncı madde ile te'sis edilen hıyanet fiilinin ikincisi de Millî Müdafaaya taallûk eden (sabotage) fiilleridir. Bu fiillerin tec-rimi son zamanların bir zaruretidir. Burada da kullanılan kelime mümkün olduğu kadar umumî ve çok geniş bir mahiyettedir. Millî Müdafaaya için kullanılmaya müsait her hangi bir şeyi bozmak ve ha-sara uğratmak, Faaliyetten düşürmek suretile Millî Müdafaaya taallûk eden hizmetleri kasten ihlale yarayan her türlü fiil ve hareketler kastedilmiştir. »

« Yeni 77 inci maddede casus tarif edilmiştir. Casus : Yabancı bir Devlete veya onun bir ajanına Millî Müdafaaya taallûk eden her hangi bir sırrı tevdi eden ve yahut bu maksatla böyle bir sırrı istih-sal eden yabancıdır. »

« Yabancı, (Français) mefhumuna dahl olmayan kimsedir. »

« Yeni 78 inci maddede (Millî Müdafaaya taallûk eden sıralar) şu veçhile tesbit ve tayin olunmuştur: »

« 1° Askerî, siyasi, iktisadî, sınaî mahiyette olan ve mahiyetleri itibarile ancak onları elinde bulunduran kimselerin malumu olması lâzım gelen ve Millî Müdafaanın emniyeti için baş-ka kimselere karşı gizli tutulması icap eden malûmat; »

« 2° Mahiyetleri itibarile ancak muhafaza ve idareye memur olanların malûmu olması lâzım gelen ve, birinci fıkrada gös-terilen malûmatı istihsal edebilmeleri ihtimaline binaen, başkalarına karşı gizli tutulması icap eden maddeler, leva-zım, yazı, resmî, pilân, harita, fotoğraf ve yahut her türlü malûmat ve sair her türlü vesikalar. »

« 3° Hükûmet tarafından ilân edilmemiş ve yukarıdaki fıkralar-da dahi gösterilmemiş olan ve fakat neşir ve ifşası bir ka-nun veya bir Decret ile yasak edilmiş olan Askerî malûmat. »

« 4° Devletın haricî emniyetine karşı ola cürümlerin faili aslile-rinin veya şeriklerinin, aranmasına veya tevkifine ait alınan tedbirlere veya bunlar hakkında Mahkemelerde cereyan e-den muhakemelere taallûk eden malûmat. »

« Bir malûmatın Millî Müdafaa namına gizli kalması icap eden mahiyette olup olmadığını salâhiyetli Mahkeme takdir edecektir. Mahkeme bu hususda tenevvür etmek için, şimdiye kadar tatbikatta olduğu gibi, hadiseyi salâhiyetli Devlet Makamında sormak mecburiyetindedir. »

« Bir malûmatın mahremiyetini tayin hiç şüphesiz teknik bir iştir. Bunun halli için Hâkimin malûmatı kâfi gelemeyiz; bil'akis, Hükûmet, bu işde tam bir malûmata sahip olmak itibarile Millî Müdafaa'nın tahmil ettiği zarûretleri ve bu malûmatın neşrinden tevellût edebilecek zararların mahiyetini mükemmel bir surette takdir dedebilir. »

« Bundan dolayıdırki, tatbikatta, neşredilen malûmatın ve vesâikin gizlilik mahiyetini tayinde salâhiyetli Makamların rey ve mütalealarına daima müracaat edilmektedir. »

« Bu istişare o kadar lüzumludurki, fiilin duşman lehine veya duşmanlık hissiyatı izhar etmeyen bir Devlet lehine yapılmış olması ve yahut diğeri bir başka Devletin menafiine hizmet edilmiş olması gibi noktalardan arzedeceği vehamet muhtelif derecelerde olabilir ve sırları öğrenmek keyfiyeti diğeri Devletler hakkında nisbî bir karakter arzeder. »

« Yeni 78 inci maddenin 2 numaralı fıkrası birinci fıranın ihtiva ettiği tarifi bir mütemmimidir. Kanunun metninden de anlaşılacağı veçhile bu fıkranın da muhtevası olan hususların en geniş manada alınması icap eder. Metnin yazılış şekline göre temellükü, men edilen ve öğrenilmesi gizli tutulan sırları keşfe veya istihraca müsait olan her şey, ve her türlü vesika murad edilmiştir. »

« 78 inci maddenin 3 numaralı fıkrası, her zaman ve her nevi ahval ve şerait altında gizli tutulması zarurî olmayan ve fakat gerçelik zamanlarında ve tehlikeli anlarda yabancı bir Hükûmetin haber dar olması muvafık görülmeyen hususlardan yani her şekilde Askerî malûmatdan babisdir. »

« 78 inci maddenin 4 numaralı fıkrası da, takip olunan ve muhakemeleri yapılmakta olan işlerin taallûk ettiği sırların ifşasına ve yabancı unsurların maksatlarını bu vesile ile yerine getirmelerine meydan bırakmamak maksadına metuftur; tabiidirki, bu fıkranın hükmü daimidir. »

B) — İtalya.

1 — Temmuz — 1931 tarihli ve 1398 numaralı yeni İtalya ceza kanununda, hiyanet ve casusluk fiilleri hususî mahiyette tarif ve

tavsif edilmeyerek, bu fiiller Devletin beynemilel şahsiyetine karşı suçlar faslında 241 ilâ 275 inci maddelere tevzi edilmiştir; 257 inci madde Devletin emniyetine taallûk eden ve gizli kalması icap eden malûmatı siyasî veya Askerî casusluk maksadile istihsal fiilini; 258 inci madde salâhiyetli Devle Makamları tarafından işaası men edilmiş olan malûmatı siyasî ve Askerî casusluk maksadile istihsal fiilini; ve 261 ve 262 inci maddelerde de bu sırları başkasına tevdi ve teslim fiillerini ağır cezalarla cezalandırmıştır.

Askerî ve beynemilel casusluk fiilleri İtalya Askrî Ceze kanununda ayrıca ve şu veçhile tesbit olunmuştur:

Askerî Ceza kanununu 78 inci maddesine nazaran :

« 1 — Duşman menfaatine haber ve vesika tedarik etmek maksadile Müstahkem bir Mevkie veya sair her hangi Askerî bir mevkie ve yahut Askerler tarafından İşgal edilmiş olan bir mahalle giren;

2 — Yukarıda zikrolunan mahallere girmeksizin, duşmana kolaylık göstermek maksadile evrak ve vesaik elde etmek veya elde etmeğe çalışmak suretile bir müstahkem mevkiin veya sair Askerî bir mevkiin emniyetini ihlâl eden;

3 — Aynı neticeyi hasıl edecek vesika ve malûmatı ve haberleri duşmana tedarik eden;

4 — Casusları veya duşman ajanlarını bilerek saklayan veya bunlara melce tedarik eden;

Askerler casusluk suçundan dolayı ölüm ve Askerlikden tard cezası ile cezalandırılırlar.»

79 uncu maddede dahi:

« 78 inci maddenin bir numaralı bendinde zikredilen mahallere hüviyetini gizleyerek ve tebdili kıyafet ederek giren her Asker, tebdili kıyafet etmesinde bir suç maksadı olmadığını isba edemezse, aynı ceza ile cezalandırılır.»

«Duşman ordusuna mensup veya emrinde bulunan her şahıs hüviyetini gizleyerek ve tebdili kıyafet ederek bir numaralı bentde yazılı mahallere girerse casus telekki edilerek aynı suretle cezalandırılır.»

C) -- Almanya .

24 — Nisan— 1934 tarihli kanunla ceza kanunu üzerinde yapılan mühim tadilat arasında hıyanet ve casusluk fiilleri de inceden inceye tahlil edilmiş ve bazı yeni unsurlar da ilâve olunmuştur:

Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçları Alman Ceza kanunu Hochverrat (ağır hıyanet) ve Landesverrat (yurda hıyanet) isimleri altında müstakil iki fasılda toplamıştır.

Ağır hiyanet suçuna, milletin Devlet olarak pozitif teşekkülü itibarile, şu esaslar mevzu ittihaz olunmuştur:

- a) Devlet ülkesinin temamiyeti,
- b) Alman milletin bir Devlet olarak varlığı ve Devlet olarak hâkimiyeti,
- c) Alman milletin hukukî nizamının dayandığı esaslar,
- d) Alman milletin yüksek sevk ve idaresi.

Devlet ülkesinin temamiyetine ve millî hakimiyete karşı olan hareketler, Devlet ülkesini veya bir kısmını yabancı bir Hükûmete ilhak ve yahut yabancı bir Devlet ülkesine iltihak etmek, Devlet ülkesinin bir kısmında istiklâl ilân eylemek, Devlet istiklâlini azaltmak unsurları ile tesbit edilmiş; ve hukukî nizamların dayandığı esaslara karşı olan ağır hiyanetlerde, Devletin esas teşkilatını ihlâl suretile tarif olunan unsurları muhtevi bulunmuştur. Milletin yüksek sevk ve idaresine taallûk eden suçlara gelince, bunlar da Devlet kuvvetlerini taşıyan ve kullananlara karşı yapılan her türlü tecaüzlerden ve Devlet organlarının Devlet işlerindeki serbestif hareketlerini ihlâl matuf fiillerden ibarettir.

Yurda hiyanet faslına gelince, bu fasıl, Devletin diğer Devletler manzumesi arasındaki siyasi mevkiini, yani, Devletin dış emniyetini himaye ve müdafaaya yarayan hükümleri ihtiva etmektedir. Yurda hiyanet suçunu, Alman ceza hukuku, umumî şekilde olarak »Yabancı Devletler karşısında Devleti tehlikeye düşüren ve dış emniyetini bozan fiillere teşebbüs etmektir» suretile tarif eder. Bu suçlar Alman ceza kanununun 88 inci ve müteakip maddelerinde şu suretle tertip ve tanzim olunmuştur:

a) Devlet sırlarına hiyanet. Bu fiilden Devlet sırlarına karşı kasten yapılan hiyanetler maksuttur. Sırlara karşı hiyanet fiilleri, Devletin emniyeti ve bilhassa yurdun müdafaası namına yabancı bir Hükûmete karşı gizli tutulması zarurî olan yazılar, vesikalar, resim ve pisanlar, alâmet ve işaretler ile sair maddeler ve fiiller ve malûmat üzerinde yapılır; şu halde bu suçya doğrudan doğruya bir fiil üzerinde (keşif, ihtira) ve yahut fiilin tecessüm ettiği madde üzerinde vücade gelir.

Her hangi bir malûmat veya her hangi bir şeyin sır olduğuna, ona vakıf olan muhit nazara alınarak değil, ancak onun yabancı Devletler tarafından bilinmemesi göz önüne alınarak karar verilir: Yabancı Devletlerin malûmu olmayan veya olamayacak bir şekilde bulunan her şey bir sırdır. Şu halde bir sırrın maddî olan unsurları, onun hususî karakterine göre daima Devletin bu hususa taallûk eden kast ve arzusu ile ve yahut Devlet memurları tarafından zaten

gizli tutulmuş olmasile ve fiilî cihetden de yabancı Devletler tarafından henüz malûm bulunmamış ve yahut bilinemiyecek bir halde bulunmuş olması ile teessüs eder. Kast nazariyesinin (Devlet sırlarının Devletçe tesbit ve sarahaten beyanı) manasına göre Devlet sırları formüle edilmek istenilirse, bu nazariyenin daima hâdiseler ile tenakuz halinde olduğu ve binaenaleyh kendiliğinden bertaraf olduğu görülür. (meselâ, bir Devlet sırrı olduğu herkesce malûmdur) yahut onun gizli tutulmak ve işaa edilmemek zarureti kolayca anlaşılabilir. (Meselâ bir sırrın himayesiz kalması hali gibi). Şu halde şunlar da bir Devlet sırrıdır: Devletin tecrübe atelyelerinde elde edilen ve Hükûmetçe mahiyeti henüz meçhûl bulunan ve binaenaleyh onun gizli tutulması için hiç bir tedbir alınmamış olan bir keşif ve ihtira da bir sır olur, ve böyle bir sırra hıyanet halinde de suçun unsurları tahakkuk eder.

Alman Ceza Kanununda Devlet sırlarına hıyanet suçu 88 inci maddenin ikinci fıkrasında sarahaten tarif edilmiştir: Bu fıkraya göre, «Devletin selâmet ve emniyetini tehlikeye koymak kastile Devlet sırlarından birisini bir başkasına ve bilhassa yabancı bir Devlete ve yahut yabancı bir Devlet namına faaliyette bulunan bir şahsa tebliğ veya tevdi veya alenen işaa etmek» Devlet sırlarına hıyanet suçunu teşkil eder ve failin, bu hareketile Devlete zarar vermeyi ve bu hareketinin ilerideki te'sir ve neticelerini önceden hesap ve kabul etmiş olduğu (Dolus) tahakkuk eder.

b) Devlet sırlarını elde etmek, yani hıyanet kastile bir sır hakkında malûmat almak, ona temellük etmek de müstakil bir hıyanet suçudur.

c) Hakikî şekli Devlet sırrı teşkil eden bir vesika veya sair herhangi bir şeyi hıyanet kastile sahte olarak vücade getirmek ve yahut böyle sahte bir sırrı istihsal veya tevdi ve teslim etmek fiili de bir hıyanet suçu olarak tesbit edilmiş ve bu yeni unsur da hıyanet suçları arasına alınmıştır.

d) Evvelce Devlet sırrı olan bir şeyi bilahare kasten umuma işaa etmek de bir hıyanet fiili teşkil eder.

Bütün bu saydığımız fiil ve hareketler, Alman Ceza kanununa nazaran, failin milliyeti ve tabiiyeti terfik edilmeksizin, hıyanet suçunu teşkil eder. Yalnız tatbik olunacak cezada vatandaş ile yabancı arasında ufak bir fark gözetilmiştir. Alman Ceza kanununun 89 uncu maddesinde Devlet sırrına hıyanet etmeğe teşebbüs edenler hakkında ölüm cezası vazedilmiştir. Şu kadarki, fail yabancı ise müebbeden ağır hapis cezası hükmolunabileceği de ikinci fıkrada tasrih olunmuştur.

(Harp hali için hususî ceza hukuku) unvanı altında ve 17 Ağustos - 1938 tarihinde neşrolunan muvakkat bir kanunda, harp hali-ne mahsus hususî suçlar için müstakil bir bahis açılmış ve burada (Espionnage) ve (Franc - tireur) ismi ile iki müstakil suç vaz ve tarif olunmuştur. Bu yeni hükümler ile Alman ceza hukuku casusluğu beynelmilel hukukun tarifine uygun bir tarzda Askerî bir suç teleki ve o suretle tarif etmekte ve ancak bu fiilin failine casus unvanını vermektedir. Bu kanunun ikinci maddesi aynen :

« [1] Herkimki, düşmana veya düşman menfaatlerine olarak bir diğerine bildirmek kastile gizlice yahut sahte sebep ve vesileler icad ederek, Alman veya bir müttefik Devlet Orduları harp sahalarında malûmat toplar veya toplamaya çalışırsa casusluk fiilinden dolayı ölüm cezası ile cezalandırılır. Aynı zamanda failin mal ve mülklerinin müsaderesine de hükmolunur.»

« [2] Aşağıdaki kimseler casus değildirler :

- 1 — Askerî üniforma ile Alman veya bir müttefik Devlet Orduları harp sahasına giren ve malûmat toplayan Askerî şahıslar ;
- 2 — Gerek kendi ordularına ve gerek düşman ordularına ait muhabere evrakını sevke memur edilen ve açıktan açığa vazifelerini yapan şahıslar ;
- 3 — Tayyarelerle gönderilen ve açıktan açığa,
 - a) Muhabere evrakını sevk ve yahut,
 - b) Umumî surette düşman ordusunun muhtelif kısımları ve yahut düşman ordusunun bir sahası arasındaki münasebet ve rapıtayı temin eden şahıslar. »

« [3] Bir casus düşman ordusuna iltihak eder ve bilahare yakalanırsa hakkında harp esiri muamelesi tatbik olunur. Ve evvelce yapmış olduğu casusluk fiilinden dolayı mes'ul tutulmaz.»

« [4] İkinci ve üçüncü fıkralar hükümleri Almanlarla müttefik milletin veya ordusunun mensupları hakkında câri değildir.»

Franc - tireur, ismi ile vazolunan yeni suça gelince: Bu muvakkat kanunun üçüncü maddesinde bu suç hakkında vazolunan hükümler aynen :

« [1] Herkimki, Devletler arası hukukunun vazettiği kaidelere tevfikân düşman ordusuna mensubiyetini gösteren zahiri hiç bir alâmeti hamil olmıyarak silâh veya diğer her hangi bir harp vasıtasını, Almanya veya müttefikleri Orduları zararına olarak kullanmak veya bu ordulara mensup bir şahsı öldürmek ve yahut harp adet

ve teamüllerine nazaran ancak müsellağ bir ordu mensubunun üniforma ile yapabileceği her hangi bir fiil ve harekette bulunmak maksadile taşır veya yanında bulundurursa Franc - tireur suçundan dolayı ölüm cezası ile cezalandırılır; aynı zamanda bu kimsenin bütün mal ve mülklerinin müsaderesine de hüküm olunabilir.»

« [2] Aşağıda yazılı kimseler Franc - tireur sayılmaz :

1 — Müsellağ ve üniformasını labis düşman ordusu mensupları; Ordularda muteamel olan kıyafet değıştirme caizdir.

2 — Milis ve gönüllü teşkilâtı mensupları, aşağıdaki şartlar dairesinde :

- a) Başlarında maiyyetlerinden mes'ul bir şahıs bulunmak ve
- b) Kendilerini uzaktan tanıyabilecek bir alâmeti taşımak ve
- c) Silâhlarını açıkça göstermek ve
- d) Harekât ve icraatlarında harp, kanun ve teamüllerine riayet etmek. »

« [3] İşgal altına alınmış olan bir muntıkada düşmanın yaklaşması anlarında, onunla harp etmek üzere heyecanla silâhlarına sarılan ve ikinci fıkrarın (a ve b) bentlerindeki şartları yerine getirmek için vakit ve zaman bulamayan ve silâhlarını açıkça kullanan ve harp, kanun ve teamüllerine riayet eden ehali.»

Yukarıdanberi teşrih ettiğimiz Alman ceza hukukuna nazaran, Devlet sırlarını istihsal veya yabancılara tevdi ve teslim suretile Alman Devleti aleyhine yapılan fiiller, failleri vatandaş olsun, yabancı olsun, yurda hiyanet suçunu ve milletler arası hukukunun vazetmiş elduğı şartlar ve hükümlere göre düşmana veya düşman menfaatine olarak gizlice malûmat toplamak ve düşmana vermek fiilleri de, keza fail vatandaş olsun, yabancı olsun (casusluk) suçunu teşkil eder.

D) — İsviçre.

En yeni bir ceza kanunu olan ve 1 — kânunusânî — 1942 tarihinde mer'iyet mevkiine girecek olan İsviçre ceza kanununda casusluk ve hiyanet fiilleri hakkında görülen hükümler şunlardır:

Yeni İsviçre ceza kanununun ikinci kitabının on üçüncü faslı Devlete ve Milli müdafaaya karşı suçlar unvanı altında müstakil bir fasıl teşkil etmektedir. Bu fasıl hümlerine nazaren Federal ve kanton konstitüsyonlarını kuvvet kullanarak değıştirmek, vatanın bir kısmını yabancı bir devlete ilhak etmek için her hangi bir harekette bu-

lunmag ağır hiyanet (Hate trahison) (§ 265) teşkil eder. Hükûmet menfaatlerinin gizli kalmasını emrettiği bir sırrı yabancı bir Devlete veya onun ajanına bildiren veya veren ve bunları kolaylaştıran veya umuma işaa eden kimsenin bu fiiline siyasi hiyanet (trahison diplomatque) ismi verilmiştir. (Espionnage) casusluk 272 inci maddede şöyle tarif olunuyor:

« § 272. — (1) Herkimki, yabancı bir Makam, partı veya bunlara mümasıl diğer bir teşkilatın menfaatine ve İsviçrenin veya tebasının veya İsviçre sekenesinin zararına olarak şahısların veya siyasi teşekküllerin siyasi faaliyetlerine taallûk eden malûmatı toplar ve yahut bu yolda bir teşkilât vücade getirirse. »

« Herkimki, böyle bir iş için başkası ile teahhüde girişirse yahut böyle bir hareketi teşkil ederse, hapis cezasile cezalandırılır. »

« (2) Vahim hallerde Hâkim ağır hapis cezası hükmeder. »

« Eğer fail, Devletin dahilî veya haricî emniyetini tehlikeye düşürecek hareketlerde bulunmuş veya sahte havadis ve malûmat vermiş ise bu haller sureti mahsusada vahim hal telekki olunur. »

Bundan başka bir de iktisadî casusluk (Espionnage économiques) fiili tesbit olunmuştur. 273 üncü maddede :

« Herkimki, imalâta ve muamelâta dair olan sırları resmî veya hususî yabancı bir teşekküle veya bunların ajanına bildirmek için keşfetmeğe çalışırsa; »

« Herkimki, imalâta ve muamelâta dair olan sırları resmî veya hususî yabancı bir teşekküle veya bunların ajanına verirse hapis cezası ile cezalandırılır. Vahim hallerde ağır hapis hükmolunur. Hâkim bunlardan başka para cezası da verebilir. »

274 üncü maddede Askerî casusluk vazedilmiştir:

« Herkimki yabancı menfaatine ve İsviçre zararına olarak Askerî

« malûmat toplar veya bu hususda bir teşekkül vücade getirirse;

« Herkimki, bu maksatla bir başkası ile teahhüde girişirse veya böyle bir faaliyeti kolaylaştırırsa, »

« Hapis cezası ile cezalandırılır. »

« Muhabere evrakı ve sair maddeler müsadere olunur. »

Bizim Ceza Hukukumuza gelince:

Gizli kalması Devletin emniyeti veya dahilî veya beynelmilel siyasi menfaatlerine taallûk eden malûmatı istihsal eden kimseyi Türk Ceza kanununun 132 inci maddesi muhtelif derecelerde ağır cezalarla tehdit etmektedir; bu malûmatı siyasi veya Askerî casusluk maksadı ile istihsal edenleri de 133 üncü madde ağır cezalarla ve hatta vahim hallerde ölüm cezası ile tehdit etmektedir. 136 ıncı madde gizli kalması lâzım gelen malûmatı ifşa edenlere tahsis edilmiş ve

burada dahi muhtelif şekiller tesbit ve ağır cezalar vazolunmuştur.

Bu maddelerin ceza kanununda mevzu bulunduğu bab ve fasıl başlıklarına nazaran Türk ceza hukuku, İtalya Ceza hukukunda olduğu gibi, hıyanet ve casusluk fiillerini Devletin arsi ulusal şahsiyetine karşı cürümler meyanına almış ve bu fiilleri hususî bir suç suretile tarif ve tavsif etmemiştir.

Türk Ceza kanununa nazaran gerek hıyanet ve gerek casusluk fiilleri Devletin şahsiyetine karşı işlenilen cürümlerdendir. Failin tabiiyeti yani vatandaş veya yabancı olması arasında da hiç bir fark gözetilmemiştir.

Askerî casusluk hakkında Askerî mevzuatımızda esaslı bir hüküm yoktur. Bu boşluğu ortadan kaldırmak için yeni bir kanun projesi Büyük Millet Meclisinde tetkik edilmekte ve Askerî casusluk, ve Askerî işler ve Müesseselerdeki sabotaj fiilleri hakkında Türk ceza kanunundaki esaslarla te'lifedilerek Askerî Ceza kanununa yeni hükümler vaz edilmektedir.

Beynelmîlel Bakımdan casusluk ve hıyanet:

Devletlerin dahilî hukuku bakımından, casusluk ve hıyanet suçlarının tarif ve tecziye eden muhtelif kanunları tetkik ettik ; şimdi de, bu kabil suçları cezalandırmak için, beynelmîlel kaideler mevcut olup olmadığını ve bunların ne gibi ahval ve şartlar altında tatbik olunacağını tatbik edelim :

Bu mevzua taallûk eden ilk kaideler (Les Instructions aus armées américaines en campagne 1863) de görülür; bu talimatnamenin başlıca maddeleri şunlardır :

« § 88—Düşmana bildirmek maksadile, hüviyetini gizleyerek ve yahut sahte sebepler ve vesileler icad ederek gizlice malûmat araştıran şahıs, casus addolunur. »

« Aradığı malûmatı toPlamaya ve yahut düşmana bildirmeye muvaffak olsun, olmasın casus asılabilir. »

Bu Madde ile ilk defa olarak beynelmîlel casusluğun mümeyyiz vasıflarından birisi olan (gizlilik) şartı ortaya çıkmıştır. Bu unsur bilahare Bruxelles beyannamesi ve la Hey nizamnamesinde de temâmile te'yit edilmiştir.

« § 103 — Casuslar, hainler, şakiler umumî harp kanunlarına tevfikân teatî edilemezler. Bu gibi insanların teatisi, Hükümetin, eğer harp sahnası Hükümet merkezinden uzakda bulunuyorsa, muharip Ordu Kumandanının mezuniyetine müstenit hususî bir mukavelenin vücuduna bağlıdır. »

« § 104 — Teşebbüsünde muvaffak olan ve sağ ve salim kendi

ordusuna iltihak eden bir casus veya hain bilahare düman tarafından ele geçirilecek olursa, bu casusluk ve hiyanet fiilinden dolayı bunlar cezalandırılmaz, fakat bunlar hususî surette, tehlikeli bir insan gibi, sıkı bir tarassuta tâbi tutulur. »

Bu madde la Hay nizamnamesine de alınmıştır. Şu kadarki, maddenin nihayetindeki ihtiyatî tedbir kaldırılmıştır.

« § 114 — Mükâlemelere ait olan işaretleri Askerî malûmat almak maksadile sui istimal ettiği sabit olan şahıs da casus telekki olunur. Fakat bu sui istimalin fail tarafından vukuu çok kat'î bir surette sabit olmak lâzımdır. »

Beynelmilel casusluğa ait ikinci vesikayı 1874 tarihli beynelmilel Bruxelles beyannamesinin 19 uncu maddesi teşkil eder : «Gizlice ve sahte vesileler icad ederek düşman tarafından işgal edilen yerlerde, muhasım tarafa bildirmek maksadile malûmat toplayan veya malûmat araştıran casus telekki olunur.

Bundan sonra 1880 tarihinden Oxford de hukuk düvel enstitüsü tarafından neşrolunan (Manuel des lois de la guerre sur terre) kaideler ortaya çıkmıştır. Bu kaideleri aşağıda la Hey nizamnamesinde göreceğiz.

« § 23 — Casus olarak ele geçirilen şahıslar harp esiri gibi muamele görmelerini isteyemezler. »

« § 24 — Müttefik ordulardan birine mensup olup hüviyetlerini gizlemeyen ve düşmanın harekât mıntıkalarına giren şahıslar ve keza resmî muhabere evrakını taşıyan ve vazifelerini açıktan açığa ifa eden sâfler ile tayyareciler casus telekki olunmaz. »

« § 25 — « Düşman tarafından işgal edilmiş olan araziden çıkmaya muvaffak olan casus, bilahare bu düşmanın eline geçecek. olursa, evvelki hareketinden dolayı mes'ul olmaz. »

Nihayet, harp zamanında casusluk mes'elesi ile sailerin ve tayyarecilerin vaziyeti La Hey konferansında ciddî bir surette tetkik edilmiştir ; bu mes'elelere ait bütün kaideler harp kanunları ve temâülllerine dair 18 —Teşrinievvel—1907 tarihli dördüncü la Hay mukavelesine zeyledilen nizamnamede tesis ve tesbit olunmuştur.

la Hey nizamnamesinin 29 uncu maddesi casusu şöyle tarife etmiştir : «casus ancak muharip bir Deletin harekât sahasında gizlice ve yahut sahte vasıtalarla düşman tarafına tebliğ etmek maksadile malûmat toplayan veya malûmât araştıran şahıslardır. Binaenaleyh kıyafetini tebdil etmeyerek ve hüviyetini gizlemiyerek malûmat toplamak kastile düşman harp mıntıkalarına geçen bir Asker casus telekki olunamaz. »

«Keza gerek kendi kıt'alarına ve gerek düşman kıt'asına ait mu-

habere evrakına tebliğ etmeğe memur edilen ve açıktan açığa vazifelerini yapan Asker ve sivil şahıhlar da casus telekki olunamaz.»

«Bir Ordunun bir memleketin muhtelif kısımları arasındaki muhabereyi temin etmek ve yahut bir tebliğatı yapmak için tayyare ile sevk edilen şahıslar da casus sayılmaz.»

29 uncu maddeye nazaran casusluk fiilinin teşekül unsurları iki-
dir: 1. Gizli olmak, 2. Muhasım tarafa bidirilmek maksadile malûmat toplamak ve yahut araştırmaktır.

Bu maddenin birinci fıkrasına nazaran sahte vesikalarla ve duşmana bildirmek kastile malûmat toplayan veya toplamaya çalışan asker ve sivil her şahıs casus addolunacaktır. Bu halde, casusluğun yani bir yabancının yapacağı casusluğun delilleri Millî Orduya mensup bir askerin yapacağı casusluk için aranılacak delillerden daha basit ve daha kolaydır. Malûmat toplamak kastı nasıl isbat edilebilir? Bu kast yabancı casuslarda pek kolay anlaşılır: Çünkü fiilin birinci unsuru olan gizlilik ve sahte vasıtalar casusluk niyetini isbat eden en bariz birer delil olur.

la Hay nizamnamesinin (30) uncu maddesinde «fiili yaparken tutulan casusun muhakeme olunmaksızın cezalandırılmayacağı» yazılıdır. Gizli ve sahte vasıtalar kullanan casus meşhut cürüm halinde yakalanmış demektir. Şu kadarki, her casusun cezalandırılmadan önce bir muhahakemeye tâbi tutulması ve hakkında bir hüküm verilmesi icap eder.

Beynelmilel casusluk fiili Fransız Askeri ceza Kanununun 237, 238 ve İtalya Askeri Ceza Kanununun 78.79 uncu maddelerinde ve yukarıda izah olunan unsurlara tamamen uygun bir tarzda tanzim ve vazolunmuştur. Almanlar ise, yukarıda bahettiğimiz harp haline mahsus 17—Ağustos—1938 tarihli muvakkat kanunla bu suçu ve aynı zamanda Franc - tireur suçunu beynelmilel kaidelere uygun bir tarzda yeniden tedvin ve kanunlarına ilâve etmişlerdir.

T. TEMYİZ MAHKEMESİ T. İ. K.

Mukataa ve icareteynli vakıf gayrimenkullerin mukataa ve icarei müceccesi 5 senelik müruru zamana tâbi tutulacağı H.

Mukataa ve icareteynli vakıf gayri menkullerin mukataa ve icarei müceccesinde müruru zaman ceryan edip etmeyeceği, müruruzaman carî olursa bu müruru zamanın kaç seneden ibaret olduğu hususunda Temyiz Mahkemesi Dördüncü Hukuk Dairesinin 14 temmuz 1936 tarih ve 4120/1807 ve 24 mayıs 1934 tarih ve 36/782 numaralı ve Üçüncü Hukuk Dairisinin 28 mayıs 1933 tarih ve 6408/4935 numaralı ilâmları arasında muhalefet husule gelmiş olduğundan vaki ihtilâfın tevhibi içtihad yolile halli lüzumu Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi Reisliğinden 25/2/1939 tarih ve 96/46 numaralı müzekkere ile taleb edilmesine mebni keyfiyet Tevhîdi İctihad Heyeti Umumiyesinde müzakere edilerek:

Neticede;

Borçlar ve Vakıflar Kanunlarının mar'iyetinden evvel vakıfta rekâbe davaları (36) sene ve mevkuf akarlarda tasarruf ve galle ve her nevi icar bedeli davaları (15) senelik müruru zamana tabi idi. 2762 numaralı Vakıflar Kanununun (41) inci maddesine göre vakıflarda (36) senelik başlamış olan müruru zaman müddetine beş sene ilave olunarak rekabe müruru zamanı hasıl olacak ve bundan sonra vakıflar kakkında dahi Borçlar Kanunundaki müruru zaman hükümleri ceryan edecektir.

İcareteynli vakıf, harab olan bir vakıf gayri menkulün tamirine vakfının kudreti olmamasından ve kısa icarla isticarına talip bulunmamasından kıymetine müsavi muaccele namile müstecirinden alınacak bir meblâğ ile vakıf canibinden inşa veya tamir olunduktan sonra her sene canibi vakfa tediye edilecek müeccele namile cüz'i bir bedel mukabilinde bilâ müddet talibine tahakkuk eden müsevviğ üzerine mütevellinin reyî, hâkimin hükmü ve Hükümet reisinin iznile icar ve tefviz olunan mevkuf akardır.

Her ne kadar bunda icar müddeti olmadığı gibi müstecirin vefatı ile icar akdinin münfesih olmaması ve müsaadei mahsusa olarak intifa hakkının muayyen vereseye intikal etmesi gibi bir takım hususiyetler varsada bu, hakikatta bir icar akdinden başka bir şey değildir. Çünkü bunda gayri

menkulun rekabesi vakfın olup tasarruf ancak intifaa münhasır kalmaktadır.

Ferağ gibi tasarruflar mütevellinin iznine mütevakkıf bulunmaktadır. İşte bu nevi akid ve taahhüdlerde muaccele tacil şartile lüzum ifade eden kiranın bir kısmı olduğu gibi her sene vakfı canibine tediyesi meşrut olan müeccelede vakıftan bir senlik intifain karşılığı ve kirâsıdır. Diğer icar bedellerinde olduğu gibi tediye vadesinin hulûlünden itibaren bu müeccele hakkında da vakıf için mutalebe salâhiyeti tahakkuk eder ve mutalebeye salâhiyet geldiği tarihten itibaren müruru zaman cereyan eder. Asıl vakfın rekabesine ve icareteynli vakfın tasarrufuna müteallik davalar müruru zamana tâbi olmıca vakfın menfaat ve gallesi demek olan müecceleği müruru zamandan istisna etmenin veçh ve sebebi yoktur. Hususaki bu müeccelede zimmete terettüp eden bir deyndir. Hiç bir deyn davası ise müruru zamana tabi olmaktan istisna edilmemiştir.

Kira hakkında vade tarihinden itibaren cereyan etmesi lâzım gelen müruru zaman müddeti icarenin devamile tatile uğramaz. Akdin devamı eski ve yeni hükümlerimizde müruru zamanı tatile uğratan sebeplerden adedilmemiştir. Çünkü icar akdinin devamı müddetince intifaa mukabil tesmiye edilmiş olan kirayı işledikce mucir müstecirden isteyebilir. Tatil ise istenmesi mümkün olmayan veya müteazzir olan alacakların müruru zamanlarında tatbik olunur.

Binaenaleyh icareteynli akaratı mevkufede müccelenin müruru zamana tâbi olduğunda şüphe edilemez.

Mukataaya gelince Hâkimin iznile müteveli ile talibi arasında vaki bir akde müsteniden her sene canibi vekfa tediye olunacak mahtu bir zemin icaresi mukabilinde vakıf bir yer üzerinde mülkiyet üzere tasarruf oluncak bina inşa ve ağaç ve gürüm garsetmek mukavelesidir. Muhdesat sahibinin vakfa her sene ödeyeceği mukataa bedeli, vakıf zeminin senelik kirasıdır. Bu itibarla bu da bir kira bedeli ve zimmete terettüp eden bir borçtur. Bunun da müruru zamana tâbi olacağına tereddüd edilemez.

Müeccele ve mukataanın müruru zamana tâbi olacağı bir reye karşı ekseriyetle karargir olduktan sonra müzakere, her iki menfaat bedelinin müruru zama müddetinin mikdarına intikal ettikde: Her ne kadar icareteynli ve mukataalı akitler adı kira ve hasılat icarından bir az farklı olduklarından Borçlar kanununun (126) ıncı maddesinin hini vaz'ında bu kabilden müstesna akidler mülâhaza edilmemiş olacağı zihne tebadür eder ve bunların alelâde on senelik dava müruru zamanına tâbi tutulmaları icap edeceği vehleten hatıra gelebilirse de Borçlar Kanununun mezkûr (126) ıncı maddesinde mevcut (alelûmum kiralar) tabirinden hariç kalsalar bile bu maddenin mazmunu kira mefhumu haricinde kalan mevkuten tediyesi meşrut her nevi aidat tabirinden hariç kalamıyacaklarından gerek müeccele gerek mukataa

her itibarla Borçlar Kanununun (126) ıncı maddesi hükümlerinin şumulü dairesine girerler. Ve mutalebeleri için salâhiyet geldiği tarihten itibaren bunlara müteallik davaların beş sene mürurile sakit olmaları lâzım gelir.

Netice olarak müeccele ve mukataaların beş senelik müruru zamana tâbi tutulmaları lâzım geleceğine ekseriyetle karar verildi.

Temyiz Mahkemesi Tevhidi İçtihat Heyeti Umumiyesinin 3-4-1940 tarih ve 1939 12 E. /65 K. No. Kararı

T. T E M Y İ Z M A H K E M E S İ İ . H . D.

İhtiyarî müzayede ile vukubulan satışta bâyi, mebli müşterisine teslim mecbur ve mükellef olup satılan malın başkası tarafından zaptından dolayı bâyi mesuldur.

Foçanın Geren köyünde mukim Mehmed oğlu Üzeyirin, Menemen ziraat bankasına izafetle memuru aleyhine; Müddeaaleyh Bankadan bilmüzayede satın aldığı Tavşan çayırı mevkiinde kâin 3 hektar 4003 metre murabbai arazi Foçalı Celile tarafından istihsal olunan ilâma müstenden zabt edilmiş olduğundan satışın feshile bedelin ve vergi ve mesarifi sairinin bayi bankadan tahsili hakkında ikame eylediği davadan dolayı cereyan eden muhakeme sonunde; Davacının müddeaaleyh Bankadan bilmüzayede satın aldığı tarla Geren köyünün Tavşan çayırı mevkiind tarafları hasırcı oğlu Dimitri kâhya; Cebel ve dere ile mahdud 37 dönüm olup Kenan karısı Celile,nin tarlasının garb hududunda ve 500 metre mesafade bulunduğu ehli vukuf marifetile yapılan keşif ve tedkikattan anlaşılmış olmasına binaen davacı Banka tarafından satılan Tarlaya tasarruf ve inti fada serbert olmak üzere davayı vakıanın reddine dair Foça hukuk hâkiliğinden sâdır olan 8/3/939 tarih ve 8 No: lı ilâmın temyizen tedkiki müddei Üzeyir vekili tarafından verilen ve müddeti içinde kaydı icra edildiği bittedkik anlaşılan istida ile istenilmekle bu baptaki istidanın kabulü oybirliğile kararlaştırıldıktan ve dosyası içindeki bütün kâğıtlar okunduktan sonra gereği müzakere olundu :

Üzeyir'in davası, kendisine Ziraat bankası tarafından satılan Tavşan çayırı mevkiinde kâin ve hududu müzayede kaimesinde yazılı tarlayı Celile namınada birinin kat,ileşmiş sulh mahkemesi ilâmına istinadla kendisinden hükmen zabtetiğinden banka tarafından yapılan satışın feshi talabine mütedair olmasına ve bankanın sattığı tarla evelce banka uhdesine teşkil edilmiş olduğundan Üzeyir'e vâki olan satış ihtiyari bir satıştan ibaret bulunmasına ve bu satışın banka kanunu hükümlerine tevfikan müzayede ile yapılmış olması bu baptaki akdi cebri satış mahiyetinde addetmeğe bir sebep teşkil edemeyeceğine ve banka sattığı yeri müşterisine teslim ile mükellef bulunduğu gibi başkası tarafından mebiin zabtından dolayıda Borçlar kanunu hükümleri dairesinde mes'ul olacağına göre hadi-sede bankanın davacıya sattığı yer Celile tarafından hükmen zabtedilen yerin aynı olup olmadığı tahkik ve tedkik ve mezkûr sulh ilâmındaki hudud ile müzayede kaimesincede yazılı hudud mahallen tatbik edilip hasıl olacak neticeye göre dava ve ihtilâfın kanun dairesinde bir hüküm ve karara bağlanması lâzımgelirken mahkemece bu suretle tahkikat ve tedkikat ve tatbikat yapılmayarak Borçlar kanununun müzayedeye fesad karıştırılması haline müteallik hükümlerinin tekeffül hükümlerine müstenid olan fesih davasına tatbiki suretile ilâmda yazılı olduğu üzere davanın reddi cihetine gidilmesinde isabet görülememiştir.

Temyiz istayen davacı Üzeyir'in bozma dileği bu itibarla yerinde olduğundan temyiz edilen hükmün hukuk usulü mahakemeleri kanununun 428 inci maddesi gereğince zikrolunan sebplerden dolayı «Bozulmasına» ve evrakın mahalline iadesine ve «740» kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 9/Kânunusani/940 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Temyiz mahkemesi. Birinci hukuk Dairesi Esas No: 1472 Karar No: 48

T. T E M Y İ Z M A H K E M E S İ İ . C . D.

Köy ihtiyar hey'eti ile jandarmaların zabıtai adliye vazifesile de mükellef olduklarına göre ceza muhakemeleri usulü kanunundaki hükümler dairesindeki meskende arama yapmağa salâhiyetleri vardır.

Cezayı azaltıcı takdiri sebebin vucudiyle beraber hilâfı nizam Hasanın evine girmekten suçlu Ahmet oğlu Muhtar Mehmet ve Hurşit oğlu âza Hüseyin ve Halil oğlu âza Abdullah ve Halil oğlu âza İbrahim ve Aabdullah oğlu jandarma Hüseyin ve Mustafa oğlu jandarma Ali Rıza ve Necip oğlu odacı Hüseyinin ceza K. nun 194. 193. 59 uncu maddelerine tevfikân odacı Hüseyinin 20 gün ve diğerlerinin ikişer ay hapislerine ve işbu cezalarının 89 uncu madde mucidince teciline dair Bursa ağır ceza mahkemesinden verilen 27/9/939 tarihli hükmün davacı Hasan ve karısı Emine ile kendilerine mütellalik cihetin suçlulardan muhtar Mehmet ve Hurşit oğlu âza Hüseyin taraflarından temyizlen tetkiki istida ve yokluk kâğıdı ita edilerek dava evrakı C. Baş M. U. liği yüksek makamından tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okundu.

Davacılar vekili tarafından verilen yokluk ilmühaberi kanunî müddet geçtikten sonra tevdi edilmiş olduğundan bunlara ait temyiz istidasının bu sebepten reddine ve 400 kuruş ret harcının kendilerinden alınmasına muhtar Mehmet ve âza Hüseyinin temyizlerine hasren tetkikat yapılmasına karar verilerek gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

1 — Köy ihtiyar hey'eti ile jandarmaların zabıtai adliye vazifesi ile de mükellef bulunmalarına göre bunların ceza usulü muhakemeleri kanununun zabt ve aramaya ait faslında dahil olan hükümler dairesinde meskende arama yapmağa salâhiyetleri mevcut olup ancak aramanın mezkûr hükümlere ve bu hükümlerde dahil ahval ve esbaba mukarin olarak yapılp yapılmadığı ve aramadan sonra muktazi mütemmim muamelâtın icra ve ikmâl kılınıp kılınmadığı tetkik ve ona göre hüküm verilmek icap ederken mücerret arama yapanların ellerinde aramaya mezuniyet veren vesika ve muameleyi yapmağa salâhiyetleri bulunduğunu gösteren mesnet olmadıgından bahsile yazılı şekilde karar verilmesi.

Yolsuz ve itirazlar ve tebliğnamedeki bozma sebebi bu itibarla varit

görüldüğünden hükmün C. M. U. K. nun 321 inci maddesi mucibince bozulmasına ve evrakın yerine iadesine ve 500 kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 22/3/940 tarihinde çoğunlukla karar verildi.

Temyiz Mahkemesi Birinci Ceza Dairesi Esas No. 704 Karar No. 785 Tebliğname 86

T. TEMYİZ MAHKEMESİ II. C. D.

İhtiyar heyeti tarafından ittihaz edilmiş olan karara muhalefet fili köy kanununun 56 inci maddesine uygun efalden bulunduğu ve binaenaleyh vazife ciheti düşünülmeksizin bu fiilden dolayı ceza kanununun 526 inci maddesi mucibince ceza tayini yersizdir.

İhtiyar heyeti kararına muhalif hareketten suçlu Ali Enginin yapılan duruşması sonunda, T. C. K. nun 526 inci maddesi mucibince bir lira hafif para cezasile mahkûmiyetine ve 100 kuruş harcın alınmasına dair Gelibolu S. C.M. den verilip katileşen 25/12/939 tarihli kararın temyizen bittetkik:

Suçluya isnat olunan fiilin biçilmiş ve henüz demetleri kaldırılmamış tarlalar arasında hayvan otlatmak suretile köy halkının mahsullerini her türlü zarar ve ziyandan muhafaza bakımından ihtiyar heyeti tarafından ittihaz edilmiş olan karara muhalefetten ibaret bulunmasına göre, hareketinin köy kanununun 56 inci maddesine uygun bulunduğu ve vazife ciheti düşünülmeksizin ceza kanununun 526 inci maddesi mucibince ceza tayininde isabet bulunmadığından ceza M. U. K. nun 343 üncü maddesi mucibince işbu kararın bozulması lüzumu Yüksek Adliye Vekilliğinin 20/4/940. tarih ve ⁸³⁷/₁₀₉₇ sayılı yazılı emrine müsteniden C. Baş. M. U. liği makamında ihbar ve dava evrakı daireye tevdi olunmakla icabı düşünüldü :

Tebliğnamede haber verilen bozma dileği dayandığı sebebe ve dosya münderecatına göre yerinde görüldüğünden sözü geçen 25/12/939 tarihli hükmün ceza muhakemeleri usulü kanunun 343 üncü maddesine tevfi kan Bozulmasına ve hükmün infaz olunmamasına 2/5/940 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz Mahkemesi İkinci Ceza Dairesi Esas No. 3956 Karar No. 3739 Tebliğname ⁹⁴⁰/₆₉₉

**1940 yılı Adli ceridesinin 7 inci nushasındaki
(ecrimisil müruru zamanı) hakkındaki yazının
(yanlış - doğru) cetveli:**

<u>Sahife :</u>	<u>Satır:</u>	<u>Yanlış:</u>	<u>Dogrusu:</u>
676	17	Hüküm	Hükmün
677	17	Bir	Beş
	20	125	126
	27	Hükmüne	Hükmü
	34	İndifa	İntifâ
678	3	İcra	İcar
	8	Larında	Ların da
	23	İstitües	İstitutes
	25	Sürülmektedir	Sürmekdedir
679	21	dogrudan	doguran
	27	mebi	mebiin semenini
680	10		
	20		
	35		
	37	İndifa	İntifâ
	24	diğer	değer
	25	Sahin bir ilâve	sahin bir irade
sondan	5	şahidinin	sahibinin
681	26	takdirde	bu takdirde
sondan	5	icra âkdi	icar âkdi
682	2	icra	icar
	24	hadiselerde	hadiselerle
683	24	vakıalarından	vukularından
	25	beş	bir

Adliye Ceridesine abone kaydı ve sair kitapların sipariş şartları

I — Kitap almak isteyenler kitabın bedelini bulundukları yer malsandığına yatıracaklar ve para karşılığına alacakları hasılatı müteferrika makbuzunu oturdukları yerin C. Müddeiumumiliğine teslim ile istedikleri kitabın adını ve açık adreslerini kayıt ettireceklerdir.

II — C. Müddeiumumiliği teslim aldığı makbuzu ve istenilen kitabın adı ile alıcının açık adresini Adliye Bakanlığına gönderecektir.

III — Kitaplar yine C. Müddeiumumiliği vastasile ayrıca posta ücreti talep edilmeksizin Bakanlık Neşriyat Müdürlüğünden alıcının göndermiş olduğu adrese gönderilecektir.

IV — 938 yılından evvelki yıllara ait Adliye Ceridesinin hiç mevcudu kalmamıştır. Bu münasebetle geçmiş yıllar için Adliye Ceridesine abone kaydı dileği kabul edilemez.

V — 938 ve müteakip yıllar içerisinde çıkacak olan Adliye Ceridesine abone kaydı için de birinci ve ikinci maddede yazılı şekil tatbik olunur.

VI — Yeni neşriyat Adliye Ceridesi kapağında muntazaman gösterilecektir.

Adliye Ceridesi

Perakende satışı 30, yıllık abonesi 300 kuruşdur.

Adliye Vekâleti tarafından bastırılan ve satın alınıp mevcudu bulunan kitapların isimleri bedelleri aşağıda, tedariki yolu da kapağın içinde gösterilmiştir.

	Kuruş		Kuruş
Kanunu medenî (eski harflerle)	100	Yeni hâkimler kanunu	100
" " tatbikatı kanunu	35	Avukatlık kanunu	50
Haşilyeli Ceza Kanunu (Kemal Bora)	200	Cinai İlmibeşer	40
Ceza K. üzerinde bir inceleme	75	Orman işleri (Hususî kanunlar ve cezaları)	75
Cezalı kanunlar ve bunları tatbik eden merciler üzerinde mülâhazalar	40	Devletler umumî Hukuku cilt 1	230
Tadillerinden sonra Ceza Muhakemeleri usulü Kanunu	125	Devletler umumî Hukuku cilt 2	150
Tadillerinden sonra Ceza M. U. Kanunu üzerinde bazı izahlar	50	Varşova konferansları ve za-bitlari	75
Ceza Muhakemeleri usulü kanunu esbabı mucibesi	50	Bürüksel konferansları ve za-bitlari	75
Cümhuriyet Müddeiumumilikleri kalem talimatı	50	İngiliz ceza usulü	75
Ceza Muhakemeleri U. kanunu alfabetik fihristi	75	Alman ceza muhakemeleri usulü şerhi	175
Meşhut suçlar kanunu	15	Maliye ilmi 1. inci cilt	100
Meşhut suçlar kanunu talimatı	15	Tamimler mecmuası 1928-1937..	175
Şahitlik ve şahidin psikolojisi	30	" " 1938..	100
Deniz ticareti kanunu	50	Adliye ceridesi fihristi (1-149 eski)	100
Bağlamlar kanunu şerhi (H.Oser)	150	930-934 Yılı Temyiz ticaret Hey'eti umumiye kararları	150
Borçlar kanunu şerhi (Fritz Funk'jun)	350	1935 Yılı Temyiz Hukuk K.	125
Hukuk Mahkemesinde Hak Nasıl Müdafaa edilir	60	1935 " " Ceza	125
Hukuku esasiyede yeni temayüller	75	1936 " " Hukuk	125
Velâyet vesayet talimatı	50	1936 " " Ceza	125
		1937 " " Hukuk	125
		1937 " " Ceza	125
		1938 " " Hukuk	200
		1938 " " Ceza	175